

Przewodnik

pt. województwo lubuskie bez barier 70 tras turystycznych

dla osób niepełnosprawnych

wersja dla niedowidzących wg normy WCAG 2.0

Autorzy:

- Stanisław Francuz
- Marcin Francuz
- Wiktor Francuz
- Zofia Francuz

Konsultacje: Patryk Miś

Wszystkie foto zgromadzone na serwisie www.bezbarier.info.pl w galerii foto Woj. Lubuskie – powiaty/ trasy

Filmy na YOUTUB wyszukiwać bezbarier.info.pl

Szanowni Państwo

Lubuskie to bardzo atrakcyjny turystycznie region w Polsce. Jego wyjątkowe atuty sprawiają, że przybywa tu wielu gości z kraju i zagranicy. Wśród nich są również osoby niepełnosprawne. Starając się wyjść im naprzeciw oddajemy do Państwa dyspozycji kolejną edycję mapy po województwie lubuskim, pt. „**WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE bez barier - 70 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych**” uwzględniającą wymagania osób z niepełnosprawnością, w tym wózków. Poprzez to wydawnictwo chcemy zaprosić Państwa do skorzystania z bogatej i różnorodnej oferty turystycznej, jaką ma region. Wierzymy, że mapa ułatwi wszystkim naszym gościom planowanie pobytu, pomoże uzyskać dostęp do niezbędnych informacji, a także przyczyni się do włączenia jak największej grupy osób z niepełnosprawnością do aktywnego uczestnictwa w turystyce po województwie lubuskim.

Mamy nadzieję, że pobyt będzie dla Państwa ciekawy i inspirujący, że powrócicie tu jeszcze nie raz. Do zobaczenia na pozbawionych barier turystycznych szlakach regionu lubuskiego.

Autorzy: Stanisław, Zofia Francuz Wiktor Francuz, Marcin Francuz

Przewodnik opracowano na zlecenie Stowarzyszenia Inicjatyw Obywatelskich PROGRES

Projekt współfinansowany ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Lubuskiego. Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora projektu i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Samorządu Województwa Lubuskiego.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
ww.polityka-spoeczna.lubuskie.pl

Koncepcja: Stanisław Francuz

Opracowanie kartograficzne: Aleksandra Domeradzka, Andrzej Duliba

Projekt graficzny: Andrzej Duliba

Opis tras dla w-skiersów: Stanisław Francuz, Zofia Francuz, Wiktor Francuz, Marcin Francuz,

Foto: Stanisław Francuz, Wiktor Francuz, Andrzej Kopystyński, Andrzej Duliba, Jadwiga Błoch, Wschowa – fot. T. Wojnarowski, Sława – fot. M. Krukiel, arch. UM w Sławie, Kostrzyn/Odrą – fot. P. Chara, Pałac Wiechlice – arch. Pałac Wiechlice

Foto winnic z archiwum poszczególnych winnic i gospodarstw agroturystycznych, Foto z archiwum Lubuskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Recenzja i korekta merytoryczna: Jadwiga Błoch, Grażyna Francuz

Współpraca merytoryczna: Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna,

DTP: INTERIOR media i film Sp. z o.o., www.interior.net.pl

Druk: AQRAT Maja Sakowska, 51-314 Wrocław, ul. Gorlicka 40.

ISBN: 978-83-953147-0-4

Wydanie III, poprawione, Wrocław 2021

© Copyright by Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich PROGRES,

ul. Dworcowa 44/4, Oborniki Śląskie, www.progres.media.pl

Oznaczenia stopnia trudności tras:

* trasy łatwe do 7 km, do samodzielnego pokonania przez wózkowiczów,

** trasy od 7 do 12 km lub z drobnymi przeszkodami – wskazana pomoc opiekuna,

*** trasa trudna powyżej 12 km, wodne, lub z dużymi trudnościami terenowymi, konieczna pomoc opiekuna, asystenta.

Wersja z dnia 30.12.2021 r.

Spis treści

Przewodnik województwo lubuskie.....	1
Szanowni Państwo,	6
Województwo Lubuskie	6
1. Miasto Gorzów Wielkopolski FG,	9
TRASA FG 1A Gorzów Wielkopolski - Gorzów Przystań (ok. 2 km*)	10
TRASA FG 1B Szlakiem parków i fontann (ok. 6 km**).....	12
TRASA FG 1C Filharmonia Gorzowska (ok. 0,4 km)	13
2. Zielona Góra Trasy FZ,.....	13
TRASA FZ 2A Winny Gród, Miasto Bachusa (ok. 2 km*)	14
TRASA FZ 2B W Palmiarni na Winnym Wzgórzu (ok. 0,7 km**).....	16

TRASA FZ 2C W Muzeum Etnograficznym z siedzibą w Ochli (ok. 2 km ^{**}).....	17
TRASA FZ 2D Winobranie (wydarzenie cykliczne ok. 1 km [*]).....	17
TRASA FZ 2E Ogród Botaniczny (ok. 1 km [*]).....	18
TRASA FZ 2F Planetarium WENUS (0,1 km [*]).....	18
TRASA FZ 2G Centrum Nauki Keplera (0,2 km [*]).....	20
TRASA FZ 2H Muzeum Ziemi Lubuskiej (0,2 km [*])	21
TRASA FZ 2I Centrum Rekreacyjno-Sportowe Drzonków (0,4 km [*]).....	22
TRASA FZ 2J Pałac i park w Zatoniu (2 km [*]).....	23
3. Powiat gorzowski Trasy FGW,.....	24
TRASA FGW 3A Kostrzyn nad Odrą, Niezapomniana przyroda (ok. 2 km [*])	24
TRASA FGW 3B Przystanek Woodstock – Poland Rock Festival (ok. 0,4 km [*])....	26
TRASA FGW 3C Ujście Warty, W stronę dzikiej przyrody (ok. 5 km ^{**}).....	27
4. Powiat krośnieński Trasy FKR.....	28
TRASA FKR 4A Krosno Odrzańskie - Na piastowskim szlaku (ok. 2 km [*])	28
TRASA FKR 4B Gubin Miasto transgraniczne (ok. 2,4 km [*])	30
TRASA FKR 4C Krzesiński Park Krajobrazowy, W dorzeczu Odry i Nysy Łużyckiej (ok. 22,5 km ^{***}) Powiat krośnieński.....	32
5. Powiat międzyrzecki Trasy FMI,	33
TRASA FMI 5A Międzyrzecz - Od zamku królewskiego do starego miasta (ok. 1,8 km [*]).....	34
TRASA FMI 5B Spływ Międzyrzecz - Spływ Obrą i Paklicą z Międzyrzecza do Bledzewa lub Trzciela (ok. 1, 2, 3 dniowe ^{***})	35
TRASA FMI 5C Międzyrzecz – św. Wojciech – Bobowicko (ok. 14 km ^{***}).....	36
TRASA FMI 5D Z Międzyrzecza nad Jezioro Głębokie (ok. 12 km ^{**})	36
TRASA FMI 5E Nurkowanie w Jeziorze Głębokie (0 ^{***})	37
TRASA FMI 5F Skwierzyna - Miasto otwarte (ok. 1 km [*])	37
TRASA FMI 5G Międzyrzecki Rejon Umocniony, Muzeum Fortyfikacji i Rezerwat przyrody Nietoperek – Świat militariów i fortyfikacji (0,4 km [*]).....	39
TRASA FMI 5H Pszczewski Park Krajobrazowy - Bliżej przyrody (ok. 25 km ^{***})..	39
TRASA FMI 5I Agroturystyka nad Wartą, Spływ, grzybobranie i przyroda (ok. 0,5 km [*]).....	40
6. Powiat nowosolski, trasy FNW,	41
TRASA FNW 6A1 Nowa Sól - Miasto na fali! (ok. 2,5 km [*])	42
TRASA FNW 6A2 Nowa Sól – Park Krasnala (0,5 km [*]).....	43
TRASA FNW 6B Bytom Odrzański - Wizytówka Ziemi Lubuskiej (ok. 1,2 km [*])	44

TRASA FNW 6C Kożuchów - Miasto zabytków o bogatej historii (ok. 1,2 km*)	45
TRASA FNW 6D Nowe Miasteczko - Historia i zabytki (ok. 1 km*)	47
TRASA FNW 6E Borów Wielki - W winnicy Saint Vincent (ok. 0,5 – 1 km*).....	49
TRASA FNW 6F Nowa Sól – Cigacice – Brody – Krosno Odrzańskie spływ kajakowy (1, 2, 3, 4 dniowe)*** ok. 75 km	49
TRASA FNW 6G Winnica Hiki (ok. 1 km*).....	50
TRASA FNW 6H Winnica Senator (ok. 1 km*)	50
7. Powiat słubicki FSL,.....	51
TRASA FSL 7A Słubice - od pomnika Wikipedii do Frankfurtu nad Odrą (ok. 2,5 km**)	51
TRASA FSL 7B Rzepin – Sądów – Cybinka Trasa krajoznawcza (ok. 22 km**)..	53
TRASA FSL 7C Cybinka - trasa edukacyjna (ok. 5 km**, wariant krótki 2 km*)	53
TRASA FSL 7D Krosno Odrzańskie – Kłopot – Urad – Słubice – Kostrzyn n/Odrą Trasa wodna - spływ (1, 2, 3, 4 dniowe)*** ok. 107 km	54
8. Powiat strzelecko-drezdenecki, trasy FSD	55
TRASA FSD 8A Drezdenko - Miasto zabytków o bogatej historii (ok. 2,5-3 km*)..	55
TRASA FSD 8B Strzelce Krajeńskie, Z rynku do Bramy Młyńskiej (ok. 1,5 km*) ..	57
TRASA FSD 8C "Drezdenko – Trzebicz – Santok – Gorzów Wielkopolski	58
Spływ kajakowy (1,2, dniowy)*** ok. 60 km"	58
TRASA FSD 8D Pałac Mierzęcín - W krainie wina i miodu (ok. 1 km*)	58
9. Powiat sulęciński, trasy FSU	59
TRASA FSU 9A Sulęcín - Rowerowe miasto Sulęcín poleca się turystom (ok.1,2 km*).....	59
TRASA FSU 9B Lubniewice - Magia Królewskich Lasów, Wędkarski raj (ok. 2 km**)	61
10. Powiat świebodziński, trasy FSW,	62
TRASA FSW 10A Świebodziń - U Czesława Niemena i pod pomnikiem Chrystusa Króla. (ok. 1,3 km*).....	62
TRASA FSW 10B Łągów - Lubuska Perła (ok. 1 km*)	64
TRASA FSW 10C Lubrza - Nad Jezioro Goszcza szlakiem szuwarów i nenufarów (ok. 7 km***)	65
TRASA FSW 10D1 Jezioro Niesłysz - żeglarska i kulinarna przygoda- spływ, rejs (1, 2, 3 godziny***)	67
TRASA FSW 10D2 Jezioro Niesłysz - Od Kormorana do Niesulic (ok. 1,5 km*)	67
TRASA FSW 10E Gościkowo - Paradyż - Wokół klasztoru Cystersów (ok. 0,5 km*)	68

TRASA FSW 10F Winnica Pod Lubuskim Słońcem (ok. 0,3 km*).....	68
11. Powiat wschowski, trasy FSW,	69
TRASA FWS 11A Wschowa - Od zamku do starego miasta (ok. 2,5 km*)	69
TRASA FWS 11B Sława - Droga do Sławy (ok. 2,5 km*).....	71
12. Powiat zielonogórski, trasy FZI,	72
TRASA FZI 12A Sulechów - Historia i przyroda (ok. 2 km*).....	73
TRASA FZI 12B Z Babimostu na Lotnisko (ok. 6 km*)	74
TRASA FZI 12C Winnica Cantina (ok. 1 km*)	74
TRASA FZI 12D Winnica Ingrid (ok. 1 km*).....	75
TRASA FZI 12E Winnica Julia (ok. 1 km*)	75
TRASA FZI 12FWinnica Malinówka (ok. 1 km*)	76
TRASA FZI 12G Na Leśnej Polanie (ok. 1 km*)	76
TRASA FZI 12H Winnica Żelazny (ok. 1 km*)	76
13. Powiat żagański, trasy FZG,	77
TRASA FZG 13A1 Żagań - Od klasztoru do pałacu (ok. 3 km*).....	77
TRASA FZG 13A2 Muzeum Obozów Jenieckich Stalag Luft 3 (ok. 1,4 km*)	79
TRASA FZG 13B Szprotawa - Gmina w Koronie (ok. 2 km*)	80
TRASA FZG 13C Pałac Wiechlice - W pałacu i winiarni (ok. 1,2 km*)	81
14. Powiat żarski, trasy FZA,	82
TRASA FZA 14A Żary - Miasto Telemanna (ok. 2,2 km*)	82
TRASA FZA 14B Łęknica - Mużaków DE/PL - Po Mużakowskim Parku - trasa transgraniczna (ok. 3- 5 km**).....	84
Trasy wojewódzkie – lubuskie LBU	85
TRASA LBU 15A Szlakiem Winnic w woj. lubuskim (ok. 150 km***)	85
woj. lubuskie samochodowa.....	85
TRASA LBU 15B Lubuskie przodem do Odry (1, 2, 3 godzinne rejsy statkiem*) ..	85
Punkty Informacji Turystycznej w woj. lubuskim	86
Bibliografia:.....	88
Stopka redakcyjna pełna	89

Szanowni Państwo,

z ogromną radością i satysfakcją oddaję w Państwa ręce uaktualniony przewodnik „Województwo Lubuskie bez barier - 70 tras turystycznych dla niepełnosprawnych” oraz aplikację na telefon. Mam nadzieję, że dzięki tym produktom, uda się dotrzeć Państwu do kolejnych wyjątkowych miejsc Lubuskiego, dotąd nieodkrytych lub niedostępnych. Wznowienie obejmuje aktualizację m. in. o trasy i punkty agroturystyczne oraz, co mnie cieszy szczególnie – 302 kilometrowy Lubuski Szlak Wina i Miodu, który jest sztandarowym produktem turystycznym naszego regionu. Lubuskie kusi swoją przyrodą, historycznymi miejscami i atrakcyjnymi wydarzeniami. Wierzę, że niniejsze wydanie przewodnika ułatwi mieszkańcom regionu oraz gościom planowanie wypoczynku, umożliwi też dotarcie do niezbędnych informacji i ukaże wiele szlaków turystycznych (uwzględniających dostępność dla osób niepełnosprawnych) z bezcennymi perłami lubuskiej architektury i przyrody. Ufam, że wydawnictwo, które Państwu przekazujemy, stanie się odpowiedzią na rosnące w tym zakresie potrzeby i będzie przyjęte przez osoby z niepełnosprawnością oraz ich rodziny z dużym zadowoleniem.

Mam również nadzieję, że z pomocą naszego przewodnika „Województwo Lubuskie – bez barier”, każdy z Państwa odnajdzie najbardziej odpowiednią dla siebie formę spędzania wolnego czasu.

Zapraszam do odkrywania piękna Ziemi Lubuskiej.

Z wyrazami szacunku

Elżbieta Anna Polak
Marszałek Województwa Lubuskiego

Województwo Lubuskie

Województwo lubuskie leży na skrzyżowaniu naturalnych szlaków północ-południe i wschód-zachód, co wraz z rozwijającą się siecią dróg powoduje, że region jest dobrze skomunikowany zarówno z resztą Polski, jak i Europą. Do najważniejszych miast w woj. lubuskim można zaliczyć ponad stutysięczną Zieloną Górę i Gorzów Wielkopolski oraz mniejsze miasta takie jak: Nowa Sól, Żagań, Żary, Świebodzin, Słubice czy Krosno Odrzańskie. Warte odwiedzenia są także liczne miasta historyczne: Sulęcín, Sulechów, Międzyrzecz, Kostrzyn nad Odrą, Kożuchów czy Bytom Odrzański. Siedzibą wojewody jest Gorzów Wielkopolski, a władz samorządu województwa – Zielona Góra.

W województwie lubuskim dobrze rozwinięty jest handel i usługi, powiększa się baza hotelowa i oferta wypoczynkowa, rozwija przemysł. Inwestują tu międzynarodowe koncerny. Województwo znajduje się w czołówce regionów dbających o ekologię. Lubuskie jest atrakcyjnym terenem dla zagranicznych inwestorów, którzy znajdują tu dobre warunki dla rozwoju i mają znaczący udział w handlu zagranicznym.

Charakterystyczny dla krajobrazu województwa jest układ naprzemianległych obniżeń pradolin i pasów wysoczyznowych wytworzony w wyniku ostatniego zlodowacenia. Na północy Kotlina Gorzowska graniczy z Równiną Gorzowską, Pojezierzem Dobiegniewskim, Równiną Drawską, Pojezierzem Wałeckim, od południa z Pojezierzem Łagowskim i Poznańskim, od wschodu z Pojezierzem Chodzieńskim, a na zachodzie łączy się z Kotliną Freienwaldzką. Długość Kotliny Gorzowskiej wynosi 120 km², szerokość do 35 km, powierzchnia obejmuje 3740 km². W jej skład wchodzi 4 subregiony: Dolina Dolnej Noteci, Obornicka Dolina Warty, Dolina Dolnej Warty, Międzyrzecze Warty i Noteci.

Najwyższym punktem jest wierzchołek Gołębiej (pot. Góry Żarskiej) – 226,9 m n.p.m. położony w pasie Wzniesień Żarskich.

W skład województwa lubuskiego wchodzi ziemie o różnej przynależności geograficzno-historycznej. Są to tereny Śląska, Brandenburgii (Marchii), Wielkopolski, Dolnych Łużyc, Marchii Granicznej. Sama Ziemia Lubuska nosi swą nazwę od grodu Lubusza, położonego na lewym brzegu Odry, niedaleko ujścia Warty do Odry. Był to największy gród plemienia, zapisanego w źródłach niemieckich w łacińskiej postaci Leubuzzi czyli Lubuszanie. „Nowa” Ziemia Lubuska stanowi pewien fenomen, bowiem jej stolica leży poza regionem a nawet poza granicami kraju. Świadczy to, że dzieje ziem nadodrzańskich są bardzo skomplikowane, gdyż tu zbiegały się w przeszłości granice kilku historycznych regionów, a ich przynależność państwowa zmieniała się wielokrotnie. W tym też miejscu najwcześniej ścierały się żywioły słowiańskie z germańskimi.

Ok. 967 r. Ziemia Lubuska znalazła się również w granicach nowego państwa - Polski. To właśnie niedaleko Szprotawy (śląskiej) w 1000 r. spotkał się Bolesław Chrobry z cesarzem Ottonem III przed Zjazdem Gnieźnieńskim. Po śmierci Chrobrego nastąpiło zredukowanie Ziemi Lubuskiej do roli stolicy pogranicznej. Dopiero za czasów Bolesława Krzywoustego i jego ekspansji na północ i na zachód Odry, Ziemia Lubuska przeżyła czasy świetności, a śmierć Krzywoustego stanowiła jej kres. W XII i XIII w. Ziemia Lubuska znajdowała się pod władzą książąt śląskich. Jednak śmierć wrocławskiego księcia Henryka Pobożnego na polach Legnicy w czasie najazdu tatarskiego w 1241 r. spowodowała, że w 1249 r. Ziemia Lubuska mocą decyzji księcia śląskiego Bolesława Rogatki przeszła pod panowanie Brandenburgii. Ostatni margrabia brandenburski z rodu Askańczyków, Waldemar do 1319 r. przyłączył do Marchii Brandenburskiej Zbąszyń, Międzyrzecz, Krosno nad Odrą, Lubrzą, Świebodzin i Sulechów. Władysław Łokietek po śmierci Waldemara zajął i włączył do Wielkopolski Międzyrzecz, Zbąszyń i Babimost. W latach 1365-1368 Kazimierz Wielki, król Polski odłączył powiat wschowski od Śląska i przyłączył do Wielkopolski, wcześniej do niej przyłączył Santok i Drezdenko. Pod koniec XIV w. ekspansja Brandenburgii na tereny

na wschód od Odry spowodowała włączenie powiatów krośnieńskiego i sulechowskiego w skład Brandenburgii Hohenzollernów.

Wojna trzydziestoletnia (1618 - 1648 r.) zrujnowała miasta woj. lubuskiego. Nastąpiło wyludnienie miast i wsi. Rozwój lubuskiego nastąpił dopiero po wojnach śląskich i włączeniu tych ziem do Prus przez Fryderyka II w 1741 r.

Po drugim rozbiórce Polski w 1793 r. Prusy opanowały pas graniczny od Wschowy poprzez Kargową, Babimost, Międzyrzecz i Skwierzynę. Opisywane tereny straciły w większości swoje znaczenie jako punkt wymiany handlowej pomiędzy Wschodem i zachodem, i zeszyły do roli prowincji pruskiej. Znaczenia tego nie odzyskały również po 1918 r., gdy punkt ciężkości gospodarczej przesunął się na Śląsk.

Druga wojna światowa zmieniła przynależność państwową opisywanych terenów. Zniszczone zostały na wskutek walk i grabieży (dokonywanych przez sowietów), miasta Gubin, Kostrzyn, Słubice, Gorzów Wielkopolski. Nowi osadnicy z centralnej Polski oraz repatrianci zza Buga, rozpoczęli zasiedlanie i odbudowę Ziemi Lubuskiej

Ze względu na interesującą przyrodę terenów Ziemi Lubuskiej, jest to region będący zapleczem turystyczno-wypoczynkowym a jego rola nieustannie wzrasta.

Blisko połowa ogólnej powierzchni (48%) to obszary leśne o zróżnicowanej rzeźbie.

Na stosunkowo niewielkim terenie województwa spotkać można interesujące okazy flory i fauny. Zarejestrowano tu ok. 90-u gatunków roślin objętych ochroną, które znajdują się w Drawieńskim Parku Narodowym, 8-u parkach krajobrazowych i 51 rezerwatach oraz 1510 pomników przyrody. Roślinność stepową podziwiać można na odcinku drogi Kostrzyn-Słubice. Okazję do obserwacji dzikiej przyrody natrafimy w okolicach Kostrzyna, gdzie w rozlewisku Warty umiejscowiony jest rezerwat ptactwa wodnego i Park Narodowy Ujście Warty, z licznymi gatunkami takimi jak: gęś gęgawa, żurawie i rzadkie okazy mew małych.

Fauna Ziemi Lubuskiej jest interesująca. Występują tu liczne kormorany, bobry, jelenie, łosie, dziki, lisy, zające, daniele, sarny, bażanty, kuropatwy, cietrzewie, głuszce i wilki.

Swoistym fenomenem przyrodniczym w tym rejonie jest rezerwat faunistyczny "Nietoperek" w podziemiach Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Jest to jedno z największych w Europie zimowisk nietoperzy. Wśród tych darów natury jest ponad 200 gospodarstw agroturystycznych.

Liczne jeziora (J. Łagowskie, J. Niestysz, J. Głębokie) przyciągają wędkarzy, sympatyków nurkowania, miłośników spacerów leśnych. Województwo lubuskie to przede wszystkim czysta przyroda, dziedzictwo kulturowe i krajobrazy. Liczne wydarzenia kulturalne, muzyczne, turystyczne są atrakcją zarówno dla mieszkańców jak i przybywających gości. W kalendarz markowych wydarzeń wpisały się już od wielu lat: Winobranie w Zielonej Górze, Dni Gorzowa nad Wartą Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa” ,Reggae nad Wartą czy Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Jana Sebastiana Bacha i Gorzów Jazz Celebrations.

Lubuski Szlak Wina i Miodu to obecnie przeszło pięćdziesiąt miejsc, gdzie można zobaczyć teraźniejszość i historię lubuskiego winiarstwa i pszczelarstwa.

Niejednokrotnie zlokalizowane w pięknych pałacach łączą historię ze smakiem.
Zapraszamy

1. Miasto Gorzów Wielkopolski, trasy FG,

miasto liczy ok. 70,8 tys. mieszkańców

Gorzów Wielkopolski położony jest nad Wartą na skraju Kotliny Gorzowskiej, leżącej na Równinie Gorzowskiej, nad Wartą u ujścia Kłodawki, na wysokości od 19 do 82 m n.p.m.

Miasto leży 53 km od granicy z Niemcami i około 135 km od Berlina. Około 463 km od Warszawy i 111 km od Zielonej Góry. Miasto regionalnie usytuowane jest w granicach Nowej Marchii, a więc stanowi historyczne tereny Brandenburgii. Wcześniej tereny, gdzie położony jest Gorzów należały do ziemi lubuskiej. Po podbiciu Lubuszan przez Polan, tereny te zostały włączone do Wielkopolski. Następnie w 1252 r. ziemia ta została włączona do Marchii Brandenburskiej, stanowiąc załączek Nowej Marchii. Do 1945 r. miasto związane było z niemiecką Brandenburgią, a po II wojnie światowej znalazło się w granicach Polski. Gorzów Wielkopolski położony jest na siedmiu wzgórzach. Na obszarze Gorzowa można zauważyć dwa poziomy teras holoceni, w obrębie których występują liczne zachowane starorzecza.

W Gorzowie Wielkopolskim panuje klimat umiarkowany przejściowy, z przewagą wpływów oceanicznych. Opady roczne wynoszą ok. 540 mm.

W okresie wczesnego średniowiecza (od X w.) tereny ujścia rzeki Warty znajdowały się pod panowaniem i kontrolą państwa Polan, a następnie Królestwa Polskiego. Postępujący proces rozbitcia dzielnicowego piastowskiego państwa polskiego, doprowadził do utraty tych terenów na rzecz Brandenburgii. W 1249 r. Ziemia Lubuska znalazła się w rękach brandenburskich poprzez zastaw, jaki książę legnicki Bolesław Rogatka uczynił wobec arcybiskupów Magdeburga. W 1260 r. Konstancja Przemysłówna – księżniczka córka księcia wielkopolskiego Przemysła I, wyszła za Konrada, syna margrabiego brandenburskiego Jana I Askańczyka, i jako posag wniosła ziemie kasztelanii santockiej ale bez samego grodu w Santoku. W dniu 2 lipca 1257 r. rycerz Albrecht de Luge został upoważniony przez margrabiego Jana I z dynastii askańskiej do założenia na granicy kasztelanii i ziemi lubuskiej miasta o nazwie Landisberch Nova (Landsberg Nowy). Landisberch (Landsberg) szybko stał się ważnym ośrodkiem gospodarczym. Z założeniem miasta zbiegła się budowa okazałej gotyckiej fary (kościół parafialny a od 1537 r. luterański), dziś rzymskokatolickiej katedry pw. Wniebowzięcia NMP.

W 1319 r. miasto przeszło wraz z Nową Marchią pod panowanie Wittelsbachów. W 1329 r. podpisano w mieście Traktat pokojowy między Polską i Brandenburgią. Po 1373 r. miasto przeszło pod kontrolę rodu Luksemburczyków, którzy w 1402 r., mimo prowadzonych w tej sprawie negocjacji z Władysławem Jagiełłą, sprzedali miasto wraz z Nową Marchią Zakonowi Krzyżackiemu. W 1433 r. miasto odparło oblężenie husytów. W 1454 r. Zakon Krzyżacki sprzedał Nową Marchię Fryderykowi II Hohenzollernowi. W 1626 r. miasto ucierpiało przez szwedzką okupację. W czasie

wojny siedmioletniej miasto utrzymywało wojska rosyjskie, a na początku XIX w. opłacało kontrybucję armii Napoleona.

Od 1892 r. Gorzów był siedzibą powiatu grodzkiego i należał do rejencji frankfurckiej w prowincji Brandenburgia.

Położenie miasta u ujścia Kłodawy (Kłodawki) do Warty, na skrzyżowaniu wodnych i lądowych szlaków komunikacyjnych, dawało dogodne warunki do urbanizacji i rozwoju miasta, które rozkwitało dzięki pracy kupców i rzemieślników. Doprowadziło to do rozrośnięcia się miasta i przybrania jeszcze większej wartości ekonomiczno-strategicznej.

Podczas II wojny światowej garnizon Wehrmachtu, wycofując się do Kostrzyna nad Odrą, wysadził oba mosty, a oddziały Armii Czerwonej spaliły Stare Miasto. W marcu 1945 r. miasto przyjęło nazwę Gorzów nad Wartą, a później dodano przymiotnik Wielkopolski. Pierwszymi polskimi osadnikami spoza miasta byli kolejarze, którzy przybyli tu 3 lutego 1945 z radzieckim transportem wojskowym z wielkopolskiego Wągrowca. Ludność niemiecką przesiedlono do radzieckiej strefy okupacyjnej w Niemczech. Do Gorzowa przybywali jednocześnie liczni Polacy wysiedleni z Kresów Wschodnich.

W okresie powojennym następował szybki rozwój miasta. Od roku 1945 do 1950, Gorzów pełnił rolę głównego ośrodka administracyjnego zachodnich powiatów województwa poznańskiego. W końcu lat 60. XX w. Gorzów przeżył drugi w swych dziejach boom budowlany i przemysłowy. W latach 90-tych nastąpił dynamiczny rozwój sektora prywatnego i usługowego. Powstały pierwsze inwestycje zagraniczne. Od 1999 r. Gorzów jest siedzibą wojewody lubuskiego. W 2007 r. miasto obchodziło jubileusz 750-lecia lokacji.

Do przedwojennych osobistości Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) należeli: Max Bahr, Hermann Paucksch – fabrykant z Zawarcia (fundator fontanny z 1897 r. na Starym Rynku, odtworzonej w 1997 rękami gorzowian i dawnych niemieckich mieszkańców), Gustaw Schroeder – założyciel fabryki kabli i sznurów, budowniczy willi, obecnie Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta. Tu urodziła się w 1929 r. Christa Wolf, najślawniejsza pisarka NRD.

TRASA FG 1A Gorzów Wielkopolski - Gorzów Przystań (ok. 2 km*)

Miasto Gorzów Wielkopolski

Trasa: Katedra (parkingi) – ul. B. Chrobrego – ul. Pocztowa – Park Wiosny Ludów (polecamy spacer wokół stawu) – ul. Wybickiego (rzeka Kłodawka) – ul. Jagiełły – ul. Hawelańska – Stary Rynek – ul. Obotrycka – ul. Herberta – ul. Dzieci Wrzesińskich – ul. Zabytkowa – Wełniany Rynek – ul. B. Chrobrego – katedra.

Spod Katedry pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny wychodzimy w kierunku północnym ul. B. Chrobrego. Po ok. 200 m skręcamy w lewo w ul. Pocztową a po 100 m w prawo. Wchodzimy do Parku Wiosny Ludów (tu polecamy spacer wokół stawu i krótki wypoczynek wśród zieleni). Z parku kierujemy się w

kierunku wschodnim na ul. Wybickiego lub Strzelecką Następnie kierujemy się na ul. W. Jagiełły. Na skrzyżowaniu Wybickiego i Jagiełły warto przejść w prawo w kierunku plantów i ul. Strzeleckiej. Dalej kierujemy się na ul. Hawelańską przy murach miejskich. Po 120 m przecinamy ul. Sikorskiego i wchodzimy na Stary Rynek. Po lewej mamy znów katedrę a po prawej fontannę. Skręcamy w lewo w ul. Obotrycką a po 150 m znów w lewo w ul. Herberta. Po raz kolejny przecinamy ul. Sikorskiego i wchodzimy w ul. Dzieci Wrzesińskich. Po Prawej stronie w odległości 100 m znajduje się kościół pw. św. Stanisław Kostki i św. Antoniego. Skręcamy w lewo w ul. Zabytkową i wzdłuż murów miejskich dochodzimy do ul. Chrobrego. Tu skręcamy znów w lewo i po 200 m docieramy do katedry.

Warto zobaczyć:

- historyczny układ urbanistyczny Nowego Miasta z 1876-XX w.,
- kościół katedralny pw. Wniebowzięcia NMP z XIV w.,
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, ul. Mieszka I, z 1895 r.,
- kościół pw. Świętego Krzyża, ul. Warszawska, z 1855 r.,
- kościół pw. Chrystusa Króla, ul. Grobla, z 1930 r.,
- kościół ewangelicki „Zgody”, obecnie rzym.-kat. pw. św. Stanisława, kościół wybudowany w latach 1696-1704 przez radę miejską wspólnie z elektorem brandenburskim i późniejszym królem pruskim Fryderykiem I jako Kościół Zgody - wspólną świątynię wiernych wyznania luterańskiego i kalwińskiego; Kościół ten pamiętał wybitnego filozofa i teologa ewangelickiego Fryderyka Daniela Schleiermachera; w latach 1794-96 działał on jako wikary, a czas wolny poświęcił na przetłumaczenie m.in. pism angielskiego kaznodziei Blaira,
- kościół pw. NMP Królowej Polski, ul. Poznańska 82 (Karmin), z 1828 r.,
- kościół pw. MB Różańcowej, ul. Strażacka 97 (Siedlice), z 1828 r.; cmentarz przykościelny,
- klasztor oblatów, ul. Bracka 7,
- aleję lipową, ul. Walczaka, z XIX w.,
- mury obronne z XV w.,
- gmach teatru im. J. Osterwy, ul. Teatralna 9, z pocz. XX w.,
- ratusz, obecnie biura, ul. Obotrycka 16, po 1920 r.,
- wille, kamienice i domy z VIII/XIX w. i pocz. XX w.,
- zespół poczty i telegrafu, ul. Pocztowa 15-19 / ul. Strzelecka 25, z 1890 r.,
- estakadę kolejową, wzdłuż rz. Warty, betonowo-stalowa, z lat 1905-14,
- spichlerz, ul. Fabryczna 1, szachulcowy z XVIII w.,
- Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta,
- Bulwar Nadwarciański (ul. Nadbrzeżna).Przebudowa bulwaru nad Wartą trwała od wiosny 2006 r. Oficjalne otwarcie odbyło się 9 września 2007r. Deptak składa się z trzech poziomów: pasa przeznaczonego na przystań dla statków, poziomu widokowego i części spacerowej z małym placem. Wszystkie poziomy są połączone zejściami dla niepełnosprawnych. Na

bulwarze znajdują się klomby, mała galeria rzeźb, klinkierowe arkady, z wyjściem na balkony.

- „Titanic”(ul. Chrobrego/Mostowa), budynek zaprojektowany przez braci Pawła i Jacka Sierakowskich. Jego budowę zakończono w 2000. Jest to jeden z najciekawszych budynków architektury współczesnej o powierzchni 1200 m²

Wydarzenia:

- Konfrontacje Fotograficzne,
- Dni Gorzowa nad Wartą,
- Międzynarodowe Spotkania Zespołów Cygańskich „Romane Dyvesa”,
- Reggae nad Wartą,
- Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Jana Sebastiana Bacha,
- Gorzów Jazz Celebrations,
- Gorzowskie Spotkania Teatralne,
- Międzynarodowy Festiwal Muzyczny Serenada nad Wartą,
- Międzynarodowe Spotkania Orkiestr Dętych Alte Kameraden.

Informacja: Informacja Turystyczna w Gorzowie Wlkp. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta, ul. Sikorskiego 107, 66-400 Gorzów Wlkp., tel. 95 727 80 44, informatorium@wimbp.gorzow.pl, www.wimbp.gorzow.pl, www.wypoczynek.gorzow.pl, www.gorzow.pl

TRASA FG 1B Szlakiem parków i fontann (ok. 6 km)**

Miasto Gorzów Wielkopolski

W Gorzowie Wielkopolskim znajduje się dziewięć fontann i dziewięć parków miejskich:

- Fontanna Pauckscha,
- Fontanna na skwerze Jagiełły,
- Fontanna w Parku im. Kopernika,
- Fontanna przy ul. Gwiazdzistej,
- Fontanna na Placu Grunwaldzkim,
- Fontanna przy Pałacyku Ślubów,
- Fontanna w Parku Wiosny Ludów,
- Fontanna w Parku Górczyńskim.

Spacer polecamy rozpocząć spod katedry przez skwer Jagiełły, pl. Grunwaldzki aż do Parku Górczyńskiego i z powrotem.

Warto zobaczyć:

- Fontannę „Motylia” w Parku Górczyńskim (ul. Górczyńska/ul. Okulickiego) Największa fontanna miejska. W wyłożonym granitowymi płytami basenie – niecce kształcie koła o średnicy 25 m, zamontowano 30 dysz. Główna dysza

daje słup wody o wysokości 7 m, a kolejne 12 dysz bocznych 3-4m. W niecce poniżej fontanny mieści się mini siłownia na wolnym powietrzu,

- Dzwon Pokoju - pomnik przyjaźni polsko-niemieckiej (Plac Grunwaldzki - w pobliżu ul. Dąbrowskiego i Jagiellończyka); dzwon został ufundowany przez dawnych mieszkańców Landsberga. Natomiast samą dzwonnice i pamiątkową tablicę ufundowały władze miasta. Na tablicy znalazł się m.in. tekst zaczerpnięty z Pieśni o dzwonie Fryderyka Schillera: Niech radością miasta będzie, Pokój jego pierwszym dźwiękiem. Po raz pierwszy dźwięk dzwonu zabrzmiał 2 września 2006 r. w czasie uroczystej inauguracji 750-lecia miasta.

Informacja: Urząd Miasta Gorzowa Wielkopolskiego, ul. Sikorskiego 3-4, 66-400 Gorzów Wielkopolski, tel. 95 735 55 00, www.gorzow.pl
Punkt Informacji Turystycznej, ul. Sikorskiego 107 (wejście od ul. Kosynierów Gdyńskich), tel. 95 727 80 44

TRASA FG 1C Filharmonia Gorzowska (ok. 0,4 km) Miasto Gorzów Wielkopolski

Filharmonia Gorzowska to miejska instytucja kultury. Jej gmach położony jest w centrum Gorzowa Wielkopolskiego, przy ulicy Dziewięciu Muz. Do imprez cyklicznych organizowanych przez Filharmonię należy m.in. cykl niedzielnych koncertów rodzinnych. W 2017 r. w organizowanych przez Filharmonię koncertach udział wzięło 39 tys. osób.

Filharmonia jest obiektem kompleksu gorzowskiego Centrum Edukacji Artystycznej. Budowa obiektu Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska została zrealizowana ze środków budżetu Miasta oraz przy wsparciu funduszy RPO w 2011 r. Współcześnie integralną częścią infrastruktury Centrum jest kompleks szkół artystycznych oraz Dolina Muzyczna – naturalna, zewnętrzna widownia wydarzeń plenerowych, parking podziemny oraz Aleja Dziewięciu Muz. Do dyspozycji gości jest dziedziniec wypoczynkowy otwarty, szatnia, bufet dla publiczności oraz foyer górne i dolne.

Informacja: Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska, ul. Dziewięciu Muz 10, 66-400 Gorzów Wlkp., www.filharmoniagorzowska.pl, sekretariat@filharmoniagorzowska.pl

2. Zielona Góra, trasy FZ,

miasto liczy ok. 118,9 tys. mieszkańców

Zielona Góra jest położona jest w zachodniej Polsce, na zboczu doliny rzeki Odry na przecięciu Wału Zielonogórskiego. Usytuowana na siedmiu wzgórzach pomiędzy Odrą a Bobrem. Od północnego zachodu miasto graniczy z Niecką Płotowską, a od północnego wschodu z Niecką Chynowską.

Zielona Góra to największe miasto woj. lubuskiego, siedziba organów samorządu województwa, marszałka i zarządu województwa lubuskiego oraz Sejmiku Województwa Lubuskiego. Jest także siedzibą starosty powiatu zielonogórskiego, stolicą diecezji zielonogórsko-gorzowskiej. Razem z Sulechowem i Nową Solą tworzy tzw. Lubuskie Trójmiasto.

Nazwa miasta po łacinie brzmiała Thalloris, Prasia Elysiorum, w języku niemieckim Grünberg in Schlesien a po polsku Zielona Góra. Miasto zostało założone przez przybyszów z Flandrii i Niemiec. Zielona Góra prawa miejskie otrzymała w prawdopodobnie 1323 r. Pierwszą znaną mapą, na której pojawiła się nazwa Grunberg jest mapa Śląska autorstwa Martina Helwiga z 1561 r.

Miasto przez niemal całą swoją historię związane było z Dolnym Śląskiem, a konkretniej Księstwem Głogowskim. Od XIII w. zaczyna się proces depolonizacji. Wraz z całym Dolnym Śląskiem przechodzi w ręce najpierw czeskie, a potem niemieckie. W XVI i XVII w. Zielona Góra była silnym ośrodkiem ruchu kalwińskiego. Z miasta wywodzili się teolog Abraham Scultetus i matematyk Bartłomiej Pitiscus.

W latach 1815-1945 miasto było częścią rejencji legnickiej wchodzącej w skład pruskiej prowincji Śląsk ze stolicą we Wrocławiu. Przed II wojną światową Zielona Góra liczyła ok. 26 tys. mieszkańców i była dużym ośrodkiem przemysłowym oraz znacznym węzłem kolejowym. W okresie II wojny światowej w mieście znajdowała się filia obozu koncentracyjnego Groß-Rosen.

II wojna światowa nie spowodowała zniszczeń (do nacierającej Armii Czerwonej wyszedł ówczesny proboszcz, ks. Georg Gottwald i poinformował, że miasto nie zamierza się bronić). Po wojnie przeszła pod administrację polską stając się początkowo częścią województwa poznańskiego. Niemców wysiedlono do Niemiec a do miasta przybyli głównie repatrianci z Kresów Wschodnich oraz mieszkańcy z pobliskiej Wielkopolski.

Miasto rozpoczęło intensywny rozwój gospodarczy i kulturalny. Patronem Zielonej Góry został św. Urban I (papież i męczennik), który w tradycji chrześcijańskiej uznawany jest za patrona winiarzy, ogrodników, winnej latorośli oraz dobrych urodzajów.

Dziś Zielona Góra to miasto na wskroś nowoczesne z ogromnym potencjałem gospodarczym i turystycznym. Jest chętnie odwiedzana ze względu na tradycje kulinarne, winiarskie i liczne zabytki historii.

TRASA FZ 2A Winny Gród, Miasto Bachusa (ok. 2 km*)

Miasto Zielona Góra

Trasa: Palmiarnia – Winny Park – ul. Podgórna – pl. J. Piłsudskiego – Bankowa – Al. Niepodległości – S. Żeromskiego – A. Mickiewicza – Mariacka – Stary Rynek – Krawiecka – Wieża Łazienna – Masarska – Kościelna – Ciesielska – Kupiecka – Wrocławska – Palmiarnia.

Zielona Góra jest położona w zachodniej Polsce, na zboczu doliny rzeki Odry w miejscu, gdzie przecina ona pasmo wzgórz znane jako Wał Zielonogórski. Usytuowane jest na siedmiu wzgórzach pomiędzy Odrą a Bobrem.

Warto zobaczyć:

- konkatedrę – późnogotycki kościół pw. św. Jadwigi z XIII w., jest najstarszym zabytkiem architektonicznym w mieście,
- kościół pw. MB Częstochowskiej, szachulcowy, po ewangelicki, zbudowany w latach 1743-1777 r.,
- kościół pw. Najświętszego Zbawiciela zbudowany w latach 1915-1917,
- ewangelicki kościół Jezusowy z lat 1909-1911,
- kaplicę pw. MB Królowej Polski,
- kościół pw. Najświętszej Marii Panny zwany kaplicą na Winnicy z XIV w.,
- cmentarz żydowski, ul. Wrocławska 60a, z 1814 r., dom pogrzebowy, ogrodzenie murowane,
- fragmenty murów obronnych z XIV w.,
- Wieżę Łaziebną – Głodową z XV w., pozostałość po średniowiecznym systemie obwarowań miejskich,
- ratusz w swej głównej części z wieżą z XV w.,
- liczne domy z XVIII/XIX i pocz. XX w.,
- zespół produkcyjno-gospodarczy dawnej winiarni z XIX/XX w.,
- zespół dawnych tkalni z XIX w.,
- zespół fabryk włókienniczych,
- budynki wytwórni win,
- palmiarnię powstałą w 1956 r.,
- rzeźbę Josefa Thoraka „Konik i chłopiec” z 1936 r.,
- liczne rzeźby Bachusa rozsypane po mieście ok. 38 szt.

Wydarzenia:

- Międzynarodowe Spotkania Muzyczne „Wschód – Zachód”,
- Festiwal im. Anny German „Tańczące Eurydyki”,
- Międzynarodowy Festiwal Folkloru,
- Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Folkloru,
- Lato Muz Wszelakich,
- Zielonogórska Noc Kabaretowa,
- Winobranie,
- Festiwal Kabaretu,
- Międzynarodowy Festiwal Rockowy „Rock Nocą”,
- Festiwal Filmowy KinoPozaKinem Filmowa Góra,
- Festiwal Jazzowy Róże Jazz Festiwal,
- Ogólnopolski Festiwal Piosenki Dziecięcej i Młodzieżowej FUMA,
- „Zielonogórska Połówka” – Półmaraton,
- Bachanalia Fantastyczne – Festiwal Fantastyki,

- Letnie Wieczory Przy Fontannie.

Informacja: Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej, Stary Rynek 1, 65-067 Zielona Góra, tel. 68 323 22 22, turystyka@zielona-gora.pl, www.cit.zielona-gora.pl

TRASA FZ 2B W Palmiarni na Winnym Wzgórzu (ok. 0,7 km)**

Miasto Zielona Góra

Palmiarnia Zielonogórska położona jest w centrum Zielonej Góry na szczycie Winnego Wzgórza. Otoczona jest Parkiem Winnym porośniętym winoroślami. Jest najbardziej rozpoznawalną atrakcją turystyczną miasta i województwa lubuskiego. Składa się z oszklonego pawilonu oraz domku winiarza. W palmiarni rosną rośliny egzotyczne (ponad 200 gatunków). Unikatem jest znajdująca się w jej wnętrzu palma daktylowa. Oprócz egzotycznych roślin i zwierząt palmiarnia posiada restaurację, w której są organizowane imprezy kulturalne i okolicznościowe.

Trasa: Do Palmiarni Zielonogórskiej warto pojechać z parkingu (ul. Piaskowa lub górny parking ul. G. Zarugiewicza). Palmiarnia jest dostępna dzięki windzie na wszystkich poziomach. Warto przespacerować się także pośród winnic i przez park.

Zielona Góra znana jest jako polska stolica wina. Jest to najwyżej na północ wysunięty punkt na mapie z uprawą winorośli w Europie. Bogate tradycje produkcji wina w przeszłości obecne były w gospodarce i krajobrazie przestrzennym, a dziś odżywiają w mieście. Pierwsza wzmianka o uprawie winorośli pochodzi z 1314 r.. Początkowo winną latorośl uprawiali zakonnicy. Za ich przykładem winnice zaczęła zakładać szlachta i arystokracja, a długo po nich zwykli mieszkańcy. Oficjalnym miejskim świętem „Winobranie” stało się w 1852 r. Co roku turystów po Zielonej Górze oprowadza bóg wina Bachus wraz ze swoją żoną. Goście mogą napić się miejscowego trunku, posłuchać muzyki i skorzystać z bogatej oferty kulturalnej.

Bachusiki to małe figurki przedstawiające dzieci Bachusa, które są ustawiane w różnych częściach miasta. Są jednym z głównych produktów turystycznych Zielonej Góry. Mają propagować jej tradycje winiarskie. Podróż szlakiem bachusików jest dobrym sposobem na zwiedzenie miasta. Liczba bachusików, które znajdują się w Zielonej Górze, nie jest dokładnie ustalona i może różnić się w zależności od źródła (ok 38 szt.). Bachusiki mają także nieoficjalną stronę internetową www.bachusiki.zgora.pl, gdzie można znaleźć ich opisy, zdjęcia, mapki i legendę.

Informacja: ul. Wrocławska 12A, 65-427 Zielona Góra, tel. 68 478 45 50, www.palmiarnia.net.pl, Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej, Filia w Palmiarni, ul. Wrocławska 12A, 65-427 Zielona Góra, tel. 780 576 841, turystyka2@zielona-gora.pl, www.cit.zielona-gora.pl

TRASA FZ 2C W Muzeum Etnograficznym z siedzibą w Ochli (ok. 2 km)**

Miasto Zielona Góra

Na obszarze 13 ha zgromadzono i objęto ochroną ponad 60 zabytkowych obiektów architektury wiejskiej (wśród nich dwa unikatowe: wieża winiarska z XVIII w. z Budachowa i najstarszy w Polsce drewniany obiekt mieszkalny z Potrzebowa datowany na 1675 r.). Prezentowane tu są różne typy architektury ludowej czterech sąsiadujących ze sobą regionów etnograficznych: Zachodniej Wielkopolski, Dolnego Śląska, Wschodnich Łużyc, obszaru środkowo - lubuskiego oraz historycznej Bukowiny. W zabudowie "skansenowskiej wsi" wykorzystano zastany układ dróg, pól, łąk, lasów i wód. W przestrzeni tej prowadzone są tradycyjne uprawy polowe zgodne z płodozmianną (żyto, owies, ziemniaki oraz uprawy chmielu, wikliny i winorośli). Wnętrza zabytkowych obiektów mieszkalnych i gospodarczych prezentują tradycyjną kulturę materialną mieszkającej tu ludności autochtonicznej, jak i powojennych osadników z uwzględnieniem ich regionalnego zróżnicowania i przerwanej ciągłości kulturowej. Znaczna część zbiorów to dawne sprzęty rolnicze, meble, tradycyjne tkaniny i ubiory ludowe (dąbrowieckie, zbąszyńskie, łowickie, opoczyńskie, bukowińskie, lwowskie, wileńskie, łemkowskie, stanisławowskie, tarnopolskie, poleskie itd.). Są to głównie wyroby rękodzielnicze, które świadczą o kunszcie, umiejętnościach, poczuciu piękna i wykorzystaniu środowiska naturalnego dla zaspokojenia potrzeb bytowych i estetycznych mieszkańców wsi. Stanowią one jeden z ważniejszych materialnych wyznaczników dziedzictwa regionalnego.

Informacja: Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli
66-006 Zielona Góra, Ochla - Muzealna 5, tel. 68 321 15 91, www.muzeumochla.pl

TRASA FZ 2D Winobranie (wydarzenie cykliczne ok. 1 km *)

Miasto Zielona Góra

Miasto Zielona Góra „Winobranie” jest czołową imprezą Miasta znaną w kraju jak i za granicą, nagrodzoną certyfikatami w konkursie Polskiej Organizacji Turystycznej – „Na najlepszy produkt turystyczny”. Wrześniowe święto związane jest z uwieńczeniem prac przy zbiorach na winnicach. Jak co roku, święto zaczyna się uroczystym przekazaniem kluczy do Miasta bogowi wina i rozkoszy, Bachusowi. Towarzyszy mu orszak hałaśliwych lecz urodziwych Bachantek i nadużywający wina satyr.

W pierwszą sobotę Winobrania Bachus przejmuje symboliczną władzę nad miastem i od tej pory wino leje się strumieniami. Podczas winobraniowego tygodnia na deptaku można zobaczyć targi kolekcjonerskie oraz wielobarwny jarmark.

W deptakowym „Domku Winiarza” można degustować wina i uzyskać fachową wiedzę od zielonogórskich winiarzy na temat uprawy winorośli. Prezentowane są w nim także lokalne osiągnięcia i trendy winiarskie.

W trakcie święta wina odbywa się cała gama imprez kulturalnych i sportowych, takich jak Nocny Bieg Bachusa, koncerty zespołów muzyki pop, a także orkiestr dętych, big

– bandów, orkiestr symfonicznych. W klubach i pubach trwają zabawy taneczne i jazzowe noce, występy teatralne, wernisaże, pokazy mody, lunaparki dla dzieci a kabarety z „Zielonogórskiego Zagłębia Kabaretowego” swoimi występami zabawiają mieszkańców i gości. W tych dniach można zarówno wzbogacić swoją kolekcję antyków, jak i popробować potraw różnych stron świata. W ramach winobraniowych Spotkań Teatralnych odbywa się cykl spektakli oraz degustacja wina w ramach konkursu na najlepsze wino domowej roboty.

Kluczowym punktem Winobrania jest zawsze Korowód Winobraniowy. Jest to prawie godzinne widowisko – efektowna parada promująca zielonogórskie osiągnięcia.

W dniach Winobrania, Zielona Góra staje się miastem pełnym radości i zabawy, nad którym czuwa Bachus popijający wraz z mieszkańcami i ich gośćmi ten najszlachetniejszy z trunków. Zielona Góra ponad wszelką wątpliwość zasługuje na zaszczytne miano Winnego Grodu.

Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej *,**

Stary Rynek 1 , 65-067 Zielona Góra, tel. 68 323 22 22, www.cit.zielona-gora.pl

TRASA FZ 2E Ogród Botaniczny (ok. 1 km*)

Miasto Zielona Góra

Ogród Botaniczny w Zielonej Górze wiosną i latem prezentuje się naprawdę wyjątkowo. Coraz więcej kwiatów, spokój, cisza. Bezdyskusyjnie najpiękniej ogród botaniczny prezentuje się w lipcu, kiedy kwitną lilie – duma zielonogórskiej botaniki. Lilie są piękne i intrygują niecodziennymi nazwami m.in. Beverly Dream, Red Tiger, Mero Star, Fata Morgana czy Susan Forever.

Turyści są pod dużym wrażeniem bogactwa roślin. Przy Ogrodzie Botanicznym znajduje się Bajkowa Zagroda i mini zoo. Pierwotnie ogród służył m.in. popularyzacji upiększania i pielęgnacji drzew i roślin zielnych. Niestety po 1945 r. miejsce to zostało zaniedbane a ponowne otwarcie miało miejsce dopiero w 2007 r. Jego powierzchnia wynosi 2,43 ha, a rośliny podzielone są tutaj na pięć działów tematycznych.

Informacja: Ogród Botaniczny w Zielonej Górze ul. Botaniczna 50A, 65-392 Zielona Góra, tel. 503 159 372, www.minizoo-zielonagora.pl,

TRASA FZ 2F Planetarium WENUS (0,1 km*)

Miasto Zielona Góra

Planetarium Wenus to przede wszystkim kopuła, pod którą pokazywane są filmy w technologii fulldome. Obraz prezentowany w planetarium charakteryzuje się wysoką rozdzielczością 4K i kątem widzenia 180 stopni. Ponadto niektóre pokazy przystosowane są do projekcji w 3D. W skład Centrum Nauki Keplera wchodzi Planetarium Wenus i Centrum Przyrodnicze. Centrum funkcjonuje w strukturach Zielonogórskiego Ośrodka Kultury.

Pierwotnie budynek planetarium był kinem Wenus. Wybudowany w 1961 r., działał przez 47 lat jako najchętniej odwiedzane kino w Zielonej Górze. Przez kilka lat ściany na schodach kina Wenus służyły za miejsce wyznań, opisów zdarzeń, rysunków

zabawnych i smutnych. W roku 2008 kino zamknięto, natomiast w roku 2015 otwarto w jego podwojach Planetarium Wenus.

W skład Planetarium wchodzi dodatkowo atrakcje:

- Ekspozycja astronomiczna „Układ Słoneczny”, w tym system do projekcji multimedialnych na sferycznym ekranie (kuli), stanowiska poświęcone planetom Układu Słonecznego i Księżycowi oraz meteorytom, a także słynnemu astronomowi – Johannesowi Keplerowi.
- Laboratorium Optyczne „Jaskinia Światła” składające się z 8 stanowisk, m.in.: Radiometru Crookesa (wiatraczek słoneczny), Krążka Newtona, Zestawu demonstracyjnego optyki geometrycznej, Zestawu demonstracyjnego optyki falowej, Rozszczepienia światła białego przez pryzmat itp., pozwalających poznać różne zjawiska optyczne.
- Kolekcja kamieni z kosmosu – meteorytów. W trzech gablotach zaprezentowanych zostało ponad 100 okazów o łącznej wadze blisko 20 kg, które przybyły do nas z różnych zakątków Układu Słonecznego.

Informacja: Planetarium Wenus, ul. gen. W. Sikorskiego 10, 65-454 Zielona Góra, tel. 693 891 680, www.planetariumwenus.pl, pw@centrumnaukikeplera.pl

TRASA FZ 2G Centrum Nauki Keplera (0,2 km*)

Centrum Przyrodnicze w Zielonej Górze to nowoczesna placówka edukacyjna, która bawi uczyć i uczy bawiąc. Centrum Nauki Keplera obejmuje Planetarium Wenus i Centrum Przyrodnicze. Centrum jest filią Zielonogórskiego Ośrodka Kultury. Centrum Nauki Keplera – Centrum Przyrodnicze swoje funkcjonowanie rozpoczęło 08 września 2015 roku.

Działalność opiera się na podstawowych założeniach:

- Pobudzanie u odwiedzających aktywności i chęci poznawania zjawisk przyrodniczych poprzez samodzielne wykonywanie eksperymentów.
- Rozwijanie umiejętności kreatywnego myślenia i wyciągania właściwych wniosków z przeprowadzonych doświadczeń, szczególnie u dzieci i młodzieży.
- Kreowanie postaw propagujących znaczenie nauki.
- Tworzenie lokalnego środowiska nauko- i kulturotwórczego, opartego na kapitale wiedzy.
- Współpraca ze środowiskiem lokalnym, w tym z Uniwersytetem Zielonogórskim, placówkami oświatowymi i naukowymi, organizacjami społecznymi, instytucjami miejskimi.
- Integracja zespołu pracowników, kreujących działania Centrum Nauki Keplera – Centrum Przyrodniczego i stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi tego zespołu.
- Rozwój Centrum Nauki Keplera – Centrum Przyrodniczego i planowanie kolejnych zadań inwestycyjnych.

Centrum Przyrodnicze jest przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach. Posiadamy utwardzone dojście o szerokości min. 1,5 m., a przed budynkiem znajdują się dwa oznakowane miejsca parkingowe. Drzwi wejściowe mają odpowiednie wymiary i są otwierane z obu stron, klamki oraz dźwignie są usytuowane na odpowiedniej wysokości, uwzględniają poziom i zasięg wzroku oraz zakres ruchu rąk. Posiadamy jedną windę, która jest dostępna dla osób niepełnosprawnych o odpowiedniej szerokości. Dzięki temu cały budynek jest dostępny dla osób poruszających się na wózkach. W windzie podawane są komunikaty głosowe oraz dostępne nadruki alfabetem Braille'a na przyciskach. Centrum Nauki Keplera zostało laureatem ósmej edycji konkursu urbanistycznego „Zielona Góra bez barier” na najlepiej dostosowane obiekty i przestrzenie publiczne dla osób z różnego typu niepełnosprawnością, w kategorii „obiekt i przestrzeń publiczna”. Organizatorem konkursu był Urząd Miasta Zielona Góra a współorganizatorem Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.

Informacja: Centrum Przyrodnicze ul. gen. J. Dąbrowskiego 14, 65-021 Zielona Góra, tel. 660 481 635, cp@centrumnaukikeplera.pl, <http://centrumprzyrodnicze.pl>

TRASA FZ 2H Muzeum Ziemi Lubuskiej (0,2 km*)

Zielonogórskie Muzeum powstało w 1922. Na przestrzeni 100 lat swojej działalności zmieniało lokalizację i charakter. Z małego, prowincjonalnego, niemieckiego Heimatmuseum, gromadzącego różnorodne zabytki i kurioza, stało się dynamiczną instytucją o bogatych zbiorach historycznych i artystycznych, obejmujących ponad 17 tysięcy eksponatów. Dzisiaj to one określają rangę i znaczenie Muzeum Ziemi Lubuskiej nie tylko w skali naszego regionu, ale i całej Polski.

Po rozbudowie instytucji w 2021 roku, na czoło wysuwają się dwie nowocześnie zrealizowane wystawy stałe.

Pierwsza zatytułowana „Dziedzictwo i współczesność. Zielona Góra – region lubuski” obejmuje okres od X wieku do czasów współczesnych, tworząc w sześciu modułach spójną opowieść o dziejach tych ziem. Poprzez różnorodne zabytki oraz multimedia można ukazuje skomplikowane dzieje regionu. Ekspozycja uwzględnia też niepodejmowane dotychczas zagadnienie osadnictwa na Środkowym Nadodrzu po 1945 roku.

Druga wystawa "Galeria Złotego Grona. Kolekcja sztuki polskiej XX wieku" zawiera wybrane dzieła sztuki współczesnej ze zbiorów gromadzonych w Muzeum od końca lat 50. ubiegłego stulecia aż do chwili obecnej. Trzon ekspozycji stanowią prace uczestników legendarnych ogólnopolskich wystaw i sympozjów Złotego Grona, które odbywały się w Zielonej Górze cyklicznie w latach 1963-1981.

Na uwagę zwiedzających zasługuje również późnorennesansowy portal z 1596 roku, reprezentatywny przykład śląskiej architektury szlacheckiej. Wyeksponowany w otwartej przestrzeni obiekt stał się łącznikiem między historią Ziemi Lubuskiej a jej współczesnością.

W starym gmachu Muzeum Ziemi Lubuskiej podziwiać można inne starannie zaaranżowane ekspozycje stałe: Muzeum Wina (jedyna tego typu wystawa w Polsce), Galerię Śląskiej Sztuki Sakralnej (doby gotyku i baroku), Salę Zegarową, Muzeum Dawnych Tortur, Galerię Witraży Marii Powalisz-Bardońskiej, Galerię Mariana Kruczka, „Wieżę asymetryczną Kajetana Sosnowskiego, Galerię Tadeusza Kuntzega, a także Winiarenkę Mieszcząską.

Zielonogórskie Muzeum przygotowuje także rokrocznie około 20 wystaw czasowych. Są to ekspozycje historyczne oraz prezentacje artystyczne będące świadectwem współczesnych osiągnięć w sztuce.

Muzeum Ziemi Lubuskiej, al. Niepodległości 15, 65-048 Zielona Góra
tel. 68 327 23 45, muzeum@mzl.zgora.pl, www.mzl.zgora.pl

TRASA FZ 2I Centrum Rekreacyjno-Sportowe Drzonków (0,4 km*)

Obiekt dysponuje najbogatszą w regionie lubuskim bazą sportową spełniającą europejskie standardy. Wszystkie obiekty zostały przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zlikwidowano wszelkie bariery architektoniczne w celu zapewnienia dostępu do obiektów osobom niepełnosprawnym ruchowo oraz ułatwienia orientacji w terenie osobom niewidzącym i niedowidzącym. Ośrodek posiada oznakowania dla niewidzących i słabo widzących związane z elementami komunikacji, elementy małej architektury: ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery. Obiekty sportowe posiadają podjazdy dla niepełnosprawnych oraz odpowiednio dostosowane toalety. Drogi i chodniki przygotowano uwzględniając niwelację poziomu ciągów komunikacyjnych tak aby nie występowały progi i krawężniki. Wykonano również podjazd w kierunku boiska do piłki plażowej wzdłuż budynku strzelnicy plenerowej od strony kompleksu pływalni. Ośrodek dysponuje 88 oznakowanymi miejscami parkingowymi na potrzeby osób niepełnosprawnych. Drogi i chodniki oświetlone są nowoczesnym światłem ledowym.

Wszystkie obiekty WOSiR Drzonków są wyposażone w system map tyflograficznych, a pomieszczenia oznaczono tabliczkami z napisami w języku Braille'a. Ponadto osoba niewidoma lub słabowidząca może użyć elektronicznej tablicy informacyjnej kompatybilnej ze specjalną aplikacją na urządzenia mobilne, która poprzez łączność bezprzewodową Wi-Fi lub Bluetooth lokalizuje dany obiekt na terenie WOSiR Drzonków.

Na terenie ośrodka osoby niepełnosprawne mają dostęp do całej bazy sportowo-rekreacyjnej, jak i noclegowo-gastronomicznej. Dlatego też odbywają się tu zawody, włącznie z organizacją Mistrzostw Polski oraz zgrupowania w różnych dyscyplinach sportowych, a są to między innymi: pływanie, strzelanie, bocci, tenis, tenis stołowy, siatkówka, siatkówka plażowa, podnoszenie ciężarów.

Na co dzień swoje treningi realizuje Zrzeszenie Sportowo-Rehabilitacyjne START Zielona Góra, a zawodnicy trenujący w drzonkowskich obiektach zdobywają najwyższe, sportowe osiągnięcia. Paraolimpijskie medale zdobyli tenisiści stołowi w osobach Piotr Grudzień, Marcin Skrzynecki, czy świeżo upieczony brązowy medalista Igrzysk Paraolimpijskich w Tokyo 2020 Tomasz Jakimczuk.

Na paraolimpijskim podium w Tokyo 2020 stanął również strzelec Szymon Sowiński zdobywając srebrny medal. Ci zawodnicy realizują swoje treningi właśnie w drzonkowskich obiektach, a w przypadku tenisistów stołowych, trenują oni razem z pełnosprawnymi tenisistami, którzy rozgrywają mecze w ramach pierwszej, czy ekstra Ligii.

Dzięki przystosowaniu wszystkich obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, Ośrodek cieszy się ogromnym zainteresowaniem wśród stowarzyszeń, klubów, które są zainteresowane organizacją zgrupowań, konsultacji oraz wydarzeń sportowych.

Więcej informacji o udogodnieniach dla osób niepełnosprawnych znajdują się na stronie internetowej Ośrodka www.drzonkow.pl w zakładce O NAS – dla osób niepełnosprawnych.

Informacja: Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie, ul. Drzonków – Olimpijska 20, 66-004 Zielona Góra, tel. 68 321 43 10, 68 321 43 12, cok@drzonkow.pl

TRASA FZ 2J Pałac i park w Zatoniu (2 km*)

Pałac został wybudowany w 1689 r. przez ówczesnego właściciela dóbr zatońskich Balthazara von Unruh w formie barokowego dworu. W latach 1842-1843 pałac został przebudowany w formie klasycystycznej. Prawdopodobnie autorem projektu przebudowy dworu był W. Gurlt, książęcy urzędnik ds. budowlanych z Otynia. W tym samym przebudowano park wokół pałacu. Prace te zleciła księżna żagańska Dorota de Talleyrand-Périgord, która przeprowadziła się tu w latach czterdziestych XIX w. To za pobytu księżnej przypadł najlepszy okres w historii pałacu.

W 1841 r. Zatonie odwiedził król Prus Fryderyk Wilhelm IV wraz z małżonką. Po śmierci księżnej Doroty w 1862 roku właścicielem pałacu został jej młodszy syn, Aleksander Edmund markiz de Talleyrand-Périgord. Z jego inicjatywy na początku lat siedemdziesiątych XIX w. pałac wraz z przyległą oranżerią zostały przebudowane wg proj. A. Jaekela.

W 1879 r. pałac zakupił Rudolf Friedenthal, po którego śmierci obiekt przejęła jego córka Renata von Lancken-Wakenitz.

Pałac został spalony w 1945 roku przez wojska radzieckie i do dziś pozostaje wtrwałej ruinie.

W 2018 roku zabezpieczono ruiny pałacu oraz udostępniono je zwiedzającym. Rewitalizacja parku odbyła się w ramach projektu „Zachowanie i wykorzystanie historycznych krajobrazów parkowych w Branitz i Zatoniu”.

Dwupiętrowy pałac wybudowano na planie prostokąta. Został przykryty płaskim dachem z attyką z centralnie umieszczonym kartuszem z inicjałami RF (Rudolf Friedenthal) i prawdopodobnie jego herbem przedstawiającym róże i cztery wazony, które ozdabiają naroża.

Przy parku znajduje się parking dostępny dla niepełnosprawnych.

Informacja: Park i pałac w Zatoniu – pałac w dawnej wsi Zatonie (dzielnica Zielonej Góry), ul. Zielonogórska 48A, 66-004 Zatonie

3. Powiat gorzowski Trasy FGW,

powiat liczy ok. 70,9 tys. mieszkańców

Powiat gorzowski leży w zachodniej części Polski, na północnym skraju województwa lubuskiego. Graniczy na północy z powiatem myśliborskim, na wschodzie z powiatami strzelecko-drezdeneckim i międzyrzeckim, na południu z powiatem sulęcińskim, zaś na zachodzie z Niemcami.

W skład powiatu gorzowskiego wchodzi przygraniczne miasto Kostrzyn nad Odrą, stanowiące ośrodek przemysłu, handlu i usług z rozwijającą się specjalną strefą ekonomiczną, miasto i gmina Witnica oraz pięć wiejskich gmin otaczających miasto Gorzów Wlkp., Gminy Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa, Lubiszyn i Santok. Stanowią one zarówno zaplecze żywnościowe, jak i strefę ekspansji osiedleńczej ośrodka wojewódzkiego.

Dolina rzek Warty i Noteci, malowniczo położone jeziora, wzgórza morenowe, zwarte kompleksy leśne, w tym południowa część Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego, rezerваты leśne w gminach Kłodawa, Bogdaniec i Santok - tworzą dobre warunki dla rozwoju turystyki.

Są to tereny położone na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych, o zróżnicowanym i stosunkowo mało skażonym środowisku przyrodniczym. W granicach powiatu znajduje się Park Narodowy Ujście Warty i liczne rezerваты przyrody. W krajobrazie dominują rozległe pola, podmokłe łąki, stoki i krawędzie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej.

Wzdłuż powiatu przepływa Warta, do której w miejscowości Santok wpada Noteć. W Kostrzynie, leżącym na zachodnim skraju powiatu, Warta zlewa się z Odrą. Rozległe doliny tych rzek nadają charakterystyczny wygląd południowej części powiatu. Odmienny charakter posiada część północna, o charakterze wyżynnym, porośnięta gęstymi lasami, z licznymi jeziorami. Oba te obszary rozgraniczają wzgórza morenowe zlodowacenia bałtyckiego.

Informacje uzupełniające: Starostwo Powiatowe w Gorzowie Wielkopolskim
ul. Józefa Pankiewicza 5-7, 66-400 Gorzów Wielkopolski, tel. 95 7330 400,
www.powiatgorzowski.pl

TRASA FGW 3A Kostrzyn nad Odrą, Niezapomniana przyroda (ok. 2 km*)

Powiat gorzowski

Trasa: Centrum Handlowe BP i delikatesy przy ul. Spichlerzowej – ul. J. Kostrzyna – ul. Królewska – Zaułek Kominiarski (Pruski Fort) – ul. Tkacka – ruiny Zamku Krzyżackiego i kostrzyńskiej starówki - rzeka Odra – granica z Niemcami – pl. Zamkowy – ul. Gimnazjalna lub ul. Berlińska – parking.

Kostrzyn nad Odrą leży u ujścia Warty do Odry, w zachodniej części Kotliny Gorzowskiej, na granicy z Niemcami. W granicach miasta znajdują się tereny

położone nad rzeką Odrą, Wartą oraz Postomią. Od północy miasto graniczy z gminami Boleszkowice i Dębno, od południa z gminami Górzycza i Słońsk, od zachodu z niemieckim powiatem Märkisch - Oderland. Położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna Kostrzyna stanowią niewątpliwie jeden z jego największych atutów. Nad Odrą i Wartą krzyżują się szlaki lądowe i rzeczne. Dzięki systemowi rzek i kanałów, możliwe jest połączenie z miastami portowymi Polski i Niemiec. Do Berlina jest 75 km. Kostrzyn ma bezpośrednio połączenia kolejowe ze Szczecinem, Wrocławiem, Katowicami, Bydgoszczą i Warszawą.

Historia wieków średnich Kostrzyna jest bardzo burzliwa. Do 900 r. tereny nadodrzańskie pozostawały we władaniu Pomorzan. W latach 900 - 1200 pieczę nad nimi sprawowała Polska. Potem, w wyniku fatalnych posunięć Piastów, których niesnaski doprowadziły do utraty Ziemi Lubuskiej, rządili tu kolejno: Templariusze, Joannici i Krzyżacy. W końcu tereny te trafiły na kilka stuleci do Brandenburgii.

Lokacja Kostrzyna nastąpiła około 1300 r. z inicjatywy margrabiego Albrechta III. Nadanie praw miejskich podniosło rangę grodu. Największe splendory przyniosły miastu jednak rządy margrabiego Jana von Hohenzollerna, który w 1535 r. obrął Kostrzyn na swoją siedzibę, doceniając gospodarcze i militarne walory jego położenia u zbiegu Warty i Odry. Jan Kostrzyński musiał władać tu mądrze skoro za jego bytności Kostrzyn urósł do rangi stolicy Nowej Marchii. Działały tutaj liczne urzędy, powstały instytucje rządowe najwyższego szczebla, wzniesiono okazały zamek i fortyfikacje, które uczyniły z Kostrzyna na wiele lat jedną z najpotężniejszych twierdz Europy.

Liczne powodzie i pożary nie ominęły mieszkańców miasta a kolejne wojny przyniosły zniszczenie i zastój gospodarczy (m.in.: Wojna Trzydziestoletnia (1618-1848), Wojna Siedmioletnia (1753-1760), okupacja francuska (1806 do 1818). Koniec XIX w. przyniósł rozwój gospodarczy i doprowadził do szybkiego wzrostu znaczenia miasta. W roku 1939 miasto liczyło już 24 tys. mieszkańców. Kres pomyślności przyniosła II wojna światowa. Miasto-twierdza miało w niej do odegrania swoją strategiczną rolę. W 1945 r. stało się punktem wymarszu wojsk radzieckich na Berlin. W efekcie zaciekłych walk Kostrzyn został niemal doszczętnie zniszczony. Po wojnie, w wyniku ustaleń poczdamskich, Kostrzyn powrócił w granice Polski a do miasta napłynęła ludność polska wysiedlona z Kresów Wschodnich.

Trasę rozpoczynamy przy Centrum Handlowym BP i delikatesach przy ul. Spichlerzowej. Kierujemy się przez park na ul. J. Kostrzyna i w lewo na ul. Królewską. Następnie w prawo na Zaulek Kominiarski. Docieramy do Pruskiego Fortu. Ulicą Tkacką do ruin Zamku Krzyżackiego i kostrzynskiej starówki, która pozostaje po wojnie do dziś w trwałej ruinie. Przed nami Odra i granica z Niemcami. Z pl. Zamkowego możemy wrócić na parking ul. Gimnazjalną lub Berlińską. Stąd warto udać się do centrum i rozpocząć zwiedzanie przy rondzie Unii Europejskiej (parking przy Lidlu). Warto przejść przez park miejski pomiędzy ul. Sikorskiego i Gorzowską.

Warto zobaczyć:

- fortyfikację Twierdzy Kostrzyn, ziemno-murowaną, budowaną w latach 1537–1568, przebudowaną w XIX w., do dziś przetrwały mury obronne, Brama Berlińska (pełni funkcję Centrum Informacji Turystycznej), Brama Chyżańska, dwa raweliny, trzy bastiony, fosy wewnętrzne oraz ruiny budynków, dobrze zachował się też układy ulic i fundamenty budynków,
- zamek w ruinie z połowy XVI w.,
- ruiny Kościoła Mariackiego z 1396 r. na starym mieście,
- kaplica cmentarna ewangelicka, obecnie rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z przełomu XIX/XX w., ul. Kardynała S. Wyszyńskiego 2,
- dwa spichlerze zbożowe z około 1930 r., ul. Prosta,
- dworzec kolejowy.

Wydarzenia:

- Dni Twierdzy,
- Przystanek Woodstock- dziś Poland Rock Festival.

Informacja: Urząd Miasta ul. Graniczna 2, 66-470 Kostrzyn nad Odrą, tel. 95 727 81 24, www.kostrzyn.pl,

TRASA FGW 3B Przystanek Woodstock – Poland Rock Festival (ok. 0,4 km*)

Powiat gorzowski

Przystanek Woodstock to ogromny letni festiwal muzyczny organizowany na przełomie lipca i sierpnia w Polsce w Kostrzynie nad Odrą. Artyści występują w jego czasie na czterech scenach: Dużej, Małej, Viva Kultura i scenie ASP. Organizatorem Festiwalu jest Fundacja Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, która tym letnim koncertem chce podziękować wszystkim wolontariuszom i ludziom wspierającym jej styczniowe, finałowe działania. Pierwszy festiwal odbył się w 1995 r. w Czymanowie nad jeziorem Żarnowieckim. Na każdym Przystanku Woodstock występuje kilkadziesiąt zespołów z Polski i świata. Od kilkunastu lat Fundacja organizuje przesłuchanie chętnych zespołów, które chcą zaprezentować się przed ogromną publicznością. W związku z tym każda kapela (zarówno ta znana jak i debiutująca), może wysłać swoją płytę.

Na Przystanku Woodstock zagrały między innymi takie grupy: Within Temptation, Afro Celt Sound System, Black Label Society, Dream Theater, Shaka Ponk, Illusion, (Hed)p.e, Congo Natty, VOO VOO, Decapitated, Furyon, Eluveitie, Molotov, Shaggy, Modestep, Protoje, Hatebreed, Skid Row, Volbeat, Ky-Mani Marley, SKA-P, Accept, Manu Chao La Ventura, The BossHoss, The Prodigy, Guano Apes, Die Toten Hosen, Killing Joke, The Stranglers, Clawfinger, Kreator, Machine Head, Anthrax, Ugly Kid Joe, Soja, Enter Shikari, Emir Kusturica, Kaiser Chiefs, Sabaton, Beatsteaks, Zion Train, Twinkle Brothers, Juliette Lewis, Caliban, Volbeat, The Futureheads, Type O Negative, Subways, Life of Agony, Papa Roach, Nigel Kennedy, Airbourne, Halloween, Gentleman, Dog Eat Dog, Leszek Możdżer, Dżem, Coma, Hey, T.Love, Vavamuffin, Farben Lehre, Sweet Noise, Pidżama Porno.

Jurek Owsiak to dyrygent Orkiestry i postać, która prowadzi cały Przystanek. To on rozmawia z ludźmi ze sceny, spleta wszystkie koncerty w jedną opowieść sprawiając, że Woodstock ma swój niepowtarzalny klimat.

Informacja: [www. polandrockfestival.pl](http://www.polandrockfestival.pl)

TRASA FGW 3C Ujście Warty, W stronę dzikiej przyrody (ok. 5 km)**

Powiat gorzowski

Park Narodowy „Ujście Warty” utworzony w 2001 r. na powierzchni 8037,59 ha. Głównym przedmiotem ochrony jest fauna ptaków. Park przecinają dwa cieki: Postomia oraz Warta, dzieląca teren parku na część południową i północną.

Cenniejsza przyrodniczo jest część południowa. Stanowi ona fragment rozległego międzywala, zwanego Kostrzyńskim Zbiornikiem Retencyjnym. Tutaj wał przeciwpowodziowy został oddalony od Warty i zatacza szeroki łuk, zamykający obszar o powierzchni ponad 5 tys. ha. Na powierzchni tej cyklicznie rozlewają się wezbrane wody Warty i Odry, stąd w tej części Parku warunki hydrologiczne cechują się znaczną dynamiką. Długotrwałe i częste podtapianie terenu wykształciło tu tzw. „siedliska otwarte”, czyli pozbawione drzew i krzewów łąki z dużym udziałem płytkich rozlewisk. One właśnie, w kontekście swej atrakcyjności dla ptaków, stanowią główny obiekt ochrony.

Część północna, zwana Polderem Północnym, jest oddzielona od Warty wałem przeciwpowodziowym, dzięki czemu charakteryzuje się stabilnymi warunkami hydrologicznymi. Składają się nań rozległe równiny wilgotnych łąk, kępy drzew i krzewów oraz zwarte połacie leśne. Ze względu na mozaikowatość siedlisk i stabilność hydrologiczną niektóre gatunki zwierząt, zwłaszcza ssaków, znajdują tutaj lepsze warunki życia, niż w części zalewowej.

Trasa FGW 3C to ścieżka przyrodnicza „Ptasim szlakiem”, która prowadzi betonową drogą przez jedno z najbardziej atrakcyjnych w parku terenów lęgowych ptaków. Na trasie umieszczono tablice informacyjne, wiatę z ławkami oraz czatownię obserwacyjną.

Długość trasy to ok. 2 km, czas przejścia: 2-3 godziny. Powrót tą samą drogą. Jest to ścieżka piesza lub rowerowa. Turyści zmotoryzowani mogą zaparkować samochody na parkingu znajdującym się na początku trasy. Optymalny termin korzystania ze ścieżki: kwiecień-czerwiec. Ponieważ poziom wody podlega znacznym wahaniom, betonowa droga czasowo może być zalana i niedostępna (głównie w okresie zimowym i wczesną wiosną). W przypadku długo utrzymującego się zalewu, trasa może być niedostępna do maja. Na trasie ścieżki możemy dostrzec rzadkie i często zagrożone wyginięciem gatunki ptaków, m.in.: ohar, ostrzygojad, rycyk, bielik, rożeniec, krakwa. Miłośnicy ptaków mogą obserwować życie w kolonii mew i rybitw, gniazdowanie zespołowe kilku gatunków ptaków, drapieżne ptaki terenów podmokłych, wodzenie młodych przez czajki, ohary, gęsi oraz strategie obrony lęgu u ptaków gniazdujących na terenach otwartych.

Dojazd: W Słońsku dojeżdżamy do ronda, a dalej kierujemy się zgodnie z drogowskazami. Dojeżdżamy do tzw. „betonki”, gdzie znajduje się początek ścieżki.

Informacja: Park Narodowy „Ujście Warty”, Chyrzno 1, 69-113 Górzycyca, tel. 95 752 40 27, www.pnujsciewarty.gov.pl
Punkt Informacji Turystycznej przy Biurze Turystyki Przyrodniczej DUDEK Słońsk, Stacja Pomp 2, 66-436 Słońsk, tel. 95 757 22 12 , tel. 607 081 317, www.hoopoe.com.pl

4. Powiat krośnieński, trasy FKR,

powiat liczy ok. 56,3 tys. mieszkańców

Powiat krośnieński leży w centrum przewężenia rozległego Niżu Europejskiego, w dorzeczu środkowego biegu Odry. Położony jest w środkowo – zachodniej części województwa lubuskiego Od zachodu graniczy z Niemcami, od północy z powiatami: słubickim i sulęcińskim, od strony wschodniej z powiatem świebodzińskim i zielonogórskim, a od południa z powiatem żarskim. Powierzchnia powiatu wynosi 139125 ha. W jego granicach administracyjnych usytuowane są następujące gminy: Bobrowice, Bytnica, Dąbie, Gubin, Krosno Odrzańskie, Maszewo i miasto Gubin. Gęstość zaludnienia w powiecie krośnieńskim należy do najniższych w województwie lubuskim. W strukturze gruntów, 28,8% powierzchni powiatu zajmują użytki rolne a 60,2% lasy. Północna i środkowa część powiatu posiada dogodne warunki do prowadzenia upraw zbóż i ogrodnictwa, a południowa sprzyja hodowli bydła i owiec. Lasy powiatu krośnieńskiego są znakomitym miejscem do rekreacji i wypoczynku oraz pracy dla wielu mieszkańców. Na terenie powiatu znajdują się dwa miasta (Gubin i Krosno Odrzańskie) oraz 154 wsie i osady. Powiat Krośnieński jest atrakcyjny dla tych, którzy chcą ciekawie i spokojnie spędzić wolny czas wśród przyrody i zabytków. W celu popularyzacji pięknych walorów krajobrazowych i przyrody utworzono „Gryżyński Park Krajobrazowy” oraz „Krześniński Park Krajobrazowy”. Powiat charakteryzuje się ciekawą rzeźbą terenu, posiada liczne akweny wodne, jeziora, stawy oraz rzeki. Znajdują się tu także cenne zabytki kultury, ciekawe okazy fauny i flory.

Informacja: Starostwo Powiatowe w Krośnie Odrzańskim, ul. Piastów 10 B, 66-600 Krosno Odrzańskie, tel. 68 383 02 18, www.powiatkrosnienski.pl

TRASA FKR 4A Krosno Odrzańskie - Na piastowskim szlaku (ok. 2 km*)

Powiat krośnieński

Trasa: Parking przy kościele św. Jadwigi Śląskiej – fara maryjna – ul. K. Marksa – ul. Ariańską – ul. Szkolną (Centrum „Zamek”) – ul. Słoneczna – bulwar nad

Odrą (marina i przystań dla statków) – most na Odrze – ul. WOP – ul. Kościelna – ul. K. Świerczewskiego – most na Odrze – ul. 22 lipca – ul. K. Marksa (parkingu).

Krosno Odrzańskie położone jest w Dolinie Środkowej Odry, nad Odrą u ujścia Bobru.

Pierwotna nazwa odnosi się do polskiej nazwy krosna tkackiego. W kronice łacińskiej Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis (pol. Księga uposażeń biskupstwa wrocławskiego) spisanej za czasów biskupa Henryka z Wierzbna w latach 1295-1305 miejscowość wymieniona jest w zlatynizowanej formie Crosna.

Na podstawie mapy Klaudiusza Ptolemeusza ustalono, że Krosno Odrzańskie mogło być stolicą (Lugidunum) starożytnego Związku Lugijskiego, a przynajmniej leżało na jego terenie. W 6 r. n.e. kojarzone ze Związkiem Lugijskim państwo Marboda stało się podległe Rzymowi. Pierwsze wzmianki pisemne o mieście pochodzą z 1005 r. z kroniki biskupa Thietmara z Merseburga. Opisuje on je jako miejsce walk Bolesława Chrobrego z Henrykiem II w roku 1005 i 1015 (bitwa pod Krosnem Odrzańskim). Przed 1226 r. następuje lokacja miasta przez Henryka Brodatego na prawie niemieckim. Do 1482 r. Krosno pozostaje w granicach księstwa głogowskiego, później przechodzi we władanie Brandenburgii. Miasto zostało mocno zniszczone w czasie wojny 30-letniej i III wojny śląskiej. W XVII w. w mieście przebywali członkowie rodu Wittelsbachów, m.in. Luiza Julianna Orańska, Elżbieta Charlotta Wittelsbach (zmarła w Krośnie), Elisabeth Simmern van Pallandt, która w latach 1646-1649 prowadziła stąd korespondencję z Kartezjuszem. Ludność polskojęzyczna utrzymała się w okolicach miejscowości długo, skoro Hieronimus Megiser, który był autorem wielojęzycznego słownika opracowanego w 1603 r. podał w nim także informacje o polskiej gwarze ówczesnych mieszkańców okolic Krosna Odrzańskiego.

Rozwój miasta nastąpił w XIX w. Powstanie zakładów przemysłowych, budowa stacji kolejowej i linii kolejowych w 1870 r. z Gubina do Czerwieńska i Poznania przez Zbąszynek, oraz linii do Legnicy przez Zieloną Górę powodowało rozwój regionu.

W czasie I wojny światowej na obrzeżach miasta był duży obóz jeniecki. Duże zniszczenia (60-70% zabudowy) miały miejsce w 1945 r. Miasto spalone zostało przez oddziały sowieckie. Od 1945 do 1948 r. miasto nosiło nazwę Krosno nad Odrą.

Spacer po Krośnie Odrzańskim rozpoczynamy przy Kościele św. Jadwigi Śląskiej – Fara Maryjna (parking pomiędzy ul. Marksa a Ariańską). Obchodzimy kościół wokół i za absydą wchodzimy na ul. Szkolną. Kierujemy się w lewo przy Centrum „Zamek” a po ok. 100 m dochodzimy do ul. Słonecznej. Przecinamy ją w skos w lewo i przez mały skwer przy sklepie Neonet wychodzimy nad Odrę, na bulwar i pomosty mariny oraz przystań dla statków. Stąd podążamy w lewo na most na Odrze. Po drugiej stronie skręcamy w skos, w lewo w ul. Wojsk Ochrony Pogranicza. Po prawej mamy Kościół Nowopolski a przed nim w prawo alejka do Urzędu Miasta (przez park). Idziemy ul. Wojsk Ochrony Pogranicza, a po ok. 250 m skręcamy lewo w ulicę Kościelną. Po lewej stronie mamy kościół św. Andrzeja Apostoła, dalej dochodzimy do skrzyżowania i skręcamy w lewo w ul. K. Świerczewskiego nad Odrę. Następnie wchodzimy na most. Za mostem możemy od razu skręcić w prawo i podejść na cypel

Starej Odry i do głównego koryta rzeki lub koło Hotelu Odra (ul. 22 lipca i K. Marksa) dojść do parkingu.

Warto zobaczyć:

- kościół filialny pw. św. Andrzeja Apostoła,
- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki, parafialny pw. św. Jadwigi Śląskiej – Fara Maryjna z XVIII w.,
- budynek poklasztorny z XVIII wieku, ul. Szkolna 4,
- zamek piastowski w ruinie z XIII w. z czasów Henryka Brodatego,
- przyziemie spichrza zamkowego, z lat 1642-1650,
- mury obronne – miejskie,
- domy z XVIII/XIX w.

Wydarzenia:

- Lubuskie Zaduszki Jazzowe,
- Turniej Rycerski o Pierścień Księżnej Jadwigi Śląskiej,
- Grand Prix MTB Amatorów Krosno Odrzańskie.

Informacja: Urząd Miasta w Krośnie Odrzańskim, ul. Parkowa 1, 66-600 Krosno Odrzańskie, tel. 68 410 97 00, www.krosnoodrzańskie.pl

Punkt IT, Zamek Piastowski, ul. Szkolna 1, 66-600 Krosno Odrzańskie, tel. 68 383 89 94, www.cak-zamek.pl

TRASA FKR 4B Gubin Miasto transgraniczne (ok. 2,4 km*)

Powiat krośnieński

Trasa: Parking – ul. Westerplatte (ruiny katedry) obok odrestaurowana Biblioteka Miejska i ratusz) – ul. B. Prusa do ul. 3 Maja – rondo – na most przez rzekę Lubszą – ul. Królewska (kościół św. Trójcy) – ul. Grunwaldzka – ul. Piastowska (Wyspa Teatralna) - elektrownia wodna i Dom Turysty PTTK – ul. Chopina - planty i park – ul. Kopernika (Baszta Bramy Ostrowskiej – ul. Westerplatte na parking przy ruinach katedry.

Miasto położone na prawym brzegu Nysy Łużyckiej i nad Lubszą w polskiej części Dolnych Łużyc, na granicy z Niemcami. Do 1945 r. było wschodnią częścią miasta Guben. Pierwotną nazwą była łużycka nazwa Gubin. Po podbiciu w średniowieczu Słowian połabskich mieszkających na Łużycach nazwa została zgermanizowana na Guben.

Okolice Gubina we wczesnym średniowieczu były miejscem starć Sasów pod wodzą Henryka I Ptasznika ze słowiańskimi siłami Serbów łużyckich oraz Polaków. Gubin po raz pierwszy wzmiankowany był w początkach XIII w. w dokumencie Henryka Brodatego, zwalniającym z opłat celnych sól importowaną z Gubina i podającym, że posiadał on prawo składu. 1 czerwca 1235 r. margrabia Miśni i Marchii Wschodniej,

Henryk Illustis, nadał Gubinowi przywilej lokacyjny i magdeburskie prawa miejskie, a w 1311 r. prawo do bicia własnej monety. Miasto zostało otoczone wówczas murami. Mimo przynależności do Łużyc, Gubin był także związany z ziemią lubuską, gdyż lokalne parafie katolickie podlegały diecezji lubuskiej. W 1367 r. wraz z Dolnymi Łużycami Gubin znalazł się w granicach Królestwa Czech. W 1437 r. Gubin został zdobyty i zniszczony przez husytów. W latach 1469-1490 do Gubina sięgało panowanie Królestwa Węgier. W Gubinie w 1563 r. powstał serbski kościół i aż do 1844 r. w tej świątyni odbywały się msze w języku serbołużyckim.

W 1635 r. wraz z większością Dolnych Łużyc miasto weszło w skład Saksonii, by po klęsce Napoleona i na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego w 1815 r., stać się częścią Królestwa Prus. W latach 1697-1706 i 1709-1763 Gubin leżał w granicach unijnego państwa polsko-saskiego. W 1749 r. przez Gubin poprowadzony został trakt pocztowy łączący Warszawę i Drezno. W 1751 r. rozpoczęto w gubińskiej mennicy bicie polskich miedzianych szelągów, a w 1752 miedzianych groszy. W XIX w. zbudowano linię kolejową (1846 r. otwarcie linii Berlin – Wrocław, a od 1870 r. do Krosna Odrzańskiego). W latach 1904-1938 w Gubinie kursowały już tramwaje.

W czasie II wojny światowej w miejscowości znajdowała się filia obozu koncentracyjnego Groß-Rosen. W 1945 r. miasto uległo zniszczeniu w ok. 90%. Zdobyte 28 lutego 1945 r. przez oddziały sowieckie. W wyniku ustaleń Konferencji Jałtańskiej granicę powojennej Polski wyznaczono wzdłuż linii Odry i Nysy Łużyckiej, w związku z czym prawobrzeżna część miasta została włączona do Polski pod dzisiejszą nazwą. Dotychczasową ludność wysiedlono do Niemiec. Do miasta przybyli m.in. repatrianci z Kresów Wschodnich.

Trasę rozpoczynamy przy ul. Westerplatte (ruiny katedry a obok odrestaurowana Biblioteka Miejska i ratusz). Wychodzimy z parkingu przy absydzie kościoła i ul. B. Prusa idziemy do ul. 3 Maja. Tu skręcamy w lewo do ronda. Następnie lewą stroną podążamy na most przez rzekę Lubszę i ul. Królewską skręcamy w lewo do kościoła św. Trójcy. Obchodzimy kościół od tyłu i łącznikiem idziemy do ul. Grunwaldzkiej, a tu skręcamy w prawo do ul. Piastowskiej. Przed nami Wyspa Teatralna. Aby tam dotrzeć, należy skręcić w lewo na most na rzece Lubsza i za rondem skręcić w prawo deptakiem przez Nysę Łużycką - na wyspę (można ją obejść w 10 minut). Sugerujemy wybrać się do Niemiec. Kładką przez Nysę Łużycką na Alte Poststrasse i skręcić w lewo do Frankfurter Str. Tu skręcić w prawo na najbardziej reprezentacyjną ulicę niemieckiej części Gubina. My idziemy w lewo przez most na Nysie Łużyckiej. Wracamy na stronę polską. Za mostem po prawej stronie jest elektrownia wodna i Dom Turysty PTTK. My z ul. Chopina kierujemy się na planty i park przy ul. Kopernika, a stąd alejkami wzdłuż ul. Kopernika do Baszty Bramy Ostrowskiej, a następnie na północ do ul. Westerplatte i na parking przy ruinach katedry.

Warto zobaczyć:

- miasto w obrębie ulic: Piastowska-Nadbrzeżna-Roosevelta-3 Maja- katedra,
- kościół parafialny – farny pw. Świętej Trójcy, z połowy XV-XVI w.,
- mury obronne z basztami-wieżami, z XIV-XV w.,
- wieżę Bramy Ostrowskiej,
- wieżę Dziewiczą,
- ratusz.

Wydarzenia:

- Sportowy Turniej Miast i Gmin

Informacja: Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Gubińskiej, 3-go Maja 2, 66-620 Gubin, tel. 68 455 81 62, www.spzg-gubin.pl

Transgraniczne Centrum Marketingu Euromiasta Gubin-Guben*, ul. Bolesława Chrobrego 6, Gubin 66-620, tel. 68 359 00 89, www.info.gubin-guben.eu

TRASA FKR 4C Krzeński Park Krajobrazowy, W dorzeczu Odry i Nysy Łużyckiej (ok. 22,5 km^{*}) Powiat krośnieński**

Krzeński Park Krajobrazowy położony jest w dorzeczu Odry i ujścia Nysy Łużyckiej do Odry.

Objazd po parku warto rozpocząć od miejscowości Kłopot (muzeum Bociana Białego) dalej podążamy w kierunku północno zachodnim. Warto podjechać do ruin mostu nad Odrą z widokiem na Eisenhüttenstadt. Stąd wrócić przez Rąpice, Krzesin, Bytomiec, Połęcko na przeprawę na Odrze.

Walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne w Krzeńskim Parku Krajobrazowym wpływają na rozwój regionalnej turystyki. Rzeki, jeziora, lasy to miejsca, gdzie każdy może wypocząć, zrelaksować się. Śpiew ptaków, szum traw, lasy pełne grzybów są magnesem przyciągającym turystów na szlaki piesze i rowerowe.

Do niewątpliwych atrakcji turystycznych Krzeńskiego Parku Krajobrazowego należy:

- „Bociania” wieś Kłopot. Jedna z najliczniejszych w Polsce zachodniej kolonii lęgowej bociana białego (w latach 80-tych XX w. 33 zajęte gniazda). Badania nad liczebnością kolonii prowadzono tu od 1968 r.
- Muzeum Bociana Białego w Kłopotcie. Oficjalne otwarcie tego obiektu miało miejsce w 2003 r. Jest to jedyne takie muzeum w Polsce. Inicjatorem utworzenia i zarządzającym obiektem jest Zarząd Okręgu Ligii Ochrony Przyrody w Zielonej Górze. W Muzeum działa schronisko młodzieżowe i pole namiotowe dla wszystkich, którzy chcą spędzić w Kłopotcie kilka dni i obserwować bociany oraz przyrodę Krzeńskiego Parku Krajobrazowego.

Informacja: Dyrekcja Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego 66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Franciszka Walczaka 25,

5. Powiat międzyrzecki, trasy FMI,

powiat liczy 58,7 tys. mieszkańców

Powiat międzyrzecki położony jest w północno-wschodniej części województwa lubuskiego. Tworzy go sześć gmin: Międzyrzecz, Skwierzyna, Trzciel, Bledzew, Przytoczna i Pszczew. Ziemia międzyrzecka jest regionem o bogatej przeszłości historycznej, bowiem Międzyrzecz należy do najstarszych wymienionych przez źródła grodów na ziemiach polskich. O Międzyrzeczu wspomina Thietmar, który w 1005 r. uczestniczył w wyprawie cesarza Henryka II na Polskę. Następną wiadomość zawdzięczamy Gallowi Anonimowi. Opisuje on wyprawę Bolesława Krzywoustego w 1094 r. na Pomorze, podczas której oblegał i zdobywał międzyrzecki gród.

Po utracie przez Bolesława Rogatkę w roku 1249 ziemi lubuskiej międzyrzecki gród pełnił funkcję zachodniej strażnicy Polski. Już w 1232 r. Teodoryk wymieniany jest jako kasztelan międzyrzecki. Nie są znane dokładne granice kasztelanii międzyrzeckiej, jednak z racji swego nadgranicznego położenia odgrywała ona dużą rolę polityczną i jej kasztelan zajmował liczące się miejsce w senacie Rzeczypospolitej.

Niezwykłym elementem krajobrazu są żelbetowe bryły bunkrów, potężne stalowe kopuły i ciągnące się kilometrami rzędy betonowych słupów, tzw. „zębów smoka” - zapór przeciwczołgowych. Fortyfikacje Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego do dziś budzą podziw swym ogromem, pobudzają wyobraźnię, zachęcają do zwiedzania, stanowiąc największą atrakcję turystyczną ziemi międzyrzeckiej. Unikatowy na skalę europejską system fortyfikacji przyciąga rzesze turystów z kraju i zagranicy. Prowadzone badania wykazały, że fortyfikacje MRU są jednym z największych zimowisk nietoperzy w Europie. Co roku zimuje tutaj ponad 30 000 osobników tego ssaka należących do 12 gatunków. Główną atrakcją powiatu jest murowany zamek w Międzyrzeczu wzniesiony za czasów Kazimierza Wielkiego oraz największa w Polsce kolekcja portretów trumiennych (Muzeum).

Głównym celem pielgrzymek z całej Europy jest Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej w Rokitnie z pięknym rokokowym kościołem wybudowanym w latach 1740-1762, który posiada tytuł bazyliki mniejszej oraz Muzeum Historii Sanktuarium z pamiątkami osobistymi Ojca Świętego Jana Pawła II. Godnym polecenia jest obszar zamknięty rzekami Notecią, Wartą i Obrą oraz jeziorami: Soleckim, Głębokim, Lubikowskim i Chycińskim, stwarzając doskonałe możliwości do uprawiania łowiectwa, zbierania grzybów, wędkowania oraz organizowania wycieczek pieszych i rowerowych. Rzeka Obra wraz z łańcuchem jezior zbąszyńskich tworzy jeden z najpiękniejszych szlaków wodnych na Niżu Polskim, będąc jednocześnie siedliskiem bobrów („Szlak bobrów” w okolicy Skwierzyny). Są tu doskonałe warunki do uprawiania żeglarsstwa, kajakarstwa i windsurfingu. Pszczewski Park Krajobrazowy ze ścieżkami przyrodniczymi, bliskość Puszczy Noteckiej, klasztor cystersów w Bledzewie oraz zagłębie wikliniarstwa w Trzcielu przyciągają rzesze turystów.

Informacja: Starostwo Powiatowe w Międzyrzeczu ul. Przemysłowa 2
66-300 Międzyrzecz tel: 95 742 84 10, www.powiat-miedzyrzecki.pl

TRASA FMI 5A Międzyrzecz - Od zamku królewskiego do starego miasta (ok. 1,8 km*)

Powiat międzyrzecki

Trasa: Parking przy ratuszu ul. 30 Stycznia – Podzamcze (Muzeum Regionalne, park, zamek z fosą – ul. 30 stycznia – ul. Księdza Skargi (dawna synagoga) – ul. S. Staszica - rzeka Obra - ul. S. Staszica – ul. Ogrodowa (kościół św. Wojciecha – ratusz - parking.

Miasto rozbudowało się w kotlinowatym rozszerzeniu doliny Obry, w miejscu ujścia do niej Paklicy. Położone jest w północnej części Bruzdy Zbąszyńskiej na Pojezierzu Lubuskim na wysokości 50 m n.p.m.

Międzyrzecz należy do najstarszych grodów na ziemiach polskich. Informacje o nim pochodzą już z 1005 r. z "Kroniki" Thietmara. Sprzyjające warunki naturalne wpłynęły na powstanie tu wspólnoty terytorialnej, górującej poziomem ekonomicznym, społecznym i politycznym nad pozostałymi ośrodkami osadniczymi dorzecza dolnej Obry. O znaczeniu militarnym i politycznym Międzyrzecza pisał Gall Anonim w 1094 r. Położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych było silnym bodźcem do rozwoju ekonomicznego grodu. Przez Międzyrzecz biegły drogi z Gniezna do Magdeburga, ze Szczecina do Wrocławia i dalej do Krakowa.

Prawa miejskie Międzyrzecz uzyskał przed rokiem 1248. Rozwojowi miasta sprzyjało jego wyjątkowo obronne położenie w widłach dwóch rzek: Obry i Paklicy. Kazimierz Wielki odbudował i umocnił gród, który stał się siedzibą starostwa (starostą międzyrzeckim był m. in. kanclerz Jan Zamoyski).

Ze źródeł historycznych wynika, że w połowie XV w. Międzyrzecz był największym miastem na zachodnich krańcach Wielkopolski. Szybki rozkwit miasta trwał do końca XVI w. Następne dwa wieki były okresem jego zahamowania, a nawet regresu. W XVII w. miasto dotknęły liczne klęski w postaci epidemii chorób, pożarów oraz burzenia zabudowy i grabienia mieszkańców przez przechodzące i stacjonujące tu wojska. W 1710 r. szalała w mieście zaraza, a latem 1731 r. pożar. Kolejne lata klęsk to 1735, 1744, 1758-61 i 1759. O skali upadku miasta świadczy malejąca liczba jego mieszkańców.

W 1793 r. w ramach II rozbioru Polski Międzyrzecz wraz z całą Wielkopolską został zagarnięty przez Prusy. W granicach Prus miasto pozostawało również po 1919 r., kiedy to większość Wielkopolski włączona została w granice odradzającej się państwowości polskiej.

Od 1945 r. miasto i ziemia międzyrzecka ponownie weszły w skład państwa polskiego. 30 stycznia 1945 r. wojska radzieckie wyzwoliły Międzyrzecz, który po podziale administracyjnym z 15 marca 1945 r. wszedł w skład Pomorza Zachodniego i uzyskał statut powiatu. Napływ repatriantów ze wschodu otworzył nowy rozdział historii powojennej Międzyrzecza. Rozpoczęła się odbudowa miasta. Zmiany z 1999 r. reaktywowały powiat Międzyrzecz w ramach województwa lubuskiego.

Spacer po Międzyrzeczu warto rozpocząć przy ratuszu (liczne parkingi). Stąd udajemy się w lewo, w ul. 30 Stycznia, w kierunku Podzamcza. Ulica Podzamcze wyłożona jest kamieniem polnym, więc konieczne jest wsparcie przy w-skersach

opiekuna. Przez bramę wjeżdżamy na teren podzamcza. Po lewej znajduje się oficyna dworska i Muzeum Regionalne (wg zapewnień dyrektora każda osoba na wózku, mimo schodów zostanie po wcześniejszym uzgodnieniu wniesiona przez personel i oprowadzona po muzeum). Na wprost mamy zamek królewski (dziedziniec dostępny dla w-skersów). Warto chwilę spędzić w parku zamkowym nad fosą. Do centrum wracamy tą samą ul.30 Stycznia. Mijamy po lewej ratusz, zadrzewiony skwer (w głębi bary szybkiej obsługi) i za skrzyżowaniem skręcamy w lewo w ul. Księdza Skargi. Po prawej mamy dawną synagogę (warto zobaczyć fragment Aron ha-kodesza odpowiednik ołtarza), dziś jest tu sklep chiński. Dalej dochodzimy do ul. S. Staszica i rzeki Obry. Po prawej mamy ogródek jordanowski i pomnik 1000-lecia chrztu Polski. Z nabrzeża wzdłuż rzeki Obry ul. S. Staszica i Ogrodową dochodzimy do kościoła św. Wojciecha (dawny kościół ewangelicki). Przed kościołem skręcamy na Rynek i wracamy na parking.

Warto zobaczyć:

- zamek królewski z parkiem i muzeum z XIV-XIX w.,
- ratusz,
- kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela XIV-XV w.,
- kościół parafialny pw. św. Wojciecha z 1834 r.,
- zbór luterański z XIX w. (obecnie Cerkiew Świętych Cyryla i Metodego w Międzyrzeczu),
- synagogę z XIX w.,
- kaplicę grobową z 1730 r.,
- Aleję Lipową z XIX w., zlokalizowaną w ciągu odcinka ulicy Waszkiewicza.

Wydarzenia:

- Dni Międzyrzecza,
- Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego o Puchar Burmistrza Międzyrzecza,
- Dożynki Gminne,
- Święto Obry i Paklicy.

Informacja: Urząd Miejski w Międzyrzeczu ul. Rynek 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 742 69 30

TRASA FMI 5B Spływ Międzyrzecz - Spływ Obrą i Paklicą z Międzyrzecza do Bledzewa lub Trzciela (ok. 1, 2, 3 dniowe*)**

Powiat międzyrzecki

Międzyrzecz, dolina Obry, w miejscu ujścia do niej Paklicy.

Trasy kajakowe sugerujemy rozpocząć na Obrze z Międzyrzecza lub miejscowości obok – Św. Wojciecha z przystani kajakowej u pana Stanisława Capa.

W zależności od rodzaju grupy, stopnia niepełnosprawności, trasy mogą być 2 – 3 godzinne rzeką Obrą w kierunku Bledzewa lub 2 – 3 dniowe aż do Skwierzyny – ujście Obry do Warty. Trasa wiedzie meandrami Obry pośród pól i lasów przez jezioro Bledzewskie. Po drodze wiele możliwości na zatrzymanie się w gospodarstwach agroturystycznych i na licznych polach biwakowych. Zawsze przy osobach z grupy ON wymagany jest opiekun w pełni sprawny.

Informacja: Urząd Miejski w Międzyrzeczu, ul. Rynek 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 742 69 30, Agencja Usługowa Stanisław Cap, Św. Wojciech 52, 66-300 Międzyrzecz, tel. 696 438 127, www.obra.pl

TRASA FMI 5C Międzyrzecz – św. Wojciech – Bobowicko (ok. 14 km*)**

Powiat międzyrzecki

Trasa z Międzyrzecza do Świętego Wojciecha warto rozpocząć przy ratuszu (liczne parkingi). Udajemy się sprzed ratusza w prawo ul. 30 Stycznia przez skwer i w lewo w ul. Waszkiewicza. Ok. 150 m do mostu na rzece Obra i za mostem skręcamy w lewo w ul. Winnica. Po ok. 1,2 km docieramy do wsi Święty Wojciech i kościoła o konstrukcji szkieletowej (droga dobrze utrzymana). Ze Świętego Wojciecha warto wybrać się nad jezioro Bobowicko. Przy kościele skręcamy w prawo i kładką przez rzekę Obrą, ulicami S. Ozoga i Zamoyskiego po ok. 1 km, docieramy do zamku królewskiego w Międzyrzeczu, Tu skręcamy w ul. Zachodnią, w lewo i drogą nr 137 kierunek na Pszczew po ok. 4,5 km docieramy nad jezioro Bobowicko. Powrót do ratusza na parking tą samą drogą.

Warto zobaczyć:

Na półwyspie jeziora Bobowicko położony jest późnobarokowy pałac – dawna siedziba rodu Dziembowskich. Przy pałacu zachowały się pozostałości dawnego folwarku oraz cmentarza rodowego z barokowymi, bogato zdobionymi płytami nagrobnymi i epitafiami.

Informacja: Urząd Miejski w Międzyrzeczu, ul. Rynek 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 742 69 30

TRASA FMI 5D Z Międzyrzecza nad Jezioro Głębokie (ok. 12 km)**

Powiat międzyrzecki

Trasę z Międzyrzecza nad Jezioro Głębokie warto rozpocząć przy ratuszu (liczne parkingi). Udajemy się sprzed ratusza w prawo ul. 30 Stycznia przez skwer i w lewo w ul. Waszkiewicza. Ok. 150 m do mostu na rzece Obra i za mostem prosto starą drogą nr 3 równoległą do S3. Trasa ok. 6 km w jedną stronę, biegnie malowniczo pośród lasów i wzgórz morenowych. Cała trasa doskonale przygotowana dla

w-skiersów i handbików. Nad jeziorem ośrodek wypoczynkowy z pensjonatem i pełną infrastrukturą przygotowaną dla osób niepełnosprawnych. W tym pokoje, toalety, restauracja z podjazdami. Do Międzyrzecza wracamy tą samą drogą.

Informacja: Urząd Miejski w Międzyrzeczu, ul. Rynek 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 742 69 30, Pensjonat pod Strzechą, tel. 601 576 593, www.hotelduet.com

TRASA FMI 5E Nurkowanie w Jeziorze Głębokie (0*)**

Powiat międzyrzecki

Jezioro położone jest ok. 5 km na północ od Międzyrzecza, na terenie Pojezierza Lubuskiego. W pobliżu jeziora przebiega droga krajowa nr 3. Leży na terenie zlewni rzeki Obry i nie posiada odpływu. Brzegi jeziora porastają lasy iglaste. Północne i południowe są podmokłe i bagniste. Na wyższym, wschodnim brzegu przy drodze nr 3 znajduje się duży kompleks wypoczynkowy.

Ulokowanych jest tu kilka ośrodków posiadających kąpieliska z pomostami, zajazd „Głębokie”, domki campingowe, wypożyczalnia sprzętu wodnego i leśne pole biwakowe. Jezioro ma I stopień czystości a widoczność jest nawet powyżej 10 m.

Polecamy dla osób niepełnosprawnych udział w przygodzie pt. Nurkowanie w jeziorze. Organizuje to na miejscu nad jeziorem zespół instruktorów i specjalistów. Nurkowania są dostępne także dla osób na wózkach.

Informacja: Ośrodek Szkoleniowy Centrum Nurkowe-Działalności Wodnej i Ekstremalnej EXTREME –DIVE Jacek Michno, ul. Świerczewskiego 18, 69-210 Lubniewice, tel. 693 353 262 Jacek, 663 327 362 Szymon

TRASA FMI 5F Skwierzyna - Miasto otwarte (ok. 1 km*)

Powiat międzyrzecki

Trasa: Rynek – ratusz – ul. Piłsudskiego – ul. W. Jagiełły (kościół pw. św. Mikołaja) – ul. Niepodległości – ul. Mostowej (planty wzdłuż rzeki Warty) - rynek.

Miasto jest położone na pograniczu Pojezierza Wielkopolskiego i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, przy ujściu rzeki Obry do Warty. Na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych drogi krajowe nr 24 – Poznań – Gorzów i międzynarodowej E – 65 Wrocław – Szczecin.

Skwierzyna to miasto królewskie Korony Królestwa Polskiego. Po raz pierwszy nazwa miasta „civitas Nove Squerin” pojawiła się w dokumencie z 1312 r., w którym margrabia brandenburski Waldemar pisze o granicy wyznaczonej pomiędzy dobrami cysterskimi, a dobrami należącymi do Skwierzyny.

Około XII w. na terenach dzisiejszej Skwierzyny rozwinęła się osada targowa. Prawa miejskie miasto uzyskało przed 1296 r., prawdopodobnie nadane przez księcia wielkopolskiego Przemysła II lub margrabiów brandenburskich. W latach 1300-1319 miasto należało do księstwa głogowskiego. Zagarnięte przez Brandenburgię w 1319 r. zostaje w 1326 r. przywrócone do granic państwa polskiego przez Władysława

Łokietka. Po wielkim pożarze w 1400 r. miasto traci prawa miejskie, które w 1406 r. przywrócił ale już na prawie magdeburskim Władysław Jagiełło. Kazimierz Jagiellończyk sprzedaje Skwierzynę za długi w 1466 r., a w 1509 r. miasto przechodzi na własność rodu Górków. W XVI w. miasto uzyskało herb i status miasta królewskiego. Po II rozbiórce Polski Skwierzyna przeszła pod władanie pruskie. W 1945 miasto powróciło w granice Polski.

Trasę rozpoczynamy przy ratuszu w rynku. Kierujemy się na ul. Piłsudskiego, następnie skręcamy w lewo w ul. W. Jagiełły. Idziemy wzdłuż starej zabudowy do kościoła pw. Św. Mikołaja. Dalej do ul. Niepodległości i skręcamy w prawo do ul. Mostowej a następnie w lewo. Przed Mostem skręcamy znów w lewo na planty wzdłuż rzeki Warty. Tu widok na most i stoi kilka ławeczek, gdzie można wypocząć. Znad rzeki pierwszą lub drugą ulicą podążamy w lewo do rynku.

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny miasta,
- kościół parafialny pod wezwaniem św. Mikołaja, wybudowany w stylu późnogotyckim z XV w.,
- obraz Matki Boskiej Klewańskiej z Klewania na Wołyniu od XVII w. słynący z cudów,
- srebrną trumienkę z XVII w., ręcznej roboty, zawierającą relikwie św. Bonifacego Męczennika,
- kościół filialny pw. Świętego Zbawiciela, dawny zbór protestancki z lat 1847-1854,
- cmentarz żydowski, ul. Międzyrzecka, z początku XIX w.,
- spichlerz szachulcowy z początku XIX w, trójkondygnacyjny budynek znajduje się przy ulicy B. Prusa 1,
- ratusz skwierzyński, Rynek 1,
- budynek poczty przy ul. 2 Lutego,
- „Dom nad Rzeką”, przy ul. Mostowej, powstały w latach 20. lub 30. XX w.

Wydarzenia:

- Złot pojazdów militarnych M.A.S.H. w Skwierzynie

Informacja: Urząd Miasta ul. Rynek 1, 66-440 Skwierzyna, tel. 95 721 65 10, www.skwierzyna.pl

TRASA FMI 5G Międzyrzecki Rejon Umocniony, Muzeum Fortyfikacji i Rezerwat przyrody Nietoperk – Świat militariów i fortyfikacji (0,4 km*)

Powiat międzyrzecki

Międzyrzecki Rejon Umocniony (Festungsfront Oder-Warthe Bogen) to potężny system poniemieckich fortyfikacji, powstały w latach 1934–1944 na pograniczu niemiecko – polskim. Położony jest w łuku Odry i Warty oraz rozciąga na odcinku ok. 100 km. Międzyrzecki Rejon Umocniony to jedno z największych podziemi fortyfikacyjnych świata. Podziemia odcinka centralnego MRU są obecnie rezerwatem nietoperzy, w którym zimuje ponad 30 tys. osobników należących do 12 gatunków nietoperzy. Łączną długość podziemnych korytarzy szacuje się na około 32–35 km. Udostępnione są różne warianty trasy: długi liczący 3 km i krótki o długości 1,5 km, a także warianty na życzenie i liczne trasy naziemne. Ponadto w Pniewie znajduje się skansen sprzętu wojskowego, sala wystawowa, w której zgromadzono liczne eksponaty związane z historią i przyrodą MRU, a od lipca 2005 r. działa podziemna drezyna. Inna podziemna trasa zaczyna się na tzw. Pętli Boryszyńskiej koło Boryszyna i posiada wiele wariantów, zależnie od możliwości zwiedzających, nawet do 5 km. Dla wygody poruszania się po podziemnych i nieoświetlonych korytarzach dobrze mieć ze sobą dobrą latarkę. W podziemiach panuje stała całoroczna temperatura +10 do +12 °C. Zwiedzanie podziemi odbywa się z przewodnikiem i za opłatą.

Trasę rozpoczynamy w Pniewach. Wg zapewnień dyrektora każda grupa w-skersów, która w liczbie ok. 8-10 osób zgłosi się z wyprzedzeniem (mail, telefon), zostanie wpuszczona do sztolni na ok. 400 m. Pozostałe osoby niepełnosprawne mogą zwiedzić część muzealną w Pniewach i na zewnątrz – możliwość dotarcia do bunkrów nawet wózkiem.

Wydarzenia:

- Złoty Pojazdów Militarnych

Informacja: Międzyrzecki Rejon Umocniony, Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy, Pniewo 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 741 99 99, tel. 509 868 965, www.bunkry.nazwa.pl

TRASA FMI 5H Pszczewski Park Krajobrazowy - Bliżej przyrody (ok. 25 km*)**

Powiat międzyrzecki

Pszczewski Park Krajobrazowy położony jest we wschodniej części województwa lubuskiego i w zachodniej części województwa wielkopolskiego, w środku trójkąta między Gorzowem, Zieloną Górą i Poznaniem, w pięknej krainie północnej części mezoregionu Bruzdy Zbąszyńskiej i zachodniej części Pojezierza Poznańskiego. Bruzda Zbąszyńska jest częścią Pojezierze Lubuskiego natomiast Pojezierze Poznańskie makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego.

Obszar parku tworzą najbardziej wartościowe tereny 6 gmin: Pszczew, Przytoczna, Trzciel, Miedzichowo, Międzychód i Międzyrzecz.

Trasa ma charakter objazdowy np. samochodem ze względu na brak przystosowań dla wózków i handbeików. Można także z miejscowości Trzciel odbyć spływ kajakowy rzeką Obrą. To jeden z piękniejszych odcinków jezior rynnowych w Pszczewskim Parku Krajobrazowym.

Warto zobaczyć:

- Trzciel,
- Pszczew,
- Rokitno,
- Kamionną.

Informacja: Dyrekcja Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego, 66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Franciszka Walczaka 25, tel. 95 782 20 12, www.zpkwl.gorzow.pl

TRASA FMI 5I Agroturystyka nad Wartą, Spływ, grzybobranie i przyroda (ok. 0,5 km*)

Powiat międzyrzecki

Agroturystyka nad Wartą to gospodarstwo agroturystyczne w pięknej okolicy. Z góry Puszcza Notecka, z dołu rzeka Warta, z prawej padoki i konie, a z lewej dzicz kudłata. Cisza i spokój, które zakłóca tylko śpiew ptaków i muczenie przechadzających się po drugiej stronie rzeki krów. Agroturystyka nad Wartą, czyli raj dla wszystkich, którzy kochają wędkowanie, grzybobranie, spływy kajakowe, piękną polską przyrodę. To także idealne miejsce na wycieczki piesze i rowerowe po polach, łąkach i lasach Ziemi Lubuskiej i Wielkopolski.

Agroturystyka nad Wartą to także koniec końców miejsce na wakacje agroturystyczne dla tych wszystkich, którzy szukają ciszy i świętego spokoju. Agroturystyka nad Wartą, czyli najlepsze noclegi w Puszczy Noteckiej: okolica Skwierzyna – Międzychód.

Informacja: Nowy Dwór 2, Skrzynica, 66-440 Skwierzyna, tel. 505 360 623, www.nadwarta.com, agroturystyka@nadwarta.com

6. Powiat nowosolski, trasy FNW,

powiat nowosolski liczy ok. 87,5 tys. mieszkańców

Powiat nowosolski położony nad Odrą na obszarze Obniżenia Nowosolskiego, Pradoliny Głogowskiej, Wzgórz Dalkowskich i Wału Zielonogórskiego .

W skład powiatu wchodzi gminy miejskie: Nowa Sól, gminy miejsko-wiejskie: Bytom Odrzański, Kożuchów, Nowe Miasteczko, gminy wiejskie: Kolsko, Nowa Sól, Otyń, Siedlisko oraz miasta: Nowa Sól, Bytom Odrzański, Kożuchów, Nowe Miasteczko.

Obszar współczesnego powiatu nowosolskiego już od czasów średniowiecza powiązany był z ośrodkiem władzy w Kożuchowie. Centrum jednostki administracyjnej (kasztelanii, weichbildu, a od połowy XVIII w. – powiatu) stanowiło miasto Kożuchów, a w jej skład wchodziły wsie położone wokół miasta oraz pas miejscowości na prawym i lewym brzegu Odry, ograniczony na północy rzeką Śląska Ochła, na południu Białą Wodą, na wschodzie sięgający Pojezierza Sławskiego. Powiat kożuchowski jako jednostka administracji przetrwał do połowy XX w. W 1953 r. nastąpiło przeniesienie powiatu do Nowej Soli oraz zmiana nazwy na powiat nowosolski.

Ziemie powiatu nowosolskiego w całości znajdują się w granicach historycznych Dolnego Śląska i z jego dziejami były związane w przeszłości. Ślady osadnictwa na tych terenach pochodzą już z okresu starszej epoki kamienia.

W okresie środkowej i młodszej epoki kamienia oraz epoki brązu obszary były licznie zamieszkiwane, co potwierdzają znaleziska. Również w pierwszych stuleciach naszej ery ziemie powiatu były zamieszkiwane, a od V w. napływały tu ludy słowiańskie.

Okres wczesnośredniowieczny to czas ścierania się na tych ziemiach

wpływów państw Niemiec, Czech oraz tworzącego się państwa polskiego. Od XIII w. losy ziem powiatu związane były z księstwem głogowskim. W okresie średniowiecza terytorium Śląska dzieliło się na kasztelanie, których siedzibami były Kożuchów i Bytom Odrzański. W XV w. władzę nad terytorium przejęli władcy czescy, zaś w XVI w. Śląsk wraz z Czechami znów przeszedł pod panowanie Habsburgów. Dominującym typem własności na tym terenie były majątki szlacheckie.

W XVIII w. przyłączono ziemie powiatu nowosolskiego do Prus. W II połowie XIX i I połowie XX w. znaczenie ziem Dolnego Śląska, należących do Niemiec zmalało, dynamiczniej rozwijały się inne obszary tego kraju. W okresie II wojny światowej, do 1944 r., obszar ziem powiatu nowosolskiego pozostawał poza terenem działań wojennych. Obszar został wyzwolony przez wojska radzieckie w 1945 r.

Z terenów tych wysiedlono ludność niemiecką a zaczęli przybywać tu repatrianci ze wschodnich województw przedwojennej Rzeczypospolitej i ZSRR, z centralnej Polski, reemigranci z Rumunii i Francji oraz przymusowo przesiedlona ludność łemkowska i bojkowska z województwa rzeszowskiego.

Powiat posiada dobrze rozbudowaną sieć komunikacyjną. Tu krzyżują się liczne drogi krajowe i wojewódzkie, magistrala kolejowa północ-południe oraz droga wodna na rzece Odrze wraz z portem i stoczną. Powiat ma bogate i różnorodne środowisko przyrodnicze z unikatowymi w skali Europy łęgami i starorzeczami nadodrzańskimi,

bogata i cenną przyrodą na Pojezierzu Sławskim oraz urozmaiconą rzeźbą terenu Wzgórz Dalkowskich. Obszary leśne stanowią ok 40%. Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne wskazują na atrakcyjne położenie powiatu nowosolskiego oraz zasoby, które umożliwiają rozwój zarówno rolnictwa, leśnictwa, jak i przemysłu. Powiat Nowosolski jest doskonałym miejscem dla miłośników żeglarstwa i wędkarstwa, wędrówek pieszych i wycieczek rowerowych.

Informacja : Starostwo Powiatowe w Nowej Soli, ul. Moniuszki 3B, 67-100 Nowa Sól, tel. 68 458 68 00, www.powiat-nowosolski.pl.

TRASA FNW 6A1 Nowa Sól - Miasto na fali! (ok. 2,5 km*)

Powiat nowosolski

Trasa: Kościół św. Antoniego – ul. Parafialna (parking) – ul. J. Piłsudskiego – pl. Wolności – S. Moniuszki (w prawo most podnoszony) – ul. Portowa – ul. Korzeniowskiego (wzgórze koncertowe i przystań dla statków, naprzeciwko wypożyczalnia kajaków na wyspie) – ul. Arciszewskiego – ul. Kościelna (kościół pw. Michała Archanioła) – ul. Kuśnierska – ul. Parafialna.

Nowa Sól jest położona w południowej części województwa lubuskiego, na lewym brzegu Odry na obszarze zachodniej części Wzgórz Dalkowskich (Pradolina Barucko-Głogowska).

Miasto Nowa Sól powstało w wyniku połączenia starszych wsi oraz osiedli. Pierwsze wzmianki o Nowej Soli pochodzą z około 1585 r. jako (niem.) Neusalzburg, później nazwa została skrócona do Neusalz. Prawa miejskie miasto otrzymało w 1743 r. Od samego początku tradycja miasta, wcześniej osady, związana była z przemysłem oczyszczania soli. „Okres solny” skończył się jednak dla miasta zaraz po wojnie trzydziestoletniej, kiedy to warzelnia została zamknięta. Po okresie stagnacji, od XIX w., Nowa Sól stała się miejscem dynamicznie rozwijającego się przemysłu. Powstały tu fabryki nici, kleju oraz huta żelaza. Na początku XX w. uruchomiono tu stocznię rzeczną, a wraz z nią port przeładunkowy i bocznice kolejową.

Armia Czerwona wkroczyła do Nowej Soli 14 lutego 1945. Po wojnie Nowa Sól znana była z produkcji włókienniczej z Nadodrzańskich Zakładów Przemysłu Lniarskiego „Odra”, Dolnośląskich Zakładów Metalurgicznych „Dozamet”, Zakładów Jajczarskich (produkcja jajek w proszku m.in. na eksport do niemieckich fabryk lodów) i „Kartoniarni” (fabryki opakowań). Miejski browar z początku XX w. produkował kilka gatunków piwa.

Warto zobaczyć:

- zespół urbanistyczno-architektoniczny z XIX -XX w., liczne domy i kamienice,
- kościół parafialny Kościół pw. św. Michała Archanioła z 1596 r.,
- kościół filialny pw. św. Barbary z 1910 r.,

- zbór braci czeskich, obecnie szkoła, ul. Wróblewskiego 6, z 1747 r.,
- sąd, obecnie rejonowy, ul. Piłsudskiego 24, z XIX/XX w.,
- hotel, ul. Wyzwolenia 12, z ok. 1900 r.,
- pałacyk z przełomu XIX i XX w., Al. Zjednoczenia,
- browar, ul. Wrocławska 21, z 1916 r.,
- zespół gazowni, ul. 9 Maja 9, z połowy XIX w.,
- zespół fabryczny „Stara Huta”, obecnie Zakłady Metalurgiczne „Dozamet”,
- most podnoszony nad kanałem portowym z 1927 r., Al. Wolności, unikatowy w skali Europy, jedyny na obszarze Polski nadal czynny,
- ratusz,
- cmentarz żydowski,
- kościół pw. św. Antoniego,
- zabudowę przemysłową z przełomu XIX i XX w., m.in. Nadodrzańskie Zakłady Przemysłu Lniarskiego „Odra”,
- Muzeum Miejskie.

Wydarzenia:

- Spring Rock Festiwal,
- Europejski Dzień bez Samochodu,
- Regaty Smoczyc Łodzi,
- Święto Solan,
- Odra Adventure.

Informacja: Urząd Miejski, ul. Piłsudskiego 12, 67-100 Nowa Sól, tel. 68 459 03 00, www.nowasol.pl

TRASA FNW 6A2 Nowa Sól – Park Krasnala (0,5 km*)

Powiat nowosolski

Park Krasnala to znakomite miejsce dla dzieci i dorosłych do spędzenia wolnego czasu i wypoczynku. Wstęp do parku jest bezpłatny. Na odwiedzających czekają liczne atrakcje. Aby umilić czas spędzony w Parku proponujemy skorzystać z placu zabaw, mini zoo, parku wodnego, kawiarni. Dla najmłodszych przygotowano w parku trzypoziomową konstrukcję do zabawy, w której skład wchodzi: suchy basen z piłeczkami, zjeżdżalnia tubowa (do basenu z piłeczkami), tor przeszkód, trampolina, trzy mega zjeżdżalnie, salka urodzinowa.

Informacja: Al. Wolności 11 , 67-100 Nowa Sól, tel. 667 751 030, www.park-krasnala.pl, info@park-krasnala.pl

TRASA FNW 6B Bytom Odrzański - Wizytówka Ziemi Lubuskiej (ok. 1,2 km*)

Powiat nowosolski

Trasa: Parking – rynek (ratusz) – ul. Dworcowa – ul. Kolbego (kościół św. Hieronima – ul. Kościelna – ul. Głogowska – ul. Spacerowa (promenada nad Odrą) – ul. Wodna (taras widokowy po zburzonym moście) – ul. B. Krzywoustego – rynek.

Miasto leży na lewym brzegu Odry (Środkowe Nadodrze) w obrębie Pradoliny Barycko-Głogowskiej.

Niemiecki językoznawca Heinrich Adamy wymienia jako najwcześniejsze zanotowane nazwy miejscowości z 1109 r. „Bytom” oraz „Butum” podając ich znaczenie jako "Wohnsitz, Niederlassung" czyli po polsku "miejsce bytowania, osadnictwa".

Bytom Odrzański wzmiankowany był już w 1005 r. Średniowieczny gród słowiański znany z obrony przed wojskami niemieckimi cesarza Henryka V Salickiego w 1109 r. (idącego wówczas na Głogów) wymienia w swoich kronikach Gall Anonim. W 1157 r. gród został spalony przez wycofujące się przed Niemcami wojska polskie. Prawa miejskie miasto uzyskało około połowy XIII w. W latach 1289-1504 Bytom należał do Piastów śląskich. Od 1331 r. znalazł się pod zwierzchnictwem Czech. W 1469 r. miasto przeszło w ręce rodu rycerskiego Glaubitzów. W latach 1526-1561 właścicielami miasta byli Rechenbergowie. Od 1561 r. miasto należało do rodziny Schönaichów. Rozkwit miasta nastąpił pod rządami Habsburgów od 1526 r. W latach 1601-1628 działało tutaj znane w Europie kalwińskie gimnazjum akademickie z prawem nadawania tytułów bakałarza i magistra - tzw. "Schönaichianum". Jednym z absolwentów tego gimnazjum był wielki pisarz i poeta niemiecki Martin Opitz. W 1742 r. miasto przeszło pod władanie pruskie. W XIX w. posiadało już kanalizację i wodociąg. 13 lutego 1945 r. miasto zostało wyzwolone przez wojska radzieckie.

Trasę rozpoczynamy sprzed ratusza. Idziemy w prawo w ul. Dworcową. Po ok. 70 m skręcamy w lewo, w ul. Kolbego i dochodzimy do kościoła św. Hieronima. Dalej podążamy ul. Kolbego do ul. Kościelnej, po drodze mijamy Zespół Szkół w Bytomiu. Po ok. 150 m skręcamy w prawo w ul. Głogowską, a po kolejnych 20 m, w lewo w ul. Spacerową. To nowa promenada nad portową częścią Bytomia Odrzańskiego. Idąc ul. Spacerową po prawej stronie mamy widok na półwysep i Odrę, a po lewej na Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej. Dalej jest zbocze z plantami i zielenią naskalną. W porcie mamy tablice informacyjne i ławeczki do wypoczynku. Dalej podążamy ul. Spacerową lekko w lewo pod górę a po 50 m skręcamy w prawo w ul. Wodną. Po ok. 20 m znów skręcamy w prawo na odrestaurowany taras widokowy po zburzonym moście. Wychodząc z tarasu skręcamy w prawo w ul. Wodną i ul. B. Krzywoustego wracamy do Rynku.

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny miasta z połowy XIII w.,
- kościół gotycki, parafialny pw. świętego Hieronima, z XIV-XVII w., (pięć krzyży pokutnych wmurowanych w wieżę kościoła,
- kościół ewangelicki z XVIII w., z drewnianymi emporami,
- remizę straży pożarnej, Pl. Szpitalny, ul. Kopernika, z 1764 r.,
- późnorenesansowy ratusz z XVII w.,
- domy mieszczańskie z XVIII i XIX w. przy ul. Głogowskiej,
- zespół architektoniczny zabytkowej starówki, późnorenesansowe, barokowe, klasycystyczne i eklektyczne kamieniczki wokół Rynku,
- hotel „Pod Żółtym Lwem”, Rynek 15/16 z 1711 r.,
- fontannę kolumnową z końca XIX w.,
- pozostałości fosy miejskiej,
- ziemne umocnienia graniczne „Wały bytomskie”,
- port, marinę nad Odrą.

Wydarzenia:

- Festiwal Twórczości Muzycznej Niewidomych,
- Biesiada Zespołów Ludowych,
- Flis Odrzański.

Informacja: Urząd Miasta, Rynek 1, 67-115 Bytom Odrzański, tel. 68 388 40 22, www.bytomodrzanski.pl

TRASA FNW 6C Kożuchów - Miasto zabytków o bogatej historii (ok. 1,2 km*)

Powiat nowosolski

Trasa: Parking (przy zamku) – ul. Zielonogórska - Baszta Bramy Krośnieńskiej – ul. Spacerowa (fragmenty murów obronnych) – ul.1Maja - rynek – ul. Zielonogórska –parking.

Kożuchów położony jest w południowej części województwa lubuskiego w powiecie nowosolskim. Historycznie przynależy do Dolnego Śląska.

Kożuchów należy do jednych z najstarszych miast Środkowego Nadodrza. Prawdopodobnie we wczesnym średniowieczu istniał tu gród, który wchodził w skład państwa plemiennego Dziadoszan. Kożuchów mógł być jednym z dwudziestu grodów dziadoszańskich, wymienionych przez tzw. Geografa Bawarskiego. W pobliżu grodu krzyżowały się szlaki handlowe wiodące z Wrocławia do Krosna oraz z Poznania do Głogowa. Korzystne położenie grodu sprawiło, że w jego pobliżu rozwinęła się osada targowa, która według tradycji już w 1125 r. posiadała swój kościół. Po raz pierwszy nazwa Kożuchowa (Diegotrych castelanus in Cosuchov) pojawiła się w dokumencie księcia głogowskiego Konrada I w 1273 r. Wtedy Kożuchów był już prawdopodobnie w pełni ukształtowanym miastem i znajdował się w granicach

księstwa głogowskiego. W drugiej połowie XIII w. nastąpił znaczny napływ kolonistów niemieckich do miasta. Sprzyjały temu przywileje nadawane przez księcia Henryka III, w tym lokacja na prawie magdeburskim. Od tego czasu rola czynnika niemieckiego w mieście była coraz większa. Potwierdzeniem bardzo korzystnej sytuacji prawnej Koźuchowa było pojawienie się niemieckiej nazwy miasta Freystad (niem. frey-wolny), która stopniowo wypierała nazwę polską.

Podstawą gospodarki mieszkańców Koźuchowa w średniowieczu było rzemiosło i handel. Na terenie miasta działało kilka silnych organizacji cechowych. Wśród nich prym wiodli sukiennicy, tkacze, kuśnierze, rzeźnicy, kowale, stolarze, piwowarzy. Ważną rolę odgrywało również rolnictwo. Uprawiano m. in. zboża i winną latorośl.

Ponadto zajmowano się hodowlą owiec. Koźuchowscy kupcy utrzymywali stałe kontakty z miastami całego Śląska i Wielkopolski. Posiadali swoje stałe kramy na targach wielu miast, m. in. w Poznaniu. Przywileje, którymi władcy księstwa obdarowywali miasto sprzyjały jego rozwojowi.

Miasto obwarowano wysokimi, kamiennymi murami. W latach 1340-1369 z fundacji księcia Henryka V wybudowano nowy kościół parafialny. Kilka lat wcześniej za murami miasta powstał, ufundowany przez Henryka IV, szpital dla ubogich i chorych, a obok niego wzniesiono kościół św. Ducha. Trzecią świątynią, kościół św. Wawrzyńca postawiono w 1403 r. W 1489 r. wzniesiono nowy ratusz. W połowie XV w. Koźuchów otrzymał prawo bicia własnej monety, co potwierdziło pozycję gospodarczą miasta. Dynamiczny rozwój miasta hamowany był w XIV-XVII wieku przez liczne kataklizmy: epidemie "czarnej śmierci", kłęski nieurodzaju oraz liczne pożary, które niszczyły miasto jeszcze w XVIII w.

W 1740 r. na czele swoich wojsk do miasta wkroczył król pruski Fryderyk II. Przejście Koźuchowa pod panowanie pruskie sprzyjało jego rozwojowi. W 1759 r. Koźuchów, jak i okoliczne miasta, został splądrowany przez rosyjskie wojska. Rok później miasto strawił pożar, który pochłonął ponad 200 domów wraz z ratuszem. W trakcie odbudowy domów rozpoczęto rozbiórkę zewnętrznych murów obronnych, których użyto do budowy nowych domów. W latach 1806-1807 koźuchowscy mieszkańcy "gościli" oddziały Napoleona. Ponownie Francuzi pojawili się w 1813 r. Tym razem oprócz kontrybucji miasto musiało się zająć także rannymi żołnierzami. Po odejściu Francuzów przybyli Rosjanie, którzy również zażądali olbrzymiej kontrybucji. Efektem toczących się od XVII do XIX w. wojen był upadek gospodarczy miasta. Poza tym rodzący się na Śląsku w połowie XIX w. kapitalizm spowodował, że oparta na średniowiecznych zasadach cechowych gospodarka miasta nie wytrzymała konkurencji z innymi ośrodkami regionu. Chociaż pierwsza fabryka włókiennicza pojawiła się w mieście już w końcu XVIII w., rozwój przemysłu w Koźuchowie był już bardzo powolny. Przyczyną tego stanu rzeczy był zarówno brak wody w mieście, jak i sama postawa mieszkańców.

W 1909 r. wprowadzono elektryczne oświetlenie i uruchomiono wodociągi miejskie, likwidując lampy naftowe oraz drewniane rury i zbiorniki na wodę. Na przełomie XIX i XX w. rozbudowały się przedmieścia, szczególnie tereny położone po wschodniej stronie miasta. Tam też wzniesiono dworzec kolejowy – w latach 1889-90 Koźuchów otrzymał połączenie kolejowe z Nową Solą i Żaganiem.

Działania wojenne II wojny światowej ominęły Koźuchów. Pod koniec 1943 r. zorganizowano w mieście filię obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. 14 lutego 1945 r. miasto zajęły wojska radzieckie, a latem tego roku zorganizowano polską administrację.

Trasę rozpoczynamy przy zamku na ul. Zielonogórskiej (liczne parkingi). Mając zamek po prawej stronie idziemy w kierunku Baszty Bramy Krośnieńskiej i skręcamy w lewo, w ul. Spacerową. Mając fragmenty murów obronnych po lewej stronie idziemy ok. 200 m i skręcamy w lewo w ul. 1 Maja. Po ok. 200 m dochodzimy do Rynku. Stąd skręcamy w lewo do zamku. Możemy także z ul. Spacerowej przejść całą trasę wzdłuż fosy ul. Chopina i Szprotawską a następnie skręcić w lewo w pl. Jedności Robotniczej i ul. Legnicą dojść do Rynku. Tu skręcić w prawo do zamku ul. Klasztorną lub Mickiewicza.

Warto zobaczyć:

- zespół urbanistyczno-krajobrazowy miasta z XIII-XIX w.,
- kościół parafialny pw. Oczyszczenia NMP,
- kościół filialny pw. Świętego Ducha, kościół szpitalny z XIV w.,
- park miejski, z końca XIX w.,
- zamek powstały w XIII-XIV w. Obecnie siedziba Koźuchowskiego Centrum Kultury „Zamek”,
- mury obronne, pierwszy wieniec kamiennych murów powstał na przełomie XIII i XIV w. i otaczała go szeroka na 20 m fosa,
- Basztę Krośnieńską,
- ratusz miejski,
- wieżę kościoła ewangelickiego,
- figurę Maryjną z 1736 r., ufundowaną przez radnego Königa i umieszczoną na moście żagańskim,
- figurę świętego Jana Nepomucena z 1715 r., stojącą obecnie w pobliżu Baszty Krośnieńskiej.

Wydarzenia:

- Turniej Rycerski

Informacja: Urząd Miejski w Koźuchowie, 67-120 Koźuchów, Rynek 1a, tel. 68 355 59 40 do 68, www.kozuchow.pl

TRASA FNW 6D Nowe Miasteczko - Historia i zabytki (ok. 1 km*)

Powiat nowosolski

Trasa: Rynek – ul. Głogowska – ul. Długa (kościół pw. Św. Marii Magdaleny – ul. Ogrodowa – ul. Długa – ul. Wąska (skwer z ławeczkami) – ul. Zamkowa – ul. Wojska Polskiego – ul. Kościelna (kościół pw. Opatrzności Bożej) – rynek – parking.

Położone nad rzeką Biała Woda, przy zbiegu drogi krajowej nr 3 Świnoujście – Jelenia Góra – Jakuszyce.

Historia osadnictwa sięga XIII w., o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne, głównie odkrycie cmentarzyska kultury łużyckiej w Nowym Miasteczku. W dokumencie Henryka III z 22 lutego 1296 r. po raz pierwszy wymienione zostało Nowe Miasteczko. Prawdopodobnie Henryk III był jego założycielem. Po 1331 r. Nowe Miasteczko wraz z częścią głogowską księstwa zostało podporządkowane koronie Czeskiej. W 1386 r. miasto przeszło we władanie prywatnych właścicieli – rycerzy z rodu Wirsingów.

Na początku XV w. książę Henryk IX w dokumencie z 1420 r. wymienia Nowe Miasteczko jako położone w dystrykcie kożuchowskim.

Cały XVI i początek XVII w. był okresem spokojnej egzystencji mieszkańców Nowego Miasteczka. Dzięki właścicielom uzyskało ono przywilej odbywania dwóch dużych jarmarków. Wojna trzydziestoletnia trwająca od 1618 – 1648 r. stała się przyczyną straszliwego wyniszczenia całego Śląska.

Miasto było wielokrotnie ograbiane i palone przez przemierzające się wojska. W 1649 r. miasto przejęli Jezuici. W latach 1740 – 41 ziemie śląskie zajęte zostały przez wojska pruskie a zakon Jezuitów został rozwiązany. Jego dobra, w tym Nowe Miasteczko, stały się własnością królewską. W XVIII w. przez miasto wiódł ważny trakt pocztowy z Warszawy do Drezna. Koniec I wojny światowej i klęska Niemiec doprowadziły do długotrwałego kryzysu gospodarczego, którego skutki odczuli również mieszkańcy Nowego Miasteczka. Nowe Miasteczko przez cały okres II wojny światowej nie było bezpośrednio narażone na działania wojenne.

Trasę warto rozpocząć z Rynku. Tu znajduje się sporo parkingów. Na toalety natomiast można liczyć na trasie przelotowej Jelenia Góra – Zielona Góra na stacjach paliw. W Rynku warto przespacerować się wokół ratusza a następnie przejść ul. Głogowską i ul. Długą do kościoła pw. Św. Marii Magdaleny. Polecamy następnie spacer ul. Ogrodową i ul. Długą po średniowiecznych założeniach urbanistycznych. Przy ul. Wąskiej znajduje się skwer z ławeczkami. Można tu chwilę odpocząć. Dalej ul. Zamkową skręcamy w lewo, w ul. Wojska Polskiego. Kolejny raz skręcamy w lewo w ul. Kościelną i docieramy do kościoła pw. Opatrzności Bożej. Stąd już mamy tylko ok. 100 m do Rynku i na parking.

Warto zobaczyć:

- zespół urbanistyczno-architektoniczny,
- kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny z XIV w., XV/XVI w., wyposażenie wnętrza barokowe,
- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki filialny pw. Opatrzności Bożej, zbudowany w latach 1784-1785 w stylu klasycystycznym,
- fundamenty kaplicy, z XV w.,
- ratusz, renesansowy z XVII w., przebudowany w XVIII i XIX w.,
- domy w Rynku, z XVIII w., XIX w. i pocz. XX w.,

Wydarzenia:

- Bonanza

Informacja: Urząd Miejski Nowe Miasteczko, ul. Rynek 2, 67-124 Nowe Miasteczko, tel. 68 388 81 54, www.nowemiasteczko.pl

TRASA FNW 6E Borów Wielki - W winnicy Saint Vincent (ok. 0,5 – 1 km*)

Powiat nowosolski

Winiarnia Położona jest we wsi Borów Wielki Koło Nowego Miasteczka. Winnicę założono wiosną 2009 r., aby kontynuować tradycje winiarskie Zielonej Góry i regionu. Plantacja położona jest w Borowie Wielkim koło nowego Miasteczka. Zajmuje 6,5 ha i nosi imię patrona winiarzy francuskich świętego Wincenta - **Saint Vincent**. Do upraw w winnicy wybrano najlepsze odmiany winogron, aby otrzymać wina aromatyczne o przyjemnym bukacie, którym odpowiadają warunki klimatyczno-glebowe regionu lubuskiego. W winnicy uprawia się Riesling, Pinot Gris, Gewurztraminer, Muscat Ottonel, Pinot Noir, Regent, Rondo.

Winnica prowadzona jest z uwzględnieniem reguł sztuki winiarskiej; duża rozstawa zapewnia krzewom dobre nasłonecznienie i ogranicza występowanie chorób.

Zbiór wykonywany jest ręcznie, grona przewożone w skrzynkach, a wszystko po to, aby do winiarni dostarczyć owoce całe i nieutlenione.

Winifikację prowadzi się pod kontrolą specjalistów posiadających doświadczenie oraz wiedzę francuską. Kontrola temperatury fermentacji pozwala zachować w winie wszystkie jego aromaty. Priorytetem winnicy Saint Vincent jest produkcja wysokiej jakości win, którymi można się delektować. Winnica Saint Vincent jest członkiem LUBUSKIEGO SZLAKU WINA I MIODU.

Informacja: Winnica Saint Vincent Agronomik Polska Sp. z o.o, Borów Wielki 57 E, 67-124 Nowe Miasteczko, tel. 68 388 89 40, www.winnicasaintvincent.pl

TRASA FNW 6F Nowa Sól – Cigacice – Brody – Krosno Odrzańskie spływ kajakowy (1, 2, 3, 4 dniowe)* ok. 75 km**

Powiat nowosolski

Środkowa część Odry – od Nowej Soli do Krosna Odrzańskiego.

Trasę kajakową sugerujemy rozpocząć z przystani w Nowej Soli ul. Portowa (parkingi i dobre zaplecze techniczne). Trasa odrzańska przebiega przez najpiękniejsze obszary środkowej Odry.

Liczne miejsca Postojowe:

1. prom Miłsko – Przewóz,
2. Cigacice – Marina,
3. Prom Pomorsko – droga 281,

4. Prom Brody – droga 280,

5. Krosno Odrzańskie – Marina i przystań dla statków przy starym mieście.

Na trasach kajakowych zawsze przy osobach z grupy ON wymagany jest opiekun w pełni sprawny.

Informacja: Spływy kajakowe Marek Konatkowski, 69-108 Cybinka, ul. Matejki 8, tel. 601 641 512, www.makajak.pl

TRASA FNW 6G Winnica Hiki (ok. 1 km*)

Powiat nowosolski

Winnica Hiki położona jest we wsi Bycz, nieopodal malowniczej miejscowości Bytom Odrzański, który na przełomie XVII i XIX w. należał do jednego z ważniejszych ośrodków winiarskich na Dolnym Śląsku.

Inspiracją do założenia winnicy było zamiłowanie do latorośli oraz odtworzenie lokalnej tradycji uprawy winorośli i produkcji wina. Na powierzchni 1,3 hektara uprawianych jest wiele odmian szlachetnej winorośli (*Vitis Vinifera*) – białe odmiany to m.in. Riesling, Gewurztraminer, natomiast czerwone to Cabernet Sauvignon, Cabernet Coortis, Pinot Noir, Zweigelt, Dornfelder i Acolon.

Winnica jest idealnym miejscem na spędzenie wolnego czasu w gronie rodziny i przyjaciół.

Informacja: Winnica Hiki, Katarzyna i Władysław HIKI,
Bycz 34, 67-115 Bytom Odrzański, tel. 509 28 01 92, 509 68 22 58,
kasiahiki@interia.eu

TRASA FNW 6H Winnica Senator (ok. 1 km*)

Powiat nowosolski

Rodzinną manufakturą to winnica, likiernia oraz pracownia ceramiczna. Marzenia o winnicy zaczęliśmy realizować od 2005 r. W winnicy w Niedoradzu jest ponad 1000 krzaków winorośli w 150 odmianach i klonach. Można spotkać tu następujące odmiany: Syrach z Viognier, Gruner Veltliner, Reberger. Są tu także odmiany z Rosji i Mołdawii takie jak Biona, Liwandyjskiej Czarny czy Cwietocznyj. Jest także nieco zapomniana biała odmiana Malvazji, z której kiedyś robiono wino Małmazję. Znalazło się również miejsce na popularną w Anglii odmianę Schönbüger oraz Riesling, Sylvaner i Tauberschwartz.

W 2014 r. posadzono odmiany Roter Riesling i Reberger na 2 ha winnicy w Zaborze. Pierwsze wina spodziewane są w 2018 r. W winnicy komponowane jest również ponad 100 innych napojów alkoholowych.

Informacja: Likiernia & Winnica Senator, Niedoradz, ul. Markiewiczowej 40, tel. 503 443 414, www.manufakturasenator.pl

7. Powiat słubicki, trasy FSL,

powiat liczy ok. 47,3 tys. mieszkańców

Powiat słubicki leży w północno-zachodniej części województwa lubuskiego i graniczy po stronie północnej z powiatem gorzowskim ziemskim, po stronie wschodniej z powiatem sulęcińskim, po stronie południowo-wschodniej z powiatem krośnieńskim, a od strony zachodniej z Krajem Związkowym Brandenburgia w Niemczech. W skład powiatu wchodzi 5 gmin: Cybinka, Górzycza, Ośno Lubuskie, Rzepin i Słubice. Istnieje tu dobrze rozbudowana infrastruktura komunikacji drogowej i kolejowej. Duże znaczenie komunikacyjne ma rzeka Odra, która na obszarze powiatu jest przez cały rok żeglowna.

Fakt przygranicznego położenia nadaje charakter i kształtuje kierunki rozwoju gmin wchodzących w skład powiatu. Sąsiedztwo z Niemcami, właściwie rozwinięty handel i usługi, dobra sieć komunikacji, to czynniki mające wpływ na działania gospodarcze.

Graniczne przejścia w Świecku oraz Słubicach sprzyjają rozwojowi firm zajmujących się transportem, spedycją i obsługą celną. Kostrzyńsko - Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna o łącznej powierzchni 447 ha stwarza szerokie możliwości działania na terenie powiatu inwestorom krajowym i z państw Unii Europejskiej. Naturalne walory przyrodnicze powiatu - jeziora, lasy, zróżnicowany krajobraz oraz bogactwo fauny i flory stwarzają dobre warunki do wypoczynku, uprawiania sportu oraz turystyki pieszej i rowerowej.

Informacje: Starostwo Powiatowe w Słubicach, ul. Piłsudskiego 20, 69-100 Słubice, tel. 95 759 20 10, www.powiatlubicki.pl.

TRASA FSL 7A Słubice - od pomnika Wikipedii do Frankfurtu nad Odrą (ok. 2,5 km**)

Powiat słubicki

Trasa: Rondo przy Uniwersytecie im. A. Mickiewicza – ul. Jedności Robotniczej (parking) – pl. Przyjaźni – pl. Wolności – ul. Paderewskiego – ul. Łokietka – ul. Kilińskiego – ul. Kochanowskiego – ul. Żeromskiego – ul. Daszyńskiego (pomnik Wikipedii) – ul. Jedności Robotniczej. Warto wybrać się na stronę niemiecką do Frankfurtu nad Odrą – trasa ok. 2 km – planty nadodrzańskie, kościoły, Lindenstraße.

Miasto położone jest przy granicy z Niemcami nad rzeką Odrą. Leży na terenie Ziemi Lubuskiej między Pradolina Warszawsko-Berlińską a Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką, na Pojezierzu Lubuskim i w dolinie Odry Środkowej.

Słubice wzmiankowane były w XIII w. jako wieś Śliwice. Od 1253 do 1945 r. prawobrzeżna część Frankfurtu nad Odrą pod nazwą Dammvorstadt (dosł. Przedmieście na wale). Z 1399 r. pochodzi pierwsza pisemna wzmianka na temat miejscowego cmentarza żydowskiego, co czyni go najstarszym nadal istniejącym cmentarzem żydowskim w Europie Środkowo-Wschodniej. Do 1945 r. miasto stanowiło część Frankfurtu noszącą nazwę Dammvorstadt. Nazwa ta nie jest obecnie

w użyciu pośród Niemców. Określając polską część transgranicznej aglomeracji, używają oni polskiej nazwy urzędowej bądź upraszczają ją do postaci Słubice). W 1749 r. w Słubicach powstało najstarsze przedsiębiorstwo przemysłowe Frankfurtu nad Odrą, czyli fabryka towarów z pszczelego wosku, oraz bielnik wosku. W 1769 r. do użytku oddano okazałą fabrykę jedwabiu.

W 1811 r. na tzw. Wzgórzach Żydowskich otwarto cmentarz miejski, który od zakończenia wojny funkcjonuje jako cmentarz komunalny w Słubicach. W II połowie XIX w. nastąpił rozkwit przemysłu, wtedy swoją działalność rozwinęła m.in. fabryka broni Wilhelma Collatha i Georga Teschnera, a także odlewnia żelaza A. Guttmana (dzisiejszy teren Galerii Prima). 23 stycznia 1898 ruszyła linia tramwajowa przez most na Odrze, która docierała w okolice Domu Strzeleckiego (ob. kościół NMP), a od 1927 r. także w okolice cmentarza. W latach 1914–1927 pod kierunkiem Otto Morgenschweissa wybudowano Stadion Wschodniomarchijski (Ostmarkstadion), wzniesiony na podstawie planów Grunewaldstadion w Berlinie. Mimo że w styczniu 1945 Frankfurt nad Odrą został ogłoszony twierdzą (Festung Frankfurt (Oder)), teren dzisiejszych Słubic nie uległ praktycznie wojennym zniszczeniom. W lutym 1945 r. ludność cywilna została ewakuowana, a 19 kwietnia 1945 r. niemieccy żołnierze wysadzili w powietrze kamienny most na Odrze. Od 1945 r. Słubice stały się samodzielnym miastem pod administracją polską. W 1972 r. Słubice rozpoczęły współpracę z Frankfurtem nad Odrą. Otwarto wtedy przejście graniczne. W 1993 r. po raz pierwszy zwołano wspólną sesję dwóch miast jednocześnie – Frankfurtu nad Odrą i Słubic.

Warto zobaczyć:

- kościół NMP Królowej Polski, ul. 1 Maja, wybudowany w 1775 r. jako dom strzelecki,
- kamienice z XVIII, XIX, i pocz. XX w.,
- budynek „Czerwonego Folwarku” z XVIII w. przy ul. Folwarcznej,
- pałacyk przy ul. Mickiewicza 3, wzniesiony ok. 1900 r., obecnie siedziba Sądu Rejonowego, dawniej tzw. Willa księcia Leopolda,
- pałacyk z XIX w. przy ul. 1 Maja 12 (obecnie siedziba Banku Pekao S.A.),
- Galerię „Jedynka” zwaną potocznie „ratuszem”, z końca XVIII w., przy ul. Seelowskiej (dawniej *Gospoda pod Siedmioma Szwabami*, następnie szkoła),
- ruiny wieży Kleista zbudowanej w latach 1891-1892 na Wzgórzach Żydowskich, obecnie Park Rozrywki i Rekreacji,
- park nadodrzański.

Informacja: Urząd Miejski w Słubicach, ul. Akademicka 1, 69-100 Słubice, tel. 95 737 20 00, www.slubice.pl

TRASA FSL 7B Rzepin – Sądów – Cybinka Trasa krajoznawcza (ok. 22 km^{*})**

Powiat słu­bicki

Rzepin siedziba gminy miejsko--wiejskiej Rzepin. Cybinka to miasto w powiecie słu­bickim, siedziba gminy miejsko-wiejskiej Cybinka.

Trasa: Rzepin PKP (czerwonym szlakiem pieszym) – Rzepin, Rynek – Rzepin, ul. J. Kilińskiego – Rzepinek – Dąb „Piaś” – Grodno – Jezioro Supno – Jezioro Głę­bokie – Sądów (czerwony szlak rowerowy) – Cybinka. Konieczne wsparcie osoby trzeciej na szlaku.

Warto zobaczyć:

Rzepin

- kościół parafialny w Rzepinie, pod wezwaniem św. Katarzyny, obecnie pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa, wzniesiony około połowy XIII w., w stylu późnoromańskim, obecnie w stylu neogotyckim,
- ratusz miejski w Rzepinie– gmach wzniesiony w 1833 r.,
- dworek myśliwski – klasycystyczny, wzniesiony w XVIII w.,
- Pomniki przyrody: dąb szypułkowy „Piaś”,
- Puszcza Rzepińska.

Cybinkę

- kościół ewangelicki, obecnie rzymskokatolicki parafialny pod wezwaniem MB Częstochowskiej z lat 1784-1786, rozbudowany w 1866 r.,
- park pałacowy z XVIII – XIX w.,
- cmentarze wojenne żołnierzy i oficerów radzieckich, największe na Ziemi Lubuskiej, powstałe po 1945 r.,
- zespół młyński z początku XX w.

Informacja: Urząd Miejski w Rzepinie, Plac Ratuszowy 1, 69-110 Rzepin, tel. 95 75 96 254, www.rzepin.pl

Urząd Miejski w Cybince, ul. Szkolna 5, 69-108 Cybinka, tel. 68 391 14 40, www.cybinka.pl

TRASA FSL 7C Cybinka - trasa edukacyjna (ok. 5 km^{}, wariant krótki 2 km^{*})**

Powiat słu­bicki

Trasa położona jest w malowniczym kompleksie leśnym rozciągającym się między Cybinką a Bieganowem. Cybinka to obecnie miasto gminne. Pierwsza wzmianka o wsi Cybinka (niem. Ziebingen) pochodzi z XV w.

Trasa: Atrakcją gminy Cybinka jest ścieżka przyrodniczo-edukacyjna. Na całej trasie znajduje się siedem przystanków tematycznych. Przy każdym są tablice edukacyjne, poświęcone życiu lasu. Informują o ochronie lasu, użytkowaniu oraz walce ze szkodnikami. Głównymi atrakcjami ścieżki są drzewostany liściaste i mieszane,

zakładane jeszcze w XIX w., z licznymi okazałymi drzewami. Kilka znajdujących się tu drewnianych wiat, z wyznaczonymi miejscami na ogniska, stwarza warunki zarówno dla zorganizowanego jak i indywidualnego wypoczynku. Dużą atrakcją są cztery pomniki przyrody: platan klonolistny, topola biała i dęby szypułkowe. Po drodze znajdują się wiekowe dęby, buki, jedlice, modrzewie i sosny. Swoistą osobliwością są drzewa pełne dziupli i narośli z huby, powywracane, połamane siłami przyrody. Na trasie ścieżki znajdują się trzy zagospodarowane zbiorniki wodne, rów zasilający, groble i przepusty. Tu obserwować możemy życie i zwyczaje ptactwa wodnego: łabędzi, kaczek, perkozów i czapli. Ścieżkę, jak i praktycznie cały okoliczny teren, można pokonać również rowerem, ponieważ wszystkie linie, drogi i ścieżki są do tego celu przygotowane. Do ścieżki przylega również specjalnie wyznaczona, urozmaicona trudnościowo kolarska trasa przełajowa. Specyficzny układ warunków przyrodniczych stwarza możliwość korzystania z obiektu przez okres całego roku.

Informacja: Urząd Miejski w Cybince, ul. Szkolna 5, 69 – 108 Cybinka, tel. 68 391 14 40, www.cybinka.pl

TRASA FSL 7D Krosno Odrzańskie – Kłopot – Urad – Słubice – Kostrzyn n/Odrą Trasa wodna - spływ (1, 2, 3, 4 dniowe)* ok. 107 km**

Powiat słubicki, krośnieński, gorzowski

Środkowa część Odry – od Krosna Odrzańskiego do Kostrzyna n/Odrą.

Trasę kajakową sugerujemy rozpocząć z przystani w Krośnie Odrzańskim wg uzgodnień z organizatorem. Informacja poniżej. Trasa odrzańska przebiega przez najpiękniejsze obszary środkowej Odry. Rzeka płynie przez Ziemię Lubuską szeroką na 5-10 km doliną, której brzegi okolone są licznymi łąkami i pastwiskami upstrzonymi kępami drzew i krzewów, po stronie północnej urozmaiconymi wieloma stromymi zboczami pokrytymi lasami. Szeroki leniwy nurt rzeki toczącej się przez te malownicze tereny nie będzie stanowił wielkiego wyzwania. Trasę tą pokonuje się kajakiem bez problemu. Na trasach kajakowych przy osobach z grupy ON wymagany jest zawsze opiekun w pełni sprawny.

Informacja: Spływy kajakowe Marek Konatkowski, 69-108 Cybinka, ul. Matejki 8, tel. 601 641 512, www.makajak.pl

8. Powiat strzelecko-drezdenecki, trasy FSD,

powiat liczy ok. 50,2 tys. mieszkańców

Powiat strzelecko-drezdenecki położony jest w północno - wschodniej części województwa lubuskiego, nad rzekami: Notecią i Drawą.

Powiat obejmuje: Kotlinę Gorzowską z Puszcza Notecką, Równinę Gorzowską, Równinę Drawską oraz Pojezierze Dobiegniewskie. Północno-zachodni skraj powiatu zajmuje południowa część Drawieńskiego Parku Narodowego, a w okolicach Strzelc Krajeńskich mały fragment Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego.

Siedzibą władz powiatu jest miasto Strzelce Krajeńskie. Terytorialnie powiat strzelecko-drezdenecki obejmuje pięć gmin. Przez rejon powiatu przebiega DK nr 22, łącząca dwa sąsiadujące powiaty: gorzowski i walecki, stanowiąca odcinek trasy Berlin – Tczew – Gdańsk, oraz DW nr 156 (Lipiany – Barlinek – Strzelce Krajeńskie – Zwierzyn – Klesno). Bardzo istotne dla całego powiatu jest położenie przy linii kolejowej: Kostrzyn – Krzyż i Szczecin – Krzyż – Poznań.

Polodowcowa, falista rzeźba terenu z bogactwem jezior i strumieni położonych wśród pagórków pokrytych polami i lasami, czyste, nieskażone przemysłem powietrze i gościnność mieszkańców, stwarzają idealne warunki dla miłośników pieszych wędrówek, turystyki rowerowej, jazdy konnej, sportów wodnych, a także grzybobrania, łowiectwa i wędkarstwa.

Turyści odwiedzający powiat strzelecko-drezdenecki znajdą tu rozwiniętą sieć dróg dojazdowych, oznakowane szlaki piesze, rowerowe oraz kajakowe, bazę noclegową i gastronomiczną, miejsca biwakowe, wypożyczalnie sprzętu turystycznego. Na terenie gminy znajdują się także liczne gospodarstwa agroturystyczne.

Znaczenie w gospodarce powiatu ma produkcja wyrobów branży metalowej na potrzeby m.in.: budownictwa, energetyki, oraz rolnictwa. Mocno zaakcentowana jest gospodarka leśna. Lasy stanowią ważną bazę surowcową dla przemysłu przeróbki drewna, usług stolarskich oraz produkcji papieru. Dobrze rozwinięty jest handel, budownictwo oraz przetwórstwo spożywcze.

Informacja : Starostwo Powiatowe w Strzelcach Krajeńskich ,ul. Ks. Stefana Wyszyńskiego 7, tel. 95 763 23 80, www.fsd.pl

TRASA FSD 8A Drezdenko - Miasto zabytków o bogatej historii (ok. 2,5-3 km*)

Powiat strzelecko-drezdenecki

Trasa: Parking przy ul. Szpitalnej (Park Kultur Świata) – ul. M. Kopernika (park) – ul. Ogrodowa – most na Starej Noteci – kościół Przemienienia Pańskiego – pl. Kościelny – Stary Rynek – ul. Warszawska (stary ratusz) – pl. Wileński – ul. Chrobrego (zespół pałacowo-parkowy, Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej) – ul. Zamkowa – ul. Słowackiego – Stara Noteć – ul. H. Sienkiewicza – ul. Kopernika.

Leży na pograniczu Pojezierza Wielkopolskiego i Pomorskiego nad Notecią, 40 km na wschód od Gorzowa Wlkp.

Historia miasta sięga początków państwa polskiego. Gród drezdenecki został wzniesiony przez Mieszka I w X w. na szlaku komunikacyjnym z Poznania na Pomorze. Za czasów panowania Bolesława III Krzywoustego Drezdenko było siedzibą kasztelanii. Drezdenko przez wieki przechodziło z rąk do rąk. Od 1637 r. przez 10 lat okupowali miasto Szwedzi, w kolejnych wiekach wojska rosyjskie, powodując całkowitą ruinę twierdzy, a w czasie wojen napoleońskich - wojska francuskie. W 1945 r. Drezdenko zostało włączone do Polski. Przez kilkadziesiąt powojennych lat miasto postrzegane było jako ośrodek przemysłowy i centrum administracyjne dla okolicznego rolnictwa.

Trasę rozpoczynamy przy ul. Kopernika. Parking znajduje się przy ul. Szpitalnej naprzeciwko Parku Kulturowego. Zwiedzamy park (tu w części wschodniej koło placu zabaw WC dla niepełnosprawnych). Z parku kierujemy się na ul. Ogrodową, przechodzimy przez koryto Starej Noteci i po 100 m dochodzimy do kościoła parafialnego Przemienienia Pańskiego. Przy kościele znajduje się pomnik przyrody - 400 letnia lipa o obwodzie 5,5 m. Za pl. Kościelny przy Gimnazjum nr 2 (ul. Szkolna) skręcamy w prawo i dochodzimy na Stary Rynek. Idąc ul. Warszawską, po prawej stronie mijamy stary ratusz (neogotycki), obecnie Starostwo Powiatowe, a po lewej Urząd Miasta i Gminy. Wchodzimy na pl. Wileński z pomnikiem 650-lecia nadania Praw Miejskich. Z pl. Wileńskiego idziemy ul. Chrobrego. Przecinamy ul. Żeromskiego i dochodzimy do zespołu pałacowo-parkowego (dziś gimnazjum). Obok, po prawej stronie mamy Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej. Wrócić możemy tą samą drogą lub ul. Zamkową i Słowackiego przez Starą Noteć (most). Następnie ul. Sienkiewicza i ul. Kopernika przy Parku Kultur Świata.

Warto zobaczyć:

- neogotycki kościół pw. Przemienienia Pańskiego z lat 1896-1902, pl. Kościelny 2, z 78 m wieżą,
- wczesno modernistyczny kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, z 1914 r.,
- zespół kościoła filialnego,
- pałac, Pl. Wolności 8, późnobarokowy z 1766 r., z parkiem, zaadaptowany
- na gimnazjum,
- spichlerz szachulcowy, pierwotnie arsenał z ok. 1640 r., pl. Wolności 11, od 1985 r. muzeum,
- zabudowę z XVIII–XIX w., głównie eklektyczną, dwa równoległe położone rynki,
- Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej im. Franciszka Grasia,
- Park Kultur Świata.

Wydarzenia:

- Jarmark Kasztelański w Drezdenku

Informacja: Urząd Miejski w Drezdenku, ul. Warszawska 1, 66-530 Drezdenko, tel. 95 762 02 02, www.drezdenko.pl

TRASA FSD 8B Strzelce Krajeńskie, Z rynku do Bramy Młyńskiej (ok. 1,5 km*)

Powiat strzelecko-drezdenecki

Trasa: Parking – rynek (kościół pw. Matki Bożej Różańcowej) – ul. B. Chrobrego (Brama Młyńska) – ul. Cicha – ul. Forteczna Południowa – ul. Forteczna Zachodnia – ul. Forteczna Północna – ul. B. Chrobrego – rynek.

Miasto położone jest w północno-wschodniej części województwa lubuskiego, na prawobrzeżnej ziemi nadnoteckiej, nad jeziorami Klasztornym Górnym, Dolnym Jeziolem oraz Młyńskim, w pasie Pojezierza Południowo-Pomorskiego.

Strzelce zlokalizowane są na historycznym trakcie z Akwizgranu do Królewca. Najstarsza wzmianka dotycząca Strzelce pochodzi z 1272 r. i została odnotowana w Kronice Wielkopolskiej. W 2. połowie XIII w. miasto przyjęło prawa magdeburskie. Do dziś we współczesnym układzie miasta zachowało się średniowieczne rozplanowanie o regularnym szachownicowym kształcie, z centralnie usytuowanym prostokątnym rynkiem. Całość tworzy charakterystyczny i ciekawy układ przestrzenny o kształcie koła, zamkniętego pierścieniem murów miejskich. Regularność układu ulicznego podkreśla zabudowa z przełomu XIX i XX w.

Pierwsi mieszkańcy trudnili się uprawą ziemi, rzemiosłem, handlem, zwłaszcza rybami oraz piwowarstwem. W XVIII w., za czasów Fryderyka Wilhelma II i Fryderyka II, miała miejsce kolonizacja błot nadnoteckich. II Wojna Światowa przyniosła miastu znaczne zniszczenia. Na całej linii murów były rozmieszczone prostokątne baszty łupinowe tzw. czatownie, z których zachowało się 36. Jako jedne z nielicznych miejscowości Strzelce Krajeńskie posiadają zachowany prawie cały obwód średniowiecznych murów miejskich, z lat 1272 - 1290.

Warto zobaczyć:

- stare miasto, układ urbanistyczny,
- kościół parafialny pw. Matki Bożej Różańcowej, mariacki z 1300 r.,
- mury miejskie obronne z 36 basztami z XIII w., zbudowane z kamienia w latach 1272-1290. Długość 1640 m, grubość 1 m, wysokość do 8 m, mury otaczają teren Starego Miasta o pow. 24 ha,
- Bramę Młyńską – Wschodnia z XIV w.,
- basztę więzienną z XIV w.,
- murowano-szachulcowy spichlerz przy Bramie Wschodniej z 1764 r., ul. Wojska Polskiego 1,
- cmentarz żydowski,
- kościół parafialny pw. św. Franciszka z Asyżu z 1929 r.,
- ratusz zbudowany w latach 1870-1872 w stylu neorenesansowym.

Informacja: Punkt Informacji Turystycznej w Strzelcach Krajeńskich, ul. Katedralna 15 (Rynek), 66-500 Strzelce Krajeńskie, tel. 95 763 21 00, www.sok.strzelce.pl
Urząd Miejski w Strzelcach Krajeńskich, Aleja Wolności 48, tel. 95 763 11 30, www.strzelce.pl

TRASA FSD 8C "Drezdenko – Trzebicz – Santok – Gorzów Wielkopolski Spływ kajakowy (1,2, dniowy)* ok. 60 km"**

Powiat strzelecko-drezdenecki, gorzowski

Trasa obejmuje Dolną część Noteci i ujście do Warty.

Trasę kajakową sugerujemy rozpocząć z przystani w Drezdenku. Trasa noteczka przebiega przez najpiękniejsze obszary Dolnej Noteci i Warty. Na trasach kajakowych zawsze przy osobach z grupy ON wymagany jest opiekun w pełni sprawny.

Informacja: Spływy kajakowe, Portowa 21, 66-530 Drezdenko, tel. 728 589 419, www.podrawie.pl

TRASA FSD 8D Pałac Mierzęcín - W krainie wina i miodu (ok. 1 km*)

Powiat strzelecko-drezdenecki

Pałac Mierzęcín Wellness & Wine Resort to elegancki kompleks wypoczynkowy, w którym historia przeplata się z nowoczesnością. Położony w województwie lubuskim, w połowie drogi między Poznaniem a Szczecinem, otoczony jest malowniczymi parkami, lasami i jeziorami, które zachwycają niepowtarzalnym pięknem i pozwalają rozsmakować się w urokach każdej pory roku spędzanej w Mierzęcínie.

Pałac wraz z folwarkiem jest trzecią największą w Polsce winnicą, winiarnią, stadniną koni oraz Grape Spa. W neogotyckim pałacu i odrestaurowanych budynkach dawnego folwarku znajduje się 83 komfortowo wyposażonych pokoi. Położenie w otoczeniu lasów i jezior, z dala od miejskiego zgiełku sprawia, że Pałac Mierzęcín Wellness & Wine Resort jest zacisznym azylem dla osób szukających wypoczynku. Entuzjaści aktywnego spędzania czasu z pewnością wybiorą coś z bogatej oferty rekreacyjnej – jazdę konną, basen, fitness, nordic walking, wycieczki rowerowe, spływy kajakowe i spacer po Ogrodzie Japońskim.

Informacja: Pałac Mierzęcín NOVOL Sp. z o.o. Sp. Komandytowa, Mierzęcín 1, 66-520 Dobiegniew, tel. 95 71 31 500, www.palacmierzecin.pl

9. Powiat sulęciński, trasy FSU, powiat liczy ok. 35,8 tys. mieszkańców

Powiat sulęciński położony jest w północno-zachodniej części województwa lubuskiego w dorzeczu Odry i Warty, na obszarze historycznej Ziemi Lubuskiej. Jego siedzibą jest miasto Sulęcín. Powiat graniczy z pięcioma powiatami: gorzowskim, międzyrzeckim, świebodzińskim, krośnieńskim i słubickim. Powiat sulęciński leży w bardzo bliskim sąsiedztwie granicy polsko-niemieckiej. Z Sulęcína do najbliższego przejścia granicznego w Kostrzynie nad Odrą jest ok. 40 km, a do Berlina ok. 130 km.

Jest to malowniczy, bardzo zróżnicowany teren, którego ponad 60% powierzchni zajmują lasy. Licznie występujące polodowcowe jeziora, powodują często określanie powiatu jako krainy lasów i jezior.

Łagodny klimat, czyste środowisko, malowniczo położone jeziora oraz lasy, liczne zabytki to niewątpliwe atuty powiatu sulęcińskiego. Różnorodność krajobrazowa powiatu sprzyja rozwojowi turystyki pieszej, rowerowej, konnej i wodnej. Do dyspozycji turystów „Rowerowa Stolica Ziemi Lubuskiej” – za jaką uznawany jest powiat sulęciński - oddaje ponad 300 kilometrów wytyczonych i oznakowanych tras rowerowych. Magnesem przyciągającym turystów z kraju i z zagranicy jest Park Narodowy „Ujście Warty” stanowiący unikat na skalę europejską. Obejmuje on swym zasięgiem liczne starorzecza, kanały oraz rowy z malowniczymi rozlewiskami i bagnami, gdzie schronienie znajduje około 250 gatunków ptactwa.

Kolejnym niezwykle cennym punktem pod względem przyrodniczym i krajobrazowym miejscem jest „Uroczysko Lubniewsko”, gdzie znajdują się liczne jary i wąwozy porośnięte lasem bukowym.

Informacje: Starostwo Powiatowe w Sulęcínie, ul. Lipowa 18a, 69-200 Sulęcín, tel. 95 755 52 43, www.powiatsulecinski.pl

TRASA FSU 9A Sulęcín - Rowerowe miasto Sulęcín poleca się turystom (ok. 1,2 km*)

Powiat sulęciński

Trasa: Pl. Czarnieckiego (liczne miejsca parkingowe, fontanna) – ul. T. Kościuszki (kościół pw. św. Henryka i sąd rejonowy) – ul. S. Batorego – ul. Park Bankowy (kościół pw. św. Mikołaja) – ul. Kilińskiego – pl. Czarnieckiego.

Miasto leży w dolinie rzeki Warty na jej dopływie Postomia. W typowym otoczeniu krajobrazu Pojezierza Lubuskiego.

Miasto położone jest w dolinie rzeki Warty na jej dopływie Postomia. Nazwa miasta pochodzi od nazwy rodowej Sulęta. Sulęcín wzmiankowany od XIII w. jako Zulenche, Sulenzec, Sulenzhit, Zcullentzk, Zyllenzig. Nazwę Suliencz wymieniano również w Rocznikach Królestwa Polskiego spisanych w latach 1455–1480 przez polskiego kronikarza Jan Długosza. O miejscowości jako o zamku Suliniec wspominał również polski historyk Marcin Kromer.

Miasto rozwinęło się ze słowiańskiej osady targowej na skrzyżowaniu szlaków Frankfurt nad Odrą – Poznań, Krosno Odrzańskie – Gorzów Wielkopolski. Do XII w. znajdowało się we władaniu piastowskich książąt Śląska. Henryk Brodaty przekazał miasto wraz z 10 wsiami Mroczkowi z Pogorzeli, który z kolei oddał je w 1244 r. templariuszom. W 1258 r. przeszło pod panowanie brandenburskie. W 1269 r. Otto, margrabia brandenburski, wzniósł w Sulęcinnie zamek. Po kasacie zakonu w XIV w. dobra templariuszy zostały przejęte przez joannitów. Władali oni miastem i okolicą aż do 1810 r. – do sekularyzacji. W 1574 r. w mieście doszło do spotkania udającego się do Warszawy orszaku Henryka Walezego z powitalną delegacją polskiej szlachty. W 1657 r. przez miasto przeszła ekspedycja odwetowa Stefana Czarnieckiego przeciwko Brandenburgii.

Znaczącą osobą w rozwoju miasta między 1918-1939 r. był Karl Kaiser, właściciel fabryki Elektromotoren Werke-Kaiser. Dzięki niemu zostały stworzone nowe miejsca pracy, Karl Kaiser znacząco wpłynął na rozwój Sulęcina, budując wiele obiektów użyteczności publicznej (m. in. obiekty usytuowane na Winnej Górze - obecnie SOK oraz niektóre budynki urzędów).

2 lutego 1945 r. Sulęcinn został zdobyty po ciężkich walkach przez wojska 1 Frontu Białoruskiego Armii Radzieckiej. Miasto w wyniku działań wojskowych nie zostało zniszczone, dopiero dalsze stacjonowanie wojsk radzieckich przyniosło zniszczenie w 50%. Było to umyślne podpalanie najokazalszych budynków. Po wojnie do miasta przybyli repatrianci ze wschodu i rozpoczęła się odbudowa miasta.

Wędrówkę po Sulęcinnie warto rozpocząć z pl. Czarnieckiego (liczne miejsca parkingowe, fontanna). Stąd udajemy się na ul. T. Kościuszki (po prawej kościół pw. św. Henryka i Sąd Rejonowy). Dalej idziemy ul. T. Kościuszki a po 100 m skręcamy w prawo, w ul. S. Batorego, a dalej ul. Park Bankowy dochodzimy do kościoła pw. św. Mikołaja. Stąd ul. Park Bankowy podążamy do ul. Kilińskiego i skręcamy w prawo a po ok. 400 m wchodzimy na pl. Czarnieckiego.

Warto zobaczyć:

- mury obronne z XIV w. w Sulęcinnie,
- kościół filialny pw. św. Mikołaja, gotycki z XIII w. i z połowy XIV w.,
- dom – siedziba Joannitów w Sulęcinnie,
- kościół parafialny pw. św. Henryka, neogotycki z XIX w.,
- cmentarz żydowski w Sulęcinnie.

Wydarzenia:

- Polsko – Niemiecki Sulęciński Jarmark Koguci,
- Dni Sulęcina.

Informacja: Urząd Miejski w Sulęcinnie (Referat Promocji i Rozwoju Gospodarczego), ul. Lipowa 18, 69-200 Sulęcinn, tel. 95 755 36 01, www.sulecin.pl

TRASA FSU 9B Lubniewice - Magia Królewskich Lasów, Wędkarski raj (ok. 2 km)**

Powiat sulęciński

Trasa: Plac Wolności (parking) – ul. Jana Pawła II. – ul. Ogrodowa – nadbrzeże jeziora Krajnik (pomosty i plaża) – ul. Harcerska – ul. Ratuszowa – nad jezioro Lubiąż – promenada nad jeziorem – park – pl. Wolności.

Miasto położone jest w środkowej części województwa lubuskiego w powiecie sulęcińskim na terenach o dużej lesistości. Rozłożone jest w wąskim pasie pomiędzy dwoma jeziorami Lubiąż i Krajnik.

Najstarsza wzmianka o Lubniewicach zawarta jest w dokumencie księcia Przemysława II z 1287 r. a pierwsze wzmianki o Lubniewicach - mieście, pochodzą z 1322 r. Ludność Lubniewic początkowo trudniła się rzemiosłem, jednak od roku 1751 po odkryciu złóż alunu, zaczęto pracować w kopalni, którą maszerujące na Brandenburgię w 1758 r. wojska rosyjskie obrabowały i zniszczyły. W XVIII w. rozwinęło się tu sukiennictwo, a wraz z nim hodowla jedwabników i przędzalnia jedwabiu. W pierwszej połowie XIX w. uprawiano w Lubniewicach również chmiel. W 1808 r. Lubniewice otrzymały prawa miejskie. Na przestrzeni XVII - XIX w. liczne pożary niszczyły miasto, nawiedziły je również inne klęski np. plaga szarańczy, klęska głodu, które wraz z działaniami wojennymi przyczyniły się do odebrania Lubniewicom w 1945 r. praw miejskich. Miasto odzyskało prawa miejskie dopiero w 1995 r.

Trasę warto rozpocząć z placu Wolności (figura Matki Boskiej i liczne kamieniczki oraz parking). Stąd idziemy w prawo w ul. Jana Pawła II. Na wysokości kościoła pw. Matki Bożej Różańcowej skręcamy lewo w ul. Ogrodową i następnie w prawo –na nadbrzeże jeziora Krajnik (tu są pomosty i plaża). Znad jeziora idziemy w ul. Harcerską lekko pod górkę do ul. Ratuszowej i skręcamy w lewo, a po 100 m w prawo i dalej w dół nad jezioro Lubiąż. Promenadą podążamy wzdłuż jeziora do mostku. Przy moście skręcamy w prawo – można wrócić przez park lekko pod górę i „Stary Zamek” na Plac Wolności lub przez most i „Nowy Zamek” na kąpielisko miejskie. Na trasie wskazana pomoc dla w-skersów ze względu na niewielkie różnice wysokości.

Warto zobaczyć:

- kościół parafialny pw. Matki Bożej Różańcowej, gotycki z połowy XV w., z wieżą z 1882 r., wyposażenie kościoła pochodzi z XVII i XVIII w.,
- zespół pałacowy z XVIII-XX w.,
- pałac, wybudowany w 1793 r., w stylu neoklasycyzmu; przebudowany w 1846 r., zwany „Starym Zamkiem”,
- pałac, monumentalny, neorenesansowy z 1909 r., z neogotycką wieżą widokową, zwany „Nowym Zamkiem”,
- park z XIX w.,
- dom szachulcowo-murowany z 1781 r.,
- zabytkowe kamieniczki.

Wydarzenia:

- Dni Lubniewic,
- Festyn Powitanie Lata - NOC ŚWIĘTOJAŃSKA,
- Międzynarodowe Spotkanie Krótkofalowców.

Informacja: Urząd Gminy, 69-210 Lubniewice, ul. Jana Pawła II 16, tel. 95 755 70 52, www.lubniewice.pl

10. Powiat świebodziński, trasy FSW, powiat liczy ok. 56,4 tys. mieszkańców

Powiat świebodziński położony jest w środkowo-zachodniej części województwa lubuskiego i graniczy z pięcioma powiatami: sulęcińskim, krośnieńskim, zielonogórskim, nowotomyskim i międzyrzeckim.

Przez teren powiatu przebiegają dwie drogi międzynarodowe: E-30 (Berlin - Warszawa-Moskwa), E-65 (Szczecin - Jakuszyce) oraz ważna magistrała kolejowa E-20 (Warszawa Zachodnia - Kunowice - Berlin).

Powiat świebodziński znajduje się na obszarze zwanym Pojezierzem Lubuskim. Wznosi się nad otaczającymi dolinami rzeki Odry na południu i zachodzie, Obry na wschodzie i Warty na północy. Na terenie powiatu znajdują się liczne jeziora polodowcowe- rynnowe, torfowiska i rzeki z kompleksami łąk. Do największych jezior na terenie powiatu należą: Jezioro Ciecz (Trześniowskie), Jezioro Łagowskie, Jezioro Niesłysz, Jezioro Paklicko Wielkie oraz Jezioro Goszcza. Wśród licznych pomników przyrody, z których 14 znajduje się w okolicach Łagowa, wyróżniają się 700-letnie dęby w Przełazach, Toporowie i Łagowie oraz 400-letnie dęby w Lubrzy i Szcząncu. Reliktem przyrody jest tulipanowiec amerykański (o obwodzie 384 cm i wysokości 28 m) rosnącym nad Jeziorem Łagowskim.

Powiat oferuje turystom liczne zabytki architektury w tym zamek Joannitów i klasztor Paradyż w Gościkowie, drewniane kościołki w Chlastawie i Kosieczynie oraz kościoły w Szcząncu i Przełazach.

Informacje: Starostwo Powiatowe w Świebodzińcu, ul. Kolejowa 2, 66-200 Świebodziń, tel. 68 47 55 308, www.powiat.swiebodzin.pl

TRASA FSW 10A Świebodziń - U Czesława Niemena i pod pomnikiem Chrystusa Króla. (ok. 1,3 km*)

Powiat świebodziński

Trasa: Parking przy Netto – ul. M.J. Piłsudskiego – Park Chopina (kościół pw. NMP Królowej Polski) – ul. Parkowa – ul. Kościelna – pl. Jana Pawła II (ratusz, kościół św. Michała Archanioła) – ul. Szpitalna – ul. 1 Maja – rondo – ul. Wałowa (baszta i mury obronne) – ul. 30 Stycznia – rynek (ławeczka Niemena) – ul. Kościelna – ul. Parkowa – Netto.

Świebodzin leży na Pojezierzu Łagowskim. W historycznych granicach Dolnego Śląska a obecnie woj. lubuskiego.

Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1. połowa XII w. W 1228 r. rozpoczęto budowę zamku w Świebodzinie. W 1234 r. ziemia świebodzińska znalazła się w obrębie Księstwa głogowskiego po zajęciu dużej części Wielkopolski przez Henryka I Brodatego. Pierwsza pisana wzmianka o Świebodzinie (Swiebodin) pojawia się w 1302 r. W XIV w. Świebodzin pozostawał grodem książęcym i był wymieniany (Swibzin) wśród miast i warowni. W latach 1333-1335 miasto trafiło w granice Królestwa Polskiego. W XV rozpoczęto produkcję piwa, a w 1488 r. miasto przeszło pod bezpośrednią władzę królów czeskich. W latach 1526 – 1742 Świebodzin był pod panowaniem Habsburgów. Od 1742 r. znalazł się pod panowaniem pruskim. W XVII i XVIII w. nastąpił silny rozwój włókiennictwa i próby produkcji jedwabiu.

W 1807 r. do miasta przybył oddział polskiej kawalerii wraz z wojskami Napoleona. Świebodzin stał się miastem garnizonowym do 1812 r. Pod koniec XIX i na początku XX w. wybudowano wodociąg, kanalizację i zelektryfikowano Świebodzin. 31 stycznia 1945 Świebodzin zajęły oddziały Armii Czerwonej, miasto uniknęło zniszczeń. W roku 2010 zakończono prace przy budowie Figury Chrystusa Króla.

Trasę w Świebodzinie warto rozpocząć od figury Chrystusa Króla (są tu liczne parkingi i Przystań Pielgrzyma oraz toalety). W centrum warto rozpocząć spacer z Rynku (tu także liczne parkingi a w ratuszu toaleta dla ON). Można także zatrzymać się na parkingu przy ul. J. Piłsudskiego (sklep Netto). Z parkingu kierujemy się do Parku Chopina, a za nim do kościoła pw. N.M.P. Królowej Polski. Sprzed kościoła wychodzimy na ul. Parkową i skręcamy w prawo w ul. Kościelną. Następnie idziemy do pl. Jana Pawła II. Po lewej stronie mamy ratusz i podążamy prosto do kościoła pw. św. Michała Archanioła. Następnie skręcamy w lewo w ul. Szpitalną i w prawo, w ul. 1 Maja. Na rondzie podążamy w lewo, w ul. Wałową (po prawej baszta i mury obronne). Po ok. 300 m z ul. Wałowej skręcamy w ul. 30 Stycznia i dochodzimy do Rynku. W części północno-zachodniej mamy pomnik Czesława Niemena. Z Rynku ul. Kościelną i Parkową wracamy na parking przy ul. J. Piłsudskiego.

Warto zobaczyć:

- zespół urbanistyczno-krajobrazowy,
- kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, późnogotycki z XV w. wielokrotnie przebudowany,
- zamek joannitów z XVI w., obecnie szpital, przebudowany w XVII i XIX w.,
- - mury obronne z początku XIV w.; zachowały się fragmenty murów miejskich z XIV-XVI w., trzy baszty oraz fragmenty pozostałości fosy,
- - Baszta Kamienna, z początku XIV w.,
- - ratusz z XVI w., przebudowany w końcu XIX w.,
- - kościół pw. N.M.P. Królowej Polski, neogotycki z lat 1898-1900,
- - figurę Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata, z 2010 r.,
- - ławeczkę Czesława Niemena.

Informacja: Urząd Miejski w Świebodzinie, 66-200 Świebodzin, ul. Rynkowa 2, tel. 68 475 08 80, www.swiebodzin.eu,

TRASA FSW 10B Łągów - Lubuska Perła (ok. 1 km*)

Powiat świebodziński

Trasa: Brama Polska (parking) – ul. T. Kościuszki (Brama Marchijska, punkt it, kościół pw. św. Jana Chrzciciela, zamek joannitów) – ul. Zamkową (park, jezioro) – ul. T. Kościuszki – parking.

Miasto leży na Pojezierzu Łagowskim pomiędzy jeziorem Łagowskim a jeziorem Trześniowskim na terenie Łagowskiego Parku Krajobrazowego.

Historia Łagowa związana jest z osadą kultury łużyckiej na Sokolej Górze położonej na zachód od jeziora Trześniowskiego. Według źródeł zasiedlonej w 1220 r. Pierwsze zapisane informacje o tym przysiółku pochodzą z 1251 r. Wieś była własnością templariuszy, a od 1285 r. stała się siedzibą komandorii tego zakonu. W 1300 r. osada została przejęta przez panów brandenburskich, oraz tego samego roku sprzedana Albertowi von Klepitz przez trzech margrabiów. Niedługo potem margrabia rządzący tamtymi terenami sprzedał Łągów zakonowi joannitów, który miał największy wpływ na rozwój wsi. Wkrótce zakon joannitów obejmował już pobliskie wioski (Wielowieś, Sieniawa, Boryszyn, Templewo, Sulęcín). W Łagowie mieściła się siedziba komandorii zakonu. Budowę zamku rozpoczęto w XIV w. Zamek został postawiony na wzgórzu. W 1640 r. wieś została zajęta przez Szwedów oraz niedalekich Brandenburczyków. Jednym z najlepszych czasów dla Łagowa było panowanie Krystiana Ludwika, który dał wsi prawo do pobierania akcyzy oraz urządzenie jarmarków (Jarmark Joannitów). Łągów otrzymał prawa miejskie w 1727 r.. Ostatnim margrabią rządzącym Łagowem był Fryderyk von Hessen-Philippsthal. W 1819 r. zamek został nadany rodzinie Zastrow. W 1895 r. w Łagowie urodził się Gerhard Domagk, biochemik niemiecki, laureat nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny z 1939 r.

W 1909 r. wybudowano linię kolejową Toporów – Międzyrzecz przez Łągów. Miasto straciło w 1932 r. prawa miejskie. Łągów dziś pełni funkcję rekreacyjno wypoczynkową.

Trasę warto rozpocząć spod Bramy Polskiej (przy restauracji jest parking, w tym dla ON). Przechodzimy przez Bramę Polską i kierujemy się na wprost, a następnie w lewo na ul. T. Kościuszki. Tu znajduje się Brama Marchijska i punkt informacji turystycznej, a po prawej stronie kościół pw. św. Jana Chrzciciela. Po dalszych 50 m po lewej stronie mamy zamek joannitów (częściowo dostępny). Idąc dalej ul. Zamkową prosto przy zamku, dochodzimy do parku i nad jezioro. Po lewej stronie przy jeziorze rozpoczyna się trasa edukacyjna. Będąc w Łagowie warto także wziąć pod uwagę możliwość wyprawy kajakiem lub rowerem wodnym.

Warto zobaczyć:

- zespół urbanistyczno-krajobrazowy,
- kościół parafialny pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela, z XIX w.,
- zespół zamkowy z murami obronnymi, z XIV w., zamek joannitów, założony na planie czworoboku z narożną, wysoką na 35 m wieżą, wewnątrz m.in. sala gotycka ze sklepieniem wspartym na jednym filarze i sala z barokowym kominkiem z około 1740 r., obecnie hotel,
- Bramę Marchijską, murowano-szachulcową, pochodzącą z XVI-XVIII w. (druga brama obronna Łagowa),
- Bramę Polską (murowano-szachulcową, jedna z obronnych bram Łagowa pochodząca z XV w., przebudowana w XVI w.),
- dom, ul. Bolesława Chrobrego 13 z XVIII w.,
- szachulcowy dom na ul. Bolesława Chrobrego 41, z XVIII/XIX w.,
- dom z częścią gospodarczą, ul. Kościuszki 9 z XVIII w.,
- dom, ul. Zamkowa 4 z XVIII w.

Wydarzenia:

- Lubuskie Lato Filmowe w Łagowie.

Informacja: Informacja Turystyczna w Łagowie, ul. Kościuszki, 66-220 Łagów, tel. 68 341 20 62, www.lagow.pl, Informacja sezonowa, czynna VI-VIII. po sezonie tel. 68 34 12 186, 500 785 227

TRASA FSW 10C Lubrza - Nad Jezioro Goszcza szlakiem szuwarów i nenufarów (ok. 7 km*)**

Powiat świebodziński

Lubrza to wieś położona w nad jeziorem Goszcza. Jezioro jest obecnie wykorzystywane głównie przez wędkarzy. Przez jezioro Goszcza przebiega Lubrzański Szlak Kajakowy.

W XIII w, Lubrza była typową osadą rycerską z ośrodkiem grodowym, rozwijającym się obok dóbr klasztoru w Paradyżu. W XIII i XIV w. nastąpił dynamiczny rozwój miejscowości wiążący się z jej położeniem, na szlaku handlowym ze Świebodzina do Gorzowa i z Frankfurtu do Poznania. Za pierwszą autentyczną wzmiankę uznaje się informację z 1247 r., która dotyczyła decyzji papieża Innocentego IV o przyjęciu pod swoją opiekę Opactwa Cystersów z Paradyża wraz z należącymi do niego wsiami, w tym wymieniana się m.in. Lubrzę.

Cystersi zarządzając wsią, stawiali głównie na uprawę roli oraz hodowlę, stosując przy tym trójpolówkę, nawożenie, oraz meliorację. W 1312 r., Lubrza była centrum administracyjnym jednego z dystryktów księstwa glogowskiego, będąc siedzibą jego zarządcy, czyli ówczesnego landwójta. W tym czasie własność wsi była podzielona pomiędzy stan rycerski i zakonników z Paradyża, sytuacja ta trwała do

1322 r. gdy Piotr von Lossow dokonał zamiany miasta i zamku w Lubrzy na dwie mniejsze miejscowości. Zamiana została potwierdzona przez Jana ks. Ścinawskiego oraz Henryka ks. Żagańskiego. Przechodząc całkowicie na własność klasztoru cysterskiego w Paradyżu, Lubrza straciła znaczenie polityczno-administracyjne, na rzecz rozwijającego się prężniej świeckiego Świebodzina.

W XVI w. prowadzono tu produkcję piwa oraz sukna. Od 1613 r. przysługiwał dla miasta przywilej organizowania 3 jarmarków w roku, a w 1616 r. miejscowy cech szewców otrzymał nowy wilkierz. Lubrza w XVIII w. posiadała zwarte założenie z małym rynkiem pośrodku. Własność klasztoru paradyskiego utrzymała się do 1810 r., do sekularyzacji. Dzięki temu pełnię praw uzyskał samorząd lokalny z burmistrzem na czele. Ta zmiana pobudziła miejscowość do dalszego rozwoju. W 1824 r. podczas drążenia studni przypadkowo odnaleziono pokłady węgla brunatnego. Późniejsze wydobycie tego surowca w okolicy Lubrzy spowodowało rozwój gospodarczy. W 1940 r. w Lubrzy utworzono dwa obozy pracy, Liebenau I i Liebenau II, w których wykorzystywano żydowskich więźniów do budowy pobliskiej autostrady. W styczniu 1945 r. pod Lubrzą miało miejsce ostateczne przełamanie umocnień Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, skutkiem czego zabudowa miejscowości została zniszczona w około 40%. Lubrza została zajęta przez armię radziecką i przeszła pod administrację polską.

Wędrowkę wokół jeziora Goszcza można rozpocząć w centrum Lubrzy. W zasadzie nie ma znaczenia czy pójdziemy na północ czy na południe, trasa jest taka sama. Oznaczona jako szlak nenufarów. Piękna widokowo i krajobrazowo. Z centrum Lubrzy idziemy ul. Świebodzińską w kierunku północnym i za wsią skręcamy w lewo drogą 1239F (trasa oznaczona). Po ok. 400 m znów skręcamy w lewo i po kolejnych 600 m docieramy nad jezioro. Możemy wrócić tą samą trasą do Lubrzy i pójść na plażę południową jeziora Goszcza lub drogą 1239F w lewo ok. 1,2 km i znów skręcić w lewo. Po ok. 1,5 km dojdziemy do plaży południowej (plaża gminna). Stąd trzymając się lewej strony jeziora, po ok. 1 km dotrzemy do centrum Lubrzy.

Warto zobaczyć:

- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki parafialny pw. św. Jana Chrzciciela, z 1848 r., neoromański,
- Lubrzański Szlak Fortyfikacji z okresu II wojny światowej,
- Szlak nenufarów wokół jeziora w Lubrzy 20 km

Wydarzenia:

- Noc Nenufarów - widowisko plenerowe na jeziorze Goszcza.

Informacja: Urząd Gminy Lubrza, ul. Świebodzińska 68, 66-218 Lubrza, tel. 68 38 130 21, www.lubrza.pl, Punkt Informacji Turystycznej w Lubrzy, ul. Świebodzińska 41, 66-218 Lubrza, tel. 68 38 130 48, promocja@lubrza.pl

TRASA FSW 10D1 Jezioro Niesłysz - żeglarska i kulinarna przygoda- spływ, rejs (1, 2, 3 godziny*)**

Powiat świebodziński

Żeglowanie na jeziorze Niesłysz to interesująca, oryginalna i piękna dyscyplina sportowa i zarazem wypoczynek. Niepowtarzalne walory przyrodnicze jeziora Niesłysz sprawiły, że jest to wypoczynek połączony z rekreacją i turystyką w bliskim kontakcie z nieskażoną naturą i piękną malowniczością krajobrazu. Ze względu na dobre warunki wietrzne ten akwen upodobili sobie żeglarze, kajakarze jak i windsurfingowcy.

Mieści się tutaj przystań Klubu Żeglarskiego LUMEL., Kormoran, Oświata. Dla osób, które nie posiadają własnej łodzi istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu wodnego.

Informacja: Pensjonat Złoty Potok, Złoty Potok 1, 66-213 Skąpe, tel. 600 990 206, biuro@zlotypotok.eu, Klub Żeglarski LUMEL, tel. 604 216 486, zagle@lumel.com.pl; Ośrodek Wypoczynkowy Kormoran-Niesulice, Niesulice 17 E, 66-213 Skąpe, tel. 512 515 839

TRASA FSW 10D2 Jezioro Niesłysz - Od Kormorana do Niesulic (ok. 1,5 km*)

Powiat świebodziński

Jezioro Niesłysz to największe jezioro Pojezierza Łagowskiego. Leży na Równinie Torzymskiej. Jezioro jest pochodzenia poligenetycznego. Północna część pochodzenia rynnowego, a południowa morenowego. Powierzchnia – 496,6 ha, długość – 4,7 km a szerokość – 1,7 km. Maksymalna głębokość sięga do 35 m. Linia brzegowa jeziora jest dobrze rozwinięta, brzegi przeważnie wysokie, porośnięte lasem. Wiele tu zatok, stanowiących o nieregularnym, ciekawym kształcie jeziora. Na jeziorze znajdują się trzy wyspy o łącznej powierzchni 10,4 ha.

Wędrowkę rozpoczynamy z ośrodka Kormoran (doskonale przygotowany obiekt dla niepełnosprawnych, w tym dla w-skersów). Będąc przy jeziorze kierujemy się w prawo, wzdłuż brzegu jeziora. Po drodze mijamy po prawej liczne ośrodki wypoczynkowe. Do Niesulic jest ok. 700 m. Początkowo jest to trasa gruntowa a następnie przechodzi w płytkę chodnikową i kostkę. Po 600 m dochodzimy do osiedla – tu jest lekko pod górę. Dochodzimy do drogi głównej przy barze rybnym po lewej i sklepie po prawej. Skręcamy w prawo a po 300 m znów skręcamy w prawo, w drogę leśną. Po ok. 300 m docieramy do ośrodka Kormoran.

Wydarzenia:

- Lubuskie Regaty Żeglarskie nad Jeziorem Niesłysz.

Informacja: Ośrodek Wypoczynkowy „KORMORAN” w Niesulicach, Niesulice 17 E, 66-213 Skąpe, tel. 68 381 21 28 (recepca), www.kormoran-niesulice.pl

TRASA FSW 10E Gościkowo - Paradyż - Wokół klasztoru Cystersów (ok. 0,5 km*)

Powiat świebodziński

Zespół klasztorny opactwa cysterskiego w Gościkowie – Paradyżu – to pocysterski barokowy zespół klasztorny z kościołem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Marcina położony w Gościkowie przy drodze DK nr 3 łączącej Zieloną Górę z Gorzowem Wielkopolskim. Część miejscowości, w której znajduje się opactwo zachowała starą nazwę *Paradyż* pochodzącą od sformułowania *Paradisus Sanctae Mariae* czyli *Raj Matki Bożej*, która była nazwą nadaną miejscowości po przybyciu do niej cystersów.

Wędrówkę rozpoczynamy z parkingu przy klasztorze. Na zwiedzanie koniecznie trzeba się wcześniej umówić. Przechodzimy przez furkę na dziedziniec. Bryła klasztoru jest zamkniętą formą w prostokącie wraz z kościołem. Warto obejść klasztor wokół i zajrzeć do kościoła. Można chwilę wypocząć w ogrodach klasztornych. Aby zwiedzić klasztor, należy wcześniej uzyskać zgodę przeora.

Wydarzenia:

- Festiwal Muzyki Dawnej "Muzyka w Raju" w zespole klasztornym Paradyż w Gościkowie.

Informacja: Zielonogórsko-Gorzowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Paradyżu, Gościkowo 3, 66-200 Świebodziń, tel. 68 381 10 21, www.paradisus.pl

TRASA FSW 10F Winnica Pod Lubuskim Słońcem (ok. 0,3 km*)

Powiat świebodziński

Winnica Pod Lubuskim Słońcem położona jest w okolicy Przełazównieopodał jeziora Niesłysz. To miejsce całkowicie zanurzone w przyrodzie pośród rozległych pól i łąk z dala od miejskiego zgiełku.

Została założona w 2007 roku i obecnie ma ponad hektar. Prowadzi ją Bożena Schabikowska z wykształcenia artystka, która z miłością do przyrody robi wino tak, aby w nim zamieścić magię tego miejsca.

W ciszy i spokoju jest wyrabiane kilka rodzajów win białych, różowych, czerwonych oraz sektów wytwarzanych tradycyjną metodą szampańską.

Na winnicy można zobaczyć jak jest uprawiana winorośl oraz podpatrzeć jak się robi wino w winiarni a także odwiedzić winnice umawiając się na degustację na tarasie z pięknym widokiem na winnice i okoliczne pola.

Informacja: Winnica Pod Lubuskim Słońcem, Łaski (Łaski) 35c koło Przełaz, 66-218 Lubrza, tel. 664 455 010, www.podlubuskimsloncem.pl

11. Powiat wschowski, trasy FSW,

powiaty liczy ok 39,4 tys. mieszkańców

Powiat Wschowski położony jest w województwie lubuskim na pograniczu z Wielkopolską i Dolnym Śląskiem. Usytuowany jest w obrębie trzech makroregionów. Północna część obszaru powiatu wchodzi w skład Pojezierza Leszczyńskiego, południowa część wchodzi w skład Wysoczyzny Leszczyńskiej, natomiast fragment południowo – zachodni to teren Pradoliny Głogowskiej. Powiat Wschowski stanowią 3 gminy: Sława, Szlichtyngowa i Wschowa. Ze względu na bliskość granicy polsko – niemieckiej wchodzi one w skład Euroregionu „Sprewa – Nysa – Bóbr.” Wschowa jest głównym ośrodkiem handlowo – usługowym i przemysłowym. Miasto to pełni również funkcję ponadlokalnego centrum oświatowego i kulturalnego.

Teren powiatu oferuje bazę turystyczną, głównie za sprawą znajdujących się tu jezior i zabytków. Jednym z najważniejszych miejsc turystycznych jest gmina Sława. Gmina posiada kilka jezior, z których największe to Jezioro Sławskie. lasy zajmują ponad 36% powierzchni powiatu. Dominującym działem gospodarki jest rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy, a także szeroko pojęte usługi. Przemysł reprezentowany jest przede wszystkim przez branżę spożywczą, metalową i maszynową.

W produkcji roślinnej na terenie powiatu przeważa uprawa zbóż, buraków cukrowych i ziemniaków, natomiast w produkcji zwierzęcej dominuje chów trzody chlewnej i bydła. Na terenie gminy Szlichtyngowa zlokalizowane są bogate złoża gazu ziemnego. Eksploatowane są one przez Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. (Kopalnia Gazu w Goli oraz kopalnia w Dryżynie).

Informacje: Starostwo Powiatowe we Wschowie, Plac Kosynierów 1C ,
67-400 Wschowa, tel. 65 540 48 00, www.wschowa.info

TRASA FWS 11A Wschowa - Od zamku do starego miasta (ok. 2,5 km*)

Powiat wschowski

Trasa: Rynek – pl. Zamkowy – ul. Herbergera – ul. Wałowa – ul. Łąkowa – ul. Ks. Kostki – ul. Niepodległości – ul. Klasztorna – ul. Gen. Bema – ul. Kościelna – rynek.

Miejscowość znajduje się na pograniczu Wielkopolski i Śląska. Przeważają tutaj przepiękne tereny równinne, umożliwiające aktywny wypoczynek.

Pierwsza wzmianka o Wschowie pochodzi z 1136 r. W 1343 r. król Kazimierz Wielki przyłączył ziemię wschowską do Wielkopolski a później wziął tu ślub z Jadwigą, księżniczką żagańską. Wieki XVI i XVII stanowiły złoty okres rozwoju miasta. Dzięki tolerancyjnej polityce wyznaniowej władców polskich, przygraniczna Wschowa stała się miejscem schronienia dla uchodźców religijnych z różnych stron Europy. Napływ rzemieślników z księstw niemieckich, Śląska i Niderlandów, spowodował duże ożywienie gospodarcze miasta.

Mury obronne pochodzą z XV i XVI w. Zostały one wzniesione na planie zbliżonym do koła, jako budulca użyto kamieni i cegieł. Zachowana ich wysokość waha się od 2 do 4 metrów. Budowę pełnych obwarowań rozpoczęto w czasach Kazimierza Wielkiego, a ukończono w XV w. W wieku XVIII Wschowa staje się drugą, półoficjalną, stolicą Polski. Królowie August II i August III Sas kilkakrotnie odwiedzają Wschowę, gdzie zwołują posiedzenia senatu i przyjmują poselstwa tureckie (1737 r. i 1755 r.). Wschowa zyskuje na znaczeniu, a w 1775 r. zaliczono ją do miast królewskich II klasy obok Poznania i Krakowa.

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny miasta,
- kościół farny – parafialny pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika i Wniebowzięcia NMP, gotycki z XIV w., przebudowany w XVI i XVIII w.,
- zespół klasztorny franciszkanów, z XVII w.,
- kościół pw. św. Józefa z 1639 r. XVIII w.
- kościół ewangelicki, obecnie rzymsko-katolicki filialny pw. Świętej Trójcy z XIX w., pl. Kosynierów,
- kościół ewangelicki pw. Żłóbka Pana Jezusa z XVII-XVIII w.,
- cmentarz ewangelicki, założony w 1609 r. XIX w.,
- aleję lipową, ul. Lipowa,
- rezydencję jezuicką, pl. Farny 3, z 1727 r., obecnie muzeum i biblioteka,
- mury obronne, pozostałości, z początku z XV i XVI w.,
- ratusz z poł. XVI w., przebudowany w 1860 r.,
- fontannę miejską,
- liczne domy z XVII/XVIII i XIX w.,
- trzy barokowe kamienice (Plac Zamkowy 3, 5, 7),
- cmentarz żydowski założony w 1759 r.

Wydarzenia:

- motocrossowy Puchar Polski i Mistrzostwa Europy,
- motocrossowy Puchar Burmistrza Miasta i Gminy Wschowy – dla amatorów.

Informacja: Muzeum Ziemi Wschowskiej, Pl. Zamkowy 2, 67-400 Wschowa, tel. 65 540 74 61; Urząd Miasta i Gminy Wschowa, ul. Rynek 1, 67-400 Wschowa, www.wschowa.pl,

TRASA FWS 11B Sława - Droga do Sławy (ok. 2,5 km*)

Powiat wschowski

Trasa: Rynku (kościół Miłosierdzia Bożego) – pl. Tomkiewicza (zespół pałacowy) – park miejski – jezioro (pomosty, plaża) – powrót tą samą drogą do rynku. Miasto położone jest nad Jeziorem Sławskim (817 ha), na Pojezierzu Sławskim.

Sława jest słowem spotykanym wyłącznie u narodów słowiańskich i ma korzenie przedchrześcijańskie. Według jednej z teorii pierwotnie nazwa wywodzi się od mokradeł, gdyż w języku staropolskim slava, slova oznaczały rzekę, zaś slovo – błoto. Niemiecki językoznawca Heinrich Adamy w swoim dziele o nazwach miejscowych na Śląsku wydanym w 1888 r. we Wrocławiu wymienia pierwotną nazwę miasta jako Sława podając jej znaczenie "Ehrenheim, Ruhmvoller Ort" czyli po polsku "Szanowany dom, miejscowość pełna sławy". Nazwa została później fonetycznie zgermanizowana na Schlawa i utraciła swoje pierwotne znaczenie. W 1937 r. nazwę niemiecką zmieniono na Schlesiersee.

Początki miasta nie są znane, wzmiankowane po raz pierwszy było w 1312 r. Założone zostało prawdopodobnie przez pierwszego księcia głogowskiego Konrada (1251-1273), bądź jego syna Henryka III (1273-1309). W roku 1312 Sława była już znaczącym miastem i siedzibą dystryktu. Potwierdzone jest to dokumentem dotyczącym podziału terytorialnego księstwa między synów Henryka III. W roku 1468 Henryk XI głogowski sprzedaje miasto rodowi Rechenbergów z Borowa Polskiego. W latach 1655-1887 miasto należało do Barwiczów hrabiów von Fernemont. Oni to w latach 1732-1735 zbudowali barokowy pałac wykorzystując częściowo mury dawnego zamku z XV w.

W 1834 r. istniała tu komora celna. W 1945 r. miasto włączono do Polski, a jego dotychczasową ludność wysiedlono do Niemiec. W mieście uruchomiono, jako pierwszy na zachodnich Ziemiach Odzyskanych, urząd pocztowy (założycielem był Jan Grellus z Kościana). Miasto dzieli się obecnie na dwie części: miejską oraz wypoczynkową z plażą, ośrodkami wypoczynkowymi i polem namiotowym.

Trasę warto rozpocząć z Rynku przy kościele Miłosierdzia Bożego (sporo jest tam miejsc parkingowych). Obchodzimy Rynek i kierujemy się na pl. Tomkiewicza. Przed nami brama do zespołu pałacowego. W prawo znajduje się przejście do kościoła Michała Archanioła. Warto stąd wybrać się nad jezioro przez park miejski. Idziemy pomiędzy kościołem Michała Archanioła po prawej a pałacem po lewej ok. 700 m przez park. Na plaży są liczne pomosty, ścieżki przystosowane dla w-skiersów. Wracamy tą samą drogą do Rynku. Godne polecenia są rejsy kajakiem i na żaglach po jeziorze.

Warto zobaczyć:

- kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, z 1604 r., zniszczony w XVIII w., następnie odrestaurowany w 1830 r. W kościele znajduje się kamienna ambona z XVII w. oraz rzeźba Jezusa Frasobliwego z XVI w.,

- kościół ewangelicki, obecnie noszący wezwanie Miłosierdzia Bożego z lat 1834-1836, z 46 m wieżą,
- zespół pałacowy z XVII-XIX w., przebudowany w początku XX w., pałac barokowy z roku 1735, do roku 2006 r. siedziba Domu Dziecka, oficyna z basztą, brama, park otaczający pałac,
- domy z XVIII/XIX w., ul. Chopina 7, 9, 20,
- murowano-szachulcowy dom z XVIII/XIX w., ul. Powstańców Śląskich 5,
- domy z XVIII XIX w., ul. Reja 1,
- domy z XVIII/XIX w., XX w., Rynek 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 20, 23, 27, 29.
- najgrubszy okaz sosny czarnej w Polsce – 3,70 m obwodu.

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Kongres Brydża Sportowego.

Informacja: Urząd Miejski w Sławie, ul. Henryka Pobożnego 10, 67-410 Sława, tel. 68 355 83 10, www.slawa.pl

12. Powiat zielonogórski, trasy FZI,

Powiat liczy ok. 94,9 tys. mieszkańców.

Powiat położony jest w środkowo – wschodniej części województwa lubuskiego i obejmuje swoim obszarem Dolinę Środkowej Odry, Kotlinę Kargowską, Wysoczyznę Czerwieńską, Wał Zielonogórski i Obniżenie Nowosolskie. Na powiat składa się 9 gmin: Babimost, Bojadła, Czerwieńsk, Kargowa, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów, Zabór. Jego obszar jest dość wyraźnie podzielony na dwie części przez rzekę Odrę. Powiat sąsiaduje z miastem Zielona Góra. Połowę powierzchni powiatu zajmują lasy. w 2000 r. utworzono tu rezerwat przyrody „Radowice” obejmujący łąg jesionowo – olszowy wraz z lasami dębowo – grabowymi, o bardzo urozmaiconej rzeźbie terenu. Można w nim spotkać rzadkie ptaki: siniaki, dzięcioły zielone, muchołówki małe, a także mało znane grzyby – szmaciaki gałęziaste, sromotniki bezwstydne i mądziaki psie. Powiat zielonogórski to także miejsce lokalizacji wielu firm i koncernów, w tym Rockwool, Ikea, Nestle czy Arcobaleno.

Informacja : Starostwo Powiatowe w Zielonej Górze, ul. Podgórna 5, 65-057 Zielona Góra, tel. 68 452 75 72, www.powiat-zielonogorski.pl

TRASA FZI 12A Sulechów - Historia i przyroda (ok. 2 km*)

Powiat zielonogórski

Trasa: Rynek – ul. Wspólna – pl. Kościelny (kościół pw. Podwyższenia Krzyża) brama – ul. Okrężna – al. Wielkopolska – ul. 1 Maja – ul. Licealna – rynek.

Sulechów położony jest w rozwidleniu dróg – krajowej trójki łączącej Świnoujście z Jakuszczykami oraz drogi krajowej nr 32 łączącej Poznań z Zieloną Górą.

Początki miasta sięgają czasów pierwszych Piastów. Sulechów wchodził w skład państwa Mieszka I. W XII w. przeszedł pod władanie księstwa głogowskiego. Pod koniec XV w. stał się częścią Marchii Brandenburskiej. W XVI i XVII w. miasto przeżywało rozkwit, dzięki rozwojowi handlu, rzemiosła i tkactwa. Sukna z Sulechowa sprzedawano w Wielkopolsce i na Śląsku. Król Prus Fryderyk Wilhelm I założył koszary wojskowe. W 1723 r. założono w Sulechowie dom dla sierot, a w 1766 r. powstało Królewskie Pedagogium. XIX w. był okresem dynamicznego rozwoju Sulechowa, miasto wraz z okolicą było jednym z najżywoźniejszych ośrodków polskości w tym okręgu. Na początku XX w. wykonano wodociągi i kanalizację i wybrukowano ulice. Rozpoczął się proces uprzemysłowienia miasta. Po II wojnie światowej Sulechów wraz Ziemiami Zachodnimi powrócił w granice Polski, zaś jego niemiecka ludność została wysiedlona do Niemiec.

Warto zobaczyć:

- kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, z XIV-XVII w.,
- zbór kalwiński, obecnie Dom Kultury, z połowy XVIII w., w ostatnich latach wyremontowany i zaadaptowany na salę kinowo – widowiskową, przy Alei Wielkopolskiej,
- zamek z wieżą, ul. Wielkopolska 2, z XV-XVIII w., przy Alei Wielkopolskiej,
- mury obronne, miejskie z połowy XIV i XVI w., zbudowane z kamienia polnego i cegły, częściowo zniszczone,
- Bramę Krośnieńską z 1704 r. (jedyna zachowana z czterech istniejących niegdyś bram miejskich; ceglana, tynkowana konstrukcja z 1704 r. o typowych cechach barokowych, bogato zdobiona i połączona z fragmentami zachowanych murów obronnych),
- ratusz miejski z XVIII/XIX w.,
- aleję lipową przy drodze Sulechów – Krężoły z połowy XIX w.,
- aleję lipowo-klonowo-kasztanowcową przy drodze Sulechów – Skąpe, z XIX/XX w.,
- domy z XVIII i XIX w.,
- wieżę ciśnień, ul. 31 Stycznia, z końca XIX w.,
- kościół pw. św. Stanisława Kostki, dawniej protestancki z 1905 r.

Informacja: Urząd Miejski Sulechów Plac Ratuszowy 6, 66-100 Sulechów, tel. 68 385 11 00, www.sulechow.pl

TRASA FZI 12B Z Babimostu na Lotnisko (ok. 6 km*)

Powiat zielonogórski

Babimost położony jest w północno wschodniej części powiatu zielonogórskiego.

Babimost był miastem królewskim Korony Królestwa Polskiego. Najstarsza wzmianka pochodzi z 1257 r. Babimost posiadał już wówczas zabudowę typu miejskiego. Władysław Łokietek w 1332 r. włączył miasto trwale do Królestwa Polskiego i ustanowił w nim starostwo niegrodowe. Prawa miejskie w 1397 r. zostały nadane przez króla Władysława Jagiełłę. Od 1524 r. uruchomiono w Babimoście komorę celną. W 1530 r. król Zygmunt Stary udzielił miastu znacznych przywilejów. Rozkwit miasta nastąpił w połowie XVII w. W 1656 r. miasto było dwukrotnie spalone przez wojska szwedzkie. Po 1793 r. Babimost znalazł się w granicach Prus. W latach 1807–1815 Babimost należał do Księstwa Warszawskiego. Podczas Powstania Wielkopolskiego miasto zostało zajęte przez oddział powstańcze. Mimo tego, na mocy Traktatu Wersalskiego, w 1919 r. Babimost pozostał w granicach Niemiec. Do Polski powrócił dopiero po II wojnie światowej w 1945 r. Obecnie ośrodek usługowy z drobnym przemysłem (drzewnym, skórzanym i dziewiarskim).

Trasa: Pięć kilometrów od centrum miasta położony jest Międzynarodowy Port Lotniczy „Zielona Góra”. Przyjemny spacer umożliwia oddana do użytku w 2006 r. ścieżka rowerowa łącząca Babimost i Nowe Kramsko. Spod Urzędu Miasta ul. Sulechowską kierujemy się ok. 1000 m aż do stacji benzynowej, przy której skręcamy w lewo. Tu kończy się miejska ścieżka dla pieszych i rowerzystów, a po drugiej stronie ulicy rozpoczyna wspomniana ścieżka rowerowa. Dochodzimy do ronda i dalej ścieżką wzdłuż drogi 304 ok 3,3 km. Przy wjeździe do wsi Nowe Kramsko kończy się ścieżka rowerowa. Skręcamy w lewo, w ul. Nową i dalej poruszamy się drogą asfaltową. Mijając zabudowania jednorodzinne, dochodzimy do drogi wojewódzkiej 456 (ul. Szkolna). Tu skręcamy w lewo i docieramy do Portu Lotniczego. Powrót do Babimostu sugerujemy wykonać tą samą trasą.

Informacja: Urząd Miejski w Babimoście, Rynek 3, 66-110 Babimost, tel. 68 351 20 34, www.babimost.pl

TRASA FZI 12C Winnica Cantina (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Winnica Cantina Karoliny i Mariusza Pacholaków istnieje od 2006 r. i jest położona we wsi Mozów, 2 km od Sulechowa w Województwie Lubuskim. Obecnie powierzchnia uprawy obejmuje 3,3 ha, a dominującymi odmianami są: Sauvignon blanc, Riesling, Piont Grigio, Hiberna, Regent, Dornfelder oraz Rondo. Ciekawą atrakcją, wyróżniającą winnicę w regionie, stanowi kapliczka ze św. Urbanem I – patronem winnic, rolników i dobrego urodzaju, witająca enoturystów przekraczających bramę winnicy.

Naszym gościom oferujemy prelekcje na temat odradzających się tradycji winiarskich regionu, uprawy winorośli i fermentacji win. Realizujemy także szkolenia, warsztaty oraz imprezy integracyjne połączone z degustacją naszego produktu regionalnego – wina.

Informacja: Winnica Cantina, Mozów 13, 66-100 Sulechów, tel. 691 914 849, 695 657 069, www.winnicacantina.pl, winnica@winnicacantina.pl

TRASA FZI 12D Winnica Ingrid (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Winnica Ingrid to romantyczne miejsce w okolicy Zielonej Góry. Położona w Łazie na szczycie i południowym zboczu jednego z licznych pagórków okolic Zaboru. Winnica Ingrid została założona w 2009 r. Urokliwe i klimatyczne miejsce z przedwojennymi tradycjami winiarskimi. Areał winnicy to 2,5 ha powierzchni, uprawiane odmiany winorośli to m.in. Zweigelt, Pinot Noir, Pinot Blanc, Muller Thurgau Solaris oraz aromatyczny Muskat i Gewurztraminer. Produkcja wina odbywa się w tradycyjny sposób, w odrestaurowanych pomieszczeniach winiarskich.

Do winnicy, nad którą unosi się zapach lawendy, zapraszają Monika i Jacek Kapała.

Informacja: Agro i enoturystyka, Monika i Jacek Kapała, Łaz, 66-003 Zabór, tel. 697 515 113, 504 712 312, www.winnicaingrid.pl, info@winnicaingrid.pl

TRASA FZI 12E Winnica Julia (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Winnica Julia położona jest 5 km od centrum Zielonej Góry, w otoczeniu przepięknych pokrytych lasami wzgórz.

Została założona w 2003 r. przez Małgorzatę i Romana Gradów jako realizacja rodzinnej pasji i miłości do winnego krzewu. Przez pierwsze lata była to uprawa amatorska prowadzona na działce przydomowej a po 10 latach nauki i prób właściciele winnicy powiększyli areał o 3 hektarową winnicę w Zaborze, 11 km od Zielonej Góry. Doskonałe perspektywy jej rozwoju dają posadzone tam odmiany: Red Riesling, Cabernet Cortis, Monarch, Muscaris Johanniter, Solaris i Traminer. Obecnie teren pierwszej winnicy to miejsce sprzedaży wina w sklepiku – winiarni i przyjmowania wycieczek oraz turystów indywidualnych. Na terenie winnicy znajduje się także ogród zielarski, gdzie można zapoznać się z ponad 20 rodzajami ziół.

Informacja: Winnica Julia, Stary Kisielin – Pionierów Lub.15, 66-002 Zielona Góra, Małgorzata Grad tel. 722 380 289, www.winnicajulia.pl, vinograd@vp.pl

TRASA FZI 12F Winnica Malinówka (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Gospodarstwo Malinówka jest położone we wsi Drągowina nad malowniczą rzeczką Brzeźniczanką. To przede wszystkim leśna mała piekarenka, w której czarują się prawdziwe chleby żytnie na zakwasie, bez jakichkolwiek dodatków – składają się z mąki żytniej, wody i soli. Są także żytnie „zwariowane”, sezonowe – z czosnkiem niedźwiedzim, z orzechami i daktylami, z pokrzywą, kwiatami akacji, liśćmi chrzanu, żurawiną, śliwkami i wieloma innymi pysznościami.

Przetwarza się tu to co daje natura – różne przetwory, od syropów ziołowych, przez konfitury, octy, zakwasy na żury i barszcze oraz musztardy.

Malinówka to także pasieka i warsztaty pszczelarskie dla dzieci i dorosłych.

Informacja: Malinówka ul. Krótka 4, 66-010 Drągowina, tel. 607 276 703,
www.malinowka.pl, chleb@malinowka.pl

TRASA FZI 12G Na Leśnej Polanie (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Winnica położona jest w miejscowość Proczki, maleńkiej Osadzie, na polanie wśród lasów i malowniczych jezior gminy Zabór.

Pierwsze krzewy posadziliśmy w 1999 r. W roku 2003 po raz pierwszy zaprezentowaliśmy się na „Winobranii”. Lata 2004 - 2007 następowała rozbudowa winnicy w Proczkach. Wiosną 2009 r. posadziliśmy nową winnicę 3 km od Proczek. Na obszarze 1 ha rośnie 18 odmian przerobowych tj. ok. 5000 krzewów. Rok 2014 to nasadzenia na największej winnicy w Polsce – Winnicy w Zaborze. Obecnie winnica zajmuje powierzchnię 4 ha a odmiany uprawiane to Muller Thurgau, Bianca. Pinot Blanc, Pinot Gris, Traminer, Riesling Reński, Muskat Morawski, Oporto, Dornfelder, Zweigeltrebe, Cabernet Cortis.

Przez cały rok zapraszamy do odwiedzin indywidualnie i w grupach do 60 osób.

Informacja: Winnica na Leśnej Polanie, Proczki 3, 66-003 Zabór,
tel 609 179 127, 785 918 042, www.winnicanalesnejpolanie.pl, winnica.nalp@wp.pl

TRASA FZI 12H Winnica Żelazny (ok. 1 km*)

Powiat zielonogórski

Rodzinne zamiłowanie do wina wywodzi się z Francji, w której Bronisław Żelazny (93 l.) spędził dzieciństwo. Po powrocie do Polski założył wraz z synem niewielką winnicę w rodzinnym gospodarstwie nieopodal Zielonej Góry.

Prowadzona przez Rodzinę Państwa Żelaznych Winnica od 2012 r. stanowi część największej (36 hektarowej) winnicy w Polsce. Stworzona winnica w Zaborze stanowi jeden z ważniejszych punktów na mapie atrakcji turystycznych w regionie Lubuskim.

Na obszarze 3 ha ziemi, na wzniesieniu między Łazem a Zaborem, uprawiają 9 odmian winorośli; m.in. Traminer, Chardonnay, Riesling, Solaris, Regent.

To tutaj będzie można poznać proces produkcji wina, zorganizować przyjęcie, bankiet, oraz przede wszystkim zdegustować wina z Winnicy Żelazny w towarzystwie innych produktów regionalnych (takich jak sery, powidła, pieczywo, miody...).

Informacja: Winnica Żelazny, ul. Winna 8 Łaz, 66-003 Zabór,
tel. 691 941 323, www.winnicazelazny.pl, winnica@winnicazelazny.pl

13. Powiat żagański, trasy FZG,

powiat liczy ok. 81,4 tys. mieszkańców

Powiat żagański położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego, na pograniczu Niziny Śląskiej i Gór Kocich. Na terenie powiatu rozpościerają się Bory Dolnośląskie, skąd wypływają i wpadają do rzeki Bóbr jej lewostronne dopływy: Kwisa i Czerna. Przez teren Powiatu żagańskiego przebiega droga krajowa nr 18 łącząca granicę Polski w Olszynie z autostradą A4.

Atrakcją powiatu żagańskiego jest znaczna powierzchnia lasów obfitujących w runo leśne, liczne rejony łowieckie, rzeki oraz zbiorniki wodne. Spotkać można wiele gatunków chronionych zwierząt jak: żurawie, cietrzewie i głuszce.

Interesującym przedstawicielem flory jest m.in. wawrzynek wilczczyko, pióropusznik strusi, paprotnik kolczasty, konwalia majowa, kosmatka oraz dąb szypułkowy „Chrobry”, który liczy sobie około 760 lat i ma 992 cm w obwodzie a wysokość jego wynosi ok. 28 m. Jest on trzecim dębem w Środkowej Europie pod względem wymiarów. Z uwagi na przeszłość historyczną powiatu sięgającą X –XIII w. i znajdujące się tu zabytki historyczne m.in. kościoły, klasztory zamki i pałace, powiat jest atrakcyjny turystycznie. Na pograniczu Powiatu Żagańskiego z Dolnym Śląskiem pomiędzy Odrą a Bobrem rozciągają się malownicze Wzgórza Dalkowskie. Przez obszar powiatu ciągną się nasypy ziemne jako dawna budowla graniczo-celna, tzw. „Wały Śląskie”, które są najdłuższym zabytkiem Europy.

Informacje: Starostwo Powiatowe w Żaganiu, ul. Dworcowa 39, 68 - 100 Żagań, tel. 68 477 79 01, www.powiatzaganski.pl

TRASA FZG 13A1 Żagań - Od klasztoru do pałacu (ok. 3 km*)

Powiat żagański

Trasa: Parking przy kościele Wniebowzięcia NMP – pl. Klasztorny – pl. Wolności – bulwar Szarych Szeregów (nad Bobrem) – ul. II Armii Wojska Polskiego – przy murach nad bobrem – rynek – ul. Warszawska – ul. Szprotawska (zamek) – ul. Bracka – rynek – ul. II Armii Wojska Polskiego – pl. Klasztorny.

Żagań leży na południowych krańcach województwa lubuskiego, na pograniczu Niziny Śląsko-Łużyckiej i Wału Trzebnickiego, nad rzekami: Bóbr i Czarną Wielką. Miasto znajduje się w odległości 40 km od granicy polsko-niemieckiej i 100 km od granicy polsko-czeskiej. Żagań jest lokalnym ośrodkiem usługowo-przemysłowym, także węzłem komunikacyjnym.

Pierwotnie nazwę Żagań nosiła wieś położona na północ od obecnego miasta (obecnie Stary Żagań), w pobliżu której ulokowany był bród przez rzekę Bóbr i prawdopodobnie przedlokacyjna osada typu targowego. Założona prawdopodobnie pod koniec XII w. przez polskich władców na wzniesieniu zamkowym kasztelania nazwana została tak jak położona w jej pobliżu polska wieś – Żagań. Słowiańskie pochodzenie nazwy miasta założonego na prawie magdeburskim ok. 1230 r. wywodzi się od polskiego słowa „zagon”. Lokacyjny ośrodek rozplanowany został według rozpowszechniających się wówczas nowych zasad urbanistycznych, w oparciu o regularny układ ulic wybiegających pod kątem prostym czworobocznego rynku. Obszar miasta był niewielki, ograniczając się do rynku i przyległych ulic.

Około 1280 r. nastąpiło poszerzenie miasta w kierunku wschodnim. Część nowego obszaru przeznaczona została pod zabudowę miejską, druga zaś część pod książęcy zamek i klasztor Franciszkanów.

Intensywny rozwój przestrzenny Żagania rozpoczął się w końcu XVIII w., a w XIX stuleciu miasto rozrosło się we wszystkich kierunkach od średniowiecznego ośrodka.

Na terenach położonych poza Bobrem powstała dzielnica przemysłowa, gdzie stanął dworzec kolejowy i liczne fabryki. Od końca XIII w. do roku 1472 Żagań był stolicą odrębnego księstwa rządzonego przez Piastów Śląskich z linii Głogowskiej. W roku 1472 sprzedano dziedzictwo książętom saskim. Kolejnymi właścicielami od roku 1649 byli Habsburgowie, a następnie Luksemburgowie. W roku 1627 cesarz Ferdynand II sprzedał księstwo dowódcy swych wojsk, Albrechtowi Wallensteinowi, zaś w 1646 r. nabył je książę Waclaw Lobkowicz. W roku 1785 drogą zakupu przeszło księstwo na rzecz Piotra Birona, księcia kurlandzkiego, a w roku 1844 nabyła je księżna Dorota Talleyrand-Perigord.

Z Żaganiem związanych jest wiele wybitnych postaci ze świata kultury i sztuki. Wśród architektów, rzeźbiarzy i malarzy wymienić należy m.in. takich mistrzów jak: Antonio della Porta, Jan Urbański, Walenty Schultze, Jerzy Neunhertz. W latach 1628-1630 mieszkał w Żaganiu słynny astronom Johannes Kepler, przebywał też Henry Beyle (Stendhal) znany pisarz francuski, opat Johann Ignaz von Felbiger pedagog i reformator oświaty.

Warto zobaczyć:

- miasto z XVI – XVIII w.,
- kościół filialny pw. Świętego Ducha, późnobarokowy z lat 1701-1702,
- kościół szpitalny, obecnie parafialny pw. Świętego Krzyża,
- kościół cmentarny pw. Nawiedzenia N.M.P.,
- zespół klasztorny poaugustiański z XIV-XVIII w., złożony z kościoła parafialnego, dawnego klasztoru i konwiktu oraz spichlerza klasztorowego – Plac Klasztorny,

- zespół klasztorny, pofranciszkański z XIII-XIV w. i XVI-XIX w.,
- kościół pw. św. Piotra i Pawła, ufundowany w 1293 r.,
- dawne kolegium jezuickie,
- wieżę kościoła poewangelickiego,
- zespół cmentarny, ul. Kożuchowska z XIX w.,
- mury miejskie – obronne, fragmenty z XIV-XVI w.,
- zespół zamkowy, ul. Szprotawska 4,
- barokowy zespół pałacowy Lobkowitzów z lat 1631-33, 1670-86, obecnie Żagański Pałac Kultury,
- oranżerię z rampami z poł. XIX w. przy ul. Szprotawskiej,
- park geometryczny z XVII-XX w. o łącznej powierzchni 77,5 ha,
- ratusz z XIX w.,
- domy i kamienice z XIV-XIX w.,
- pałac kamery książęcej, obecnie sąd rejonowy, ul. Szprotawska 3, z XVIII w.,
- cmentarz żydowski,
- dworzec kolejowy,
- zabytkowe koszary wojskowe,
- Muzeum Obozów Jenieckich znajdujące się pod Żaganiem.

Wydarzenia:

- rekonstrukcje historyczne,
- rajdy piesze śladem Wielkiej Ucieczki
- rajd offroadowy the Great Escape Rally.

Informacja: Informacja Turystyczna w Żaganiu, ul. Szprotawska 4 (Pałac Książęcy), 68-100 Żagań, tel. 68 477 10 01, www.turystyka.zagan.pl, www.it.um.zagan.pl

TRASA FZG 13A2 Muzeum Obozów Jenieckich Stalag Luft 3 (ok. 1,4 km*)

Powiat żagański

Muzeum Obozów Jenieckich w Żaganiu utworzone zostało w 1971 r. na terenie, gdzie w latach II wojny światowej znajdował się Stalag VIII C oraz Kriegsgefangenen Stammlager der Luftwaffe 3 Sagan (wcześniejsza nazwa: Muzeum Martyrologii Alianckich Jeńców Wojennych w Żaganiu). Muzeum poświęcone zostało martyrologii alianckich jeńców wojennych.

W otwartym 1939 r. w Stalagu VIII C przetrzymywano ok. 49 tys. żołnierzy. Wielu z nich nie wróciło do domu, zmarli z głodu, chorób, złego traktowania. Najmłodszym obozem żagańskiego „kombinatu” był utworzony wiosną 1942 r. obóz dla zestrzelonych lotników alianckich. Ze Stalagu Luft 3 dokonano najbardziej brawurowej ucieczki, zakończonej zamordowaniem 50 jej uczestników. Ten historyczny epizod II wojny światowej znalazł bogaty oddźwięk w filmie i literaturze, a znany jest jako „Wielka Ucieczka”.

Informacja: Muzeum Obozów Jenieckich, ul. Lotników Alianckich 6, 68-100 Żagań, tel. 68 478 49 94, muzeum@um.zagan.pl, www.muzeum.zagan.pl

TRASA FZG 13B Szprotawa - Gmina w Koronie (ok. 2 km*)

Powiat żagański

Trasa: Rynek – ul. Odrodzenia – ul. Targowa – ul. Kozacka – ul. Basztowa – ul. Ogrodowa – ul. Sądowa – pl. Ewangelicki – pl. Kościelny – ul. Piastowska – ul. Gen. Bema – ul. Gen. Andersa – rynek.

Szprotawa leży w południowej części województwa lubuskiego nad Bobrem i Szprotawą. Miasto usytuowane jest w odległości 50 km od Zielonej Góry.

Pierwsza historyczna informacja o terenie dzisiejszej Szprotawy, a właściwie grodzie Ilua - ława pochodzi z Kroniki Biskupa Niemieckiego Thietmara, który towarzyszył cesarzowi niemieckiemu Ottonowi III w pielgrzymce do grobu św. Wojciecha w Gnieźnie. W grodzie Ilua - ława cesarz spotkał się z Bolesławem Chrobrym w roku 1000. Od tej historycznej daty rozwijało się intensywnie podgrodzie ławy. Upadek grodu za czasów Bolesława Krzywoustego był niewątpliwie główną przyczyną, że osada nie stała się zalążkiem przyszłego miasta. Prawa miejskie Szprotawa z rąk Konrada I, księcia glogowskiego, wnuka Henryka I Brodatego ok 1260 r.

W przywileju z 1304r., oprócz potwierdzenia lokacji, Szprotawa otrzymała prawo składu soli oraz przywilej posługiwania się własną miarą i wagą. Prawo składu zezwalało miastu na powołanie własnej komory celnej, a to oznaczało dopływ niebagatelnych sum i szybki rozwój miasta.

Przełom XV i XVI w. to czasy wojen. Ziemia Śląska, naznaczona była częstymi zmianami przynależności politycznej i znalazła się pod panowaniem Habsburgów. Ferdynand I oddał Szprotawę w 1537 r. Fabianowi von Schönaich jako zastaw za zaciągnięte od niego pożyczki. Na początku XVII w. Szprotawa stała się ponownie miastem królewskim z prawem delegowania własnych przedstawicieli na krajowe sejmy stanowe.

Wojna 30 letnia przyniosła głód i zniszczenia. Największych spustoszeń w zabudowie dokonali Szwedzi podczas oblężenia miasta w 1641 r. W latach 1807 - 1813 w mieście stacjonują wojska napoleońskie. W 1846 r. do Szprotawy wjechał pierwszy pociąg. Tym samym miasto otrzymało połączenie kolejowe z Berlinem i Wrocławiem. Rozwój miasta nastąpił na przełomie XIX i XX w. W latach 1939-1945 miasto pracowało głównie na potrzeby wojska. 14 lutego 1945 r. do Szprotawy wkroczyły wojska radzieckie pod dowództwem marszałka Koniewa. Od zakończenia II wojny światowej do lat 90-tych w Szprotawie stacjonowały wojska Armii Radzieckiej.

Warto zobaczyć:

- Stare miasto z zachowanym układem ulic i planów,
- dwu wieżowy ratusz z lat 1583-1586, przebudowany w XVII-XIX w.,
- kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, z XIII/XIV w.,
- kościół ewangelicki pw. Zbawiciela z 1747 r., powstały na fundamentach średniowiecznego zamku książęcego,
- klasztor magdalenek, pl. Kościelny 2, z XVII w.,

- cmentarz żydowski, ul. Kraszewskiego, z połowy XIX w.,
- mury obronne z XIV w.,
- basztę przy kościele ewangelickim,
- Bramę Żagańską – miejską z XIV w., siedziba Muzeum Ziemi Szprotawskiej,
- domy z XVI/XVII, XVIII i XIX w.,
- fontannę.
- wieżę ciśnień, XIX w., dziś Izba Historii w Szprotawie, ul. Niepodległości 15

Szprotawa – Iława

- kościół filialny pod wezwaniem św. Andrzeja, z połowy XIII w.,
- dzwonnice--bramę.

Szprotawa – Puszczyków

- kościół parafialny pw. Zbawiciela Świata, z poł. XIV w.
- zegar słoneczny
- fontannę.

Informacja: Urząd Miejski w Szprotawie, ul. Rynek 45, 67-300 Szprotawa, tel. 68 376 38 11, www.szprotawa.pl

TRASA FZG 13C Pałac Wiechlice - W pałacu i winiarni (ok. 1,2 km*)

Powiat żagański

Wiechlice to wieś położona w powiecie żagańskim, w gminie Szprotawa, nad rzeką Szprotawą. Wzmiankowana była po raz pierwszy w 1260 pod nazwą *villa Vechlic*. **Stylowe wnętrza i bogata historia Pałacu Wiechlice**, w którym rezydowały wojska pruskie, carskie oraz francuskie z Napoleonem na czele, stanowią dziś o unikalności tego ośrodka na mapie polskich atrakcji turystycznych. **Pałac Wiechlice** łączy w sobie historyczny urok z nowoczesnym i ekologicznym luksusem, który towarzyszy podczas wypoczynku, pobytu w SPA & Wellness, czy na konferencji. W połączeniu klasycznej elegancji ze współczesnymi udogodnieniami, pałac staje się przystanią dla szukających wypoczynku podróżników oraz ludzi biznesu. Tradycyjna polska gościnność wyróżnia go spośród innych obiektów w Polsce. Polecamy wizytę w 1 ha winnicy przypałacowej (leży na Szlaku winnic woj. lubuskiego). Inną formą wypoczynku może być wędkowanie nad stawem.

Warto zobaczyć:

- zespół dworski z XVIII–XIX w.,
- dwór, wybudowany przez Georga Sigmunda von Neumanna,
- rządówka,
- budynek mieszkalno-gospodarczy,
- spichlerz,

- stajnię – z kolumnami podtrzymującymi neogotyckie sklepienie (obecnie basen z podgrzewaną wodą),
- wozownię,
- park,

Pałac od 2007 r. znajduje się w prywatnych rękach. Dziś ośrodek hotelowo – rehabilitacyjny szczyci się swoją historią - pobytem w jego murach Napoleona i Kutuzowa.

Informacja: Pałac Wiechlice – Akzent Hotel, 67-300 Szprotawa, Wiechlice 45 B, tel. 68 376 86 10, www.palacwiechlice.pl

14. Powiat żarski, trasy FZA,

powiat liczy ok. 98,6 tys. mieszkańców

Powiat Żarski położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego na Wysoczyźnie Żarskiej, przy granicy polsko-niemieckiej na Nysie Łużyckiej. Zasięgiem powiat obejmuje Bory Dolnośląskie, Wzniesienia Żarskie, Wzniesienia Gubińskie z Borami Zielonogórskimi oraz Obniżenie Nowosolskie, Kotlinę Zasi Ecką i Wał Mużakowski, graniczy z niemieckimi landami Brandenburgia i Saksonia. Powiat skupia 10 gmin i jest jednym z największych na terenie województwa lubuskiego. Obszar powiatu leży w dorzeczu dwóch rzek sudeckich - Nysy Łużyckiej i Bobru. Lasy stanowią 51% powierzchni powiatu.

Przez powiat przebiega droga o znaczeniu międzynarodowym: Wrocław–Forst–Berlin. Głównym atutem napędzającym rozwój gospodarczy powiatu jest jego stolica - miasto Żary. To dobrze rozwijający się ośrodek przemysłowy z takimi firmami, jak Kronopol, Relpol, Pol-Orsa, MK Kominy, Hart SM, Sekurit Saint Gobain, PKS SA, Probet-Dasag, Hydrobiel, Spomasz.

Informacja: Starostwo Powiatowe w Żarach, Aleja Jana Pawła II 5, 68-200 Żary, tel. 68 479 06 00, www.powiatzary.pl

TRASA FZA 14A Żary - Miasto Telemanna (ok. 2,2 km*)

Powiat żarski

Trasa: Plac Wyszyńskiego – ul. Emilii Plater – rynek – ul. B. Chrobrego – pl. Przyjaźni – ul. 9 Maja – al. Jana Pawła II – ul. Mieszka I – ul. Książęca – rynek – ul. Kościelna – parking przy kościele.

Żary znajdują się w części regionu Wzniesienia Żarskie i na terenach regionu Bory Dolnośląskie. Miasto położone jest między dwoma dopływami Odry: Bobrem i Nysą Łużycką. Historycznie teren należy do Łużyc Dolnych.

Nazwa Żara pojawia się pierwszy raz w 1007 r. w kronice Thietmara. Około roku 1030 osada zostaje przyłączona przez Mieszka II do Polski. Przez terytorium plemienne Żarowian przebiegała droga handlowa zwana Traktem Niskim bądź Traktem Solnym. Miał on istotne znaczenie dla rozwoju Żar i regionu w średniowieczu i nowszych dziejach. W 1207 r. miasto otoczono murami.

Prawa miejskie na prawie magdeburskim Żary uzyskały w 1260 r. wraz z licznymi przywilejami. Burzliwa historia sprawiła, że miasto często zmieniało przynależność państwową. Do 1364 r. władali miastem Piastowie śląscy, do 1469 r. królowie Czech, do 1490 król Węgier, do 1635 r. znów królowie Czech, do 1806 r. elektorowie sascy, będący w latach 1697-1706 i 1709-1763 królami Polski. Na przestrzeni wieków miasto trawiły liczne pożary. Właścicielami Żar byli: Dewinowie, Packowie, Bibersteinowie oraz Promnitzowie, których okazałe rezydencje przetrwały do dziś. W XIV w. zaczynały powstawać cechy sukienników, płócienników, piwowarów, szewców i farbiarzy. W XIX w. miasto stało się prężnym ośrodkiem przemysłowym, w którym głównie dominowały zakłady włókiennicze. Za panowania króla Augusta II Mocnego przez Żary poprowadzono trakt pocztowy łączący Toruń i Drezno. Na mocy postanowień Kongresu Wiedeńskiego w 1815 r. Żary wraz z całym Dolnymi Łużycami stały się częścią Prus, a w 1871 r. Niemiec. Podczas II wojny światowej w Żarach znajdował się oddział zakładów lotniczych Focke-Wulf przeniesiony tutaj z Bremy. Po nalocie alianckim 11 kwietnia 1944 r. spłonęła i legła w gruzach część zabudowy starego miasta. 16 lutego 1945 r. do Żar wkroczyły wojska 10. Korpusu Pancernego Armii Czerwonej. Rozpoczął się nowy okres odbudowy i rozwoju miasta.

Warto zobaczyć:

- - kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP,
- - kościół polsko-kat. pw. Dobrego Pasterza z XIV w., przebudowany w 1702 r.,
- kościół cmentarny, filialny pw. św. Piotra,
- zespół klasztorny franciszkanów z XIII-XIX w.,
- katakumby – krużganki na cmentarzu z XVII-XIX w.,
- kościół garnizonowy pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, z XIV-XV w.,
- kościół filialny pw. MB Różańcowej,
- mury obronne, pozostałości z XIV/XVI-wiecznych średniowiecznych obwarowań miejskich, częściowo odrestaurowane, fragmenty murów, dwie wieże,
- Bramę Dolną z XIV w., przebudowaną w XVI w.,
- zespół zamkowy z XIV--XVIII w.,
- zamek Dewinów-Bibersteinów – zamek gotycki,
- pałac Promnitzów, barokowy z lat 1710–1728 – monumentalne, czteroskrzydłowe założenie z dziedzińcem pośrodku,

- pałac ogrodowy „Akademia Rycerska” z 1725 r., obecnie szpital wojskowy, ul. Domańskiego,
- park geometryczny z XVIII w. z Błękitną Bramą z 1708 r., ul. Domańskiego,
- ratusz z przełomu XIV-XVI w. z renesansowym portalem,
- domy i kamieniczki z XVII w.,
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, gotycka świątynia z XV w., północne fragmenty murów kościoła pochodzą z XII w.
- synagogę,
- stary cmentarz żydowski.

Wydarzenia:

- Dni Żar

Informacja: Urząd Miejski w Żarach, pl. Rynek 1-5; 68-200 Żary, tel. 68 470 83 00, www.zary.pl

TRASA FZA 14B Łęknica - Mużaków DE/PL - Po Mużakowskim Parku - trasa transgraniczna (ok. 3- 5 km)**

Powiat żarski

Park Mużakowski (niem. *Park von Muskau, Muskauer Park* lub *Fürst-Pückler-Park*) – park w Polsce i w Niemczech, zajmujący 728 ha powierzchni po obu stronach rzeki Nysy Łużyckiej, która stanowi granicę polsko-niemiecką, w powiecie żarskim. Jest to największy park w stylu angielskim na terenie Polski. Polska część parku jest zarządzana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie, natomiast niemiecka część zarządzana jest przez Fundację Fürst–Pückler–Park Bad Muskau z siedzibą w Oranżerii znajdującej się w parku. Po stronie polskiej znajdują się 522 ha całego założenia parkowego, a po stronie niemieckiej 206 ha. Centralna część parku z zabudowaniami rezydencjalnymi znajduje się po zachodniej stronie rzeki przy niemieckiej miejscowości Bad Muskau, polska część leży przy miejscowości Łęknica. Park Mużakowski znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego Łuk Mużakowa oraz Geoparku Łuk Mużakowa. Jest to pierwszy w Polsce geopark przyjęty do Światowej Sieci Geoparków.

Trasa: Warto rozpocząć po polskiej stronie. Z głównej trasy w Łęknicy z ul. 1 Maja zjeżdżamy w ul. Hutniczą i do podążamy do końca drogi samochodowej. Tu znajduje się parking. Dalej już tylko pieszo lub na wózku wzdłuż Nysy Łużyckiej na most. Podążamy prosto wg kierunkowskazów do pałacu. Warto poświęcić z 2-3 godziny na zwiedzenie całych założeń placowo ogrodowych w Bad Muskau. Następnie koniecznie trzeba wybrać się do centrum Bad Muskau. Małe magiczne niczym perełka miasteczko transgraniczne zapewnia wypoczynek i atrakcje kulinarne.

Informacja: Punkt Info. Parku Mużakowskiego w Łęknicy, Pracownia Terenowa „Park Mużakowski” w Łęknicy, ul. Wybrzeżna 25, 68-208 Łęknica, tel. 68 362 41 82, pracownia.leknica@nid.pl, www.park-muzakowski.pl

Trasy wojewódzkie – lubuskie LBU

TRASA LBU 15A Szlakiem Winnic w woj. lubuskim (ok. 150 km*)**

woj. lubuskie samochodowa

Lubuski Szlak Wina i Miodu to obecnie przeszło pięćdziesiąt miejsc gdzie można zobaczyć teraźniejszość i historię lubuskiego winiarstwa i pszczelarstwa.

Na 14 przystanków szlaku składają się: Winnica Cantina w Mozowie, Winnica Kinga w Starej Wsi, Winnica na Leśnej Polanie w Proczkach, Winnica Miłosz w Łazach, Winnica Julia w Starym Kisielinie, Muzeum Etnograficzne w Ochli, Muzeum Wina w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, winne wzgórze w Zielonej Górze, Saint Vincent koło Nowego Miasta, rodzinna firma D.M.S. Nocoń w Świdnicy k. Zielonej Góry, Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku, Winnice w Paradyżu, Skansen Pszczelarski w Pszczewie, Gospodarstwo Miody Nadnoteckie w Gralewie oraz Pałac i winnice w Mierzęcinie.

Informacja: Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna "LOTUR", ul. Podgórna 7, 65-057 Zielona Góra, tel. 79 23 06 555, www.szlakwinaimiodu.pl

TRASA LBU 15B Lubuskie przodem do Odry (1, 2, 3 godzinne rejsy statkiem*)

woj. lubuskie

Pierwotnie Odra była dziką rzeką, wykorzystywaną do celów rolniczych i gospodarczych. Na odcinku od Wrocławia do Szczecina żeglowano od XIII w., ale było to zajęcie trudne i niebezpieczne, ze względu na nieuregulowany charakter, liczne meandry, mielizn, roztoki i przeszkody.

W XVIII w. dzięki pracom regulacyjnym na rzece prowadzonym przez władze pruskie wzrosła intensywność żeglugi. Do jeszcze bardziej intensywnych prac na rzece przystąpiono na początku XIX wieku i prowadzono je z przerwami do I wojny światowej. W latach 1811- 1888 dokonano pełnego pomiaru kartograficznego Odry. Znaczenie rzeki wzrosło po Traktacie Wersalskim, który nadał Odrze status międzynarodowy. Podczas II wojny światowej gospodarcze wykorzystanie Odry zmniejszyło się. Przywrócenie żeglugi i naprawa infrastruktury portowej zaczęło się w 1945 r. Od 1947 r. możliwe stało się pływanie po całej długości Odry. Koniec XX w. i początek XXI w. to nowe inwestycje w urządzenia portowe, nabrzeża i mariny.

Co roku w sezonie wiosenno letnim jest możliwość odbycia rejsów z poszczególnych marin.

Rejsy po Odrze - mariny

- Marina Bytom Odrzański 416 km
- Marina Nowa Sól 430 km
- Marina Cigacice 471 km
- Marina Krosno Odrzańskie 514 km
- Mariny Eisenhüttenstadt 553 km
- Marina Słubice 584 km
- Marina Frankfurt (Oder) 584 km
- Slip w Górzycy 604 km
- Marina Kostrzyn nad Odrą 617 km

Informacja: www.odra2014.pl,

Punkty Informacji Turystycznej w woj. lubuskim

- **Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej, Filia w Palmiarni**, ul. Wrocławska 12A, 65-427 Zielona Góra, tel. +48 780 576 841, turystyka2@zielona-gora.pl, www.cit.zielona-gora.pl,
- **Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej*****, Stary Rynek 1, 65-067 Zielona Góra, tel. 68 323 22 22, turystyka@zielona-gora.pl, www.cit.zielona-gora.pl,
- **Informacja Turystyczna w Gorzowie Wlkp. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta****, ul. Sikorskiego 107, 66-400 Gorzów Wlkp., tel. 95 727 80 44, informatarium@wimbp.gorzow.pl, www.wimbp.gorzow.pl, www.wypoczynek.gorzow.pl, www.gorzow.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Gorzowie Wlkp.** ul. Sikorskiego 107 (wejście od ul. Kosynierów Gdyńskich), tel. 95 7278 044
- **Punkt Informacji Turystycznej w Babimoście ***, Centrum Sportu i Rekreacji Olimpia, ul. Żwirki i Wigury 10A, 66-110 Babimost, tel.: 68 351 33 14, www.csir.babimost.pl, www.babimost.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Drezdenku**, Muzeum Puszczy Drawskiej i Noteckiej im. Franciszka Grasia, plac Wolności 11, 66-530 Drezdenko, tel. 95 762 09 48,
- **Punkt informacji turystycznej w Kostrzynie n/Odrą**, Muzeum Twierdzy Kostrzyn - Brama Berlińska, ul. Berlińska 1, 66-470 Kostrzyn nad Odrą, tel. 607 770 603, www.muzeum.kostrzyn.pl,
- **Punkt Informacyjny Parku Mużakowskiego w Łęknicy***, Pracownia Terenowa NID „Park Mużakowski” w Łęknicy, ul. Wybrzeżna 25, 68-208 Łęknica, tel. +48 68 362 41 82, pracownia.leknica@nid.pl, www.park-muzakowski.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Lubrzy***, ul. Świebodzińska 41, 66-218 Lubrza, tel. +48 68 38 130 48, promocja@lubrza.pl,

- **Informacja Turystyczna w Łagowie ***, ul. Kościuszki, 66-220 Łagów, tel: +48 68 341 20 62, www.lagow.pl, Informacja sezonowa, czynna VI-VIII. po sezonie tel: +48 68 34 12 186, +48 500 785 227,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Pszczewie**, Muzeum "Dom Szewca" w Pszczewie, Rynek 19, 66-330 Pszczew, tel. 95 749 23 27, www.pszczew.pl
- **Punkt Informacji Turystycznej w Strzelcach Krajeńskich****, ul. Katedralna 15 (Rynek), 66-500 Strzelce Krajeńskie, tel. +48 95 763 21 00, www.sok.strzelce.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Krośnie Odrzańskim***, Zamek Piastowski, ul. Szkolna 1, 66-600 Krosno Odrzańskie, tel. +48 68 383 89 94, www.cak-zamek.pl,
- **Transgraniczne Centrum Marketingu Euromiasta Gubin-Guben***, ul. Bolesława Chrobrego 6, Gubin 66-620, tel. +48 68 359 00 89, www.info.gubin-guben.eu,
- **Punkt Informacji Turystycznej przy Biurze Turystyki Przyrodniczej DUDEK Słońsk ****, Stacja Pomp 2, 66-436 Słońsk, tel. +48 95 757 22 12 , tel. +48 607 081 317, www.hoopoe.com.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Pniewie, MRU - Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy**, Pniewo 1, 66-300 Międzyrzecz, tel. 95 741 99 99, www.bunkry.pl,
- **Polsko-Niemiecka Informacja Turystyczna we Frankfurcie nad Odrą/Słubicach**,
 - Große Oderstr. 29, D-15230 Frankfurt (Oder), Niemcy, Tel.: + 49 335/ 6100800,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Sulechowie**, Sulechowski Dom Kultury al. Wielkopolska 3 (zamek), 66-100 Sulechów, tel.: 68/ 385 00 43 wew. 22, www.dk-sulechow.com
- **Transgraniczny Punkt Informacji Turystycznej w Sulęcinie ****, Centrum Współpracy Polsko-Niemieckiej - Dom Joannitów, ul. Młynarska 1, 69-200 Sulęcín, tel. 95 755 37 60, kom. 694 455 611, www.sulecin.pl,
- **Informacja Turystyczna w Żaganiu****, ul. Szprotawska 4 (Pałac Książęcy), 68-100 Żagań, tel/fax. 68 477 10 01, www.turystyka.zagan.pl, www.it.um.zagan.pl,
- **Punkt Informacji Turystycznej w Żarach**, Rynek 17, 68-200 Żary, tel. 68 455 69 18, www.zary.pl,

Bibliografia:

1. Bytom Odrzański - na podstawie opracowania „Średniowieczne fortyfikacje” autorstwa Tomasza Andrzejewskiego i Zdzisława Szukielowicza
2. Ziemie polskie w X wieku i ich znaczenie w kształtowaniu się nowej mapy Europy pod red. Henryka Samsonowicza, Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2000,
3. 100 postaci, które tworzyły historię Polski, Andrzej Szwarc, Marek Urbański, Paweł Wieczorkiewicz, Warszawa: Świat Książki, Grupa Wydaw. Bertelsmann Media, 2002,
4. Polska, Ilustrowany przewodnik, Maria i Przemysław Pilichowie, Sport i turystyka MUZA SA, Warszawa 1999,
5. Słownik Geograficzno-Krajoznawczy Polski, Wydanie II zmienione, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 1992,
6. Historia Polski 1795-1914, red. Jerzy Zdrada PWN 2015,
7. Chronologia polska, red. naukowa Bronisław Włodarski, Wydawnictwo Naukowe PWN 2015,
8. Podręcznik: Historia państwa i prawa polskiego. W. Uruszczak, Tom I (966-1795), wyd. Wolters Kluwer 2010,
9. Geografia Polski - Mezoregiony fizycznogeograficzne, Jerzy Kondracki, 1994,
10. Atlas form i typów rzeźby terenu Polski, skala 1:25 000, Andrzej Marcinkiewicz, Warszawa 1960,
11. Śladami braci czeskich i morawskich po Polsce, Joanna Szczepankiewicz-Battek, wyd. Biblioteka JEDNOTY, Warszawa 2015,
12. Lubuskie turystyka wodna - Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna „LOTUR”,
13. biuletyn Kochaj lubuskie nr 10, 11, 12,
14. Szlakiem Krzyży pokutnych po obu stronach Odry - Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna „LOTUR”,
15. Lubuskie Produkty Turystyczne - Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna „LOTUR”,
16. Lubuskie Szlaki Nordic Walking - Północ część 1 | 2 – folder,
17. Lubuskie Szlaki Nordic Walking - Centrum część 1 | 2 – folder,
18. Lubuskie Szlaki Nordic Walking - Południe część 1 | 2 – folder,
19. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego,
20. Międzyrzecz - dzieje miasta" - praca zbiorowa 2009 r.,
21. Wielkopolskie i Lubuskie. Przewodnik + atlas, praca zbiorowa, DEMART,
22. Legendy z Krainy Szlaków Turystycznych - Sulęcín 2010,
23. Przyroda Lubniewic – folder - wydawca Urząd Miejski w Lubniewicach
24. Lubuskie po drodze - Lubuskie Kraina wina i miodu - wydawca UMWL Zielona Góra
25. Lubuskie po drodze - Świat militariów i fortyfikacji - wydawca UMWL Zielona Góra
26. Naturalnie Lubuskie - turystyka aktywna - wydawca UMWL Zielona Góra 2011,
27. Szlaki turystyczne gminy Strzelce Krajeńskie - przewodnik turystyczny 2014,

28. Spacer po Mieście - Zielona Góra - wydawca: Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Polsko-Niemieckie Centrum Promocji i Informacji Turystycznej,
29. Szlakiem Atrakcyjnego Krajobrazu 15. Południka wydawca Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania - Grupa Łużycka”, „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło”,
30. Drezdenko Miasto Zabytków - wydawca Urząd Miasta i Gminy Drezdenko 2017,
31. Lubuskie hity - Lubuska Regionalna Organizacja Turystyczna „LOTUR”, Powiat Nowosolski i Powiat Górlitz dla aktywnych – wydawca Powiat Nowosolski
32. Mapa Lubuskie bez barier - 45 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych wyd. I. SIO PROGRES, 2015,
33. Materiały i opracowania archiwalne firmy INTERIOR multimedia i wydawnictwa – www.interior.net.pl,

Informacje bieżące, dotyczące wydarzeń, udostępnionych atrakcji turystycznych, stanu obiektów historycznych, dziedzictwa kulturowego zaczerpnięto z serwisów internetowych powiatów, miast i gmin woj. lubuskiego. Materiały zaczerpnięto i weryfikowano z następujących stron: www.lubuskie.travel, www.wrotalubuskie.eu, www.lubuskie.pl, www.lotur.eu, www.ziemialubuska.pl, www.cit.zielona-gora.pl, www.wimbp.gorzow.pl, www.wypoczynek.gorzow.pl, www.pl.wikipedia.org, www.lubuskieszlaki.pl, www.klub.ruszajwdroge.pl, www.gorzow.pl, www.zielona-gora.pl, www.muzeumochla.pl, www.powiatgorzowski.pl, www.kostrzyn.pl, www.woodstockfestival.pl, www.pnujsciewarty.gov.pl, www.powiatkrosnienski.pl, www.krosnoodrzańskie.pl, www.cak-zamek.pl, www.info.gubin-guben.eu, www.powiat-miedzyrzecki.pl, www.obra.pl, www.hotelduet.com, www.skwierzyna.pl, www.bunkry.nazwa.pl, www.zpkwl.gorzow.pl, www.powiat-nowosolski.pl, www.nowasol.pl, www.bytomodrzański.pl, www.kozuchow.pl, www.fsd.pl, www.nowemiasteczko.pl, www.winnicasaintvincent.pl, www.makajak.pl, www.powiatlubicki.pl, www.slubice.pl, www.cybinka.pl, www.drezdenko.pl, www.strzelce.pl, www.podrawie.pl, www.palacmierzecin.pl, www.powiatsulecinski.pl, www.sulecin.pl, www.lubniewice.pl, www.powiat.swiebodzin.pl, www.swiebodzin.eu, www.lagow.pl, www.lubrza.pl, www.kormoran-niesulice.pl, www.paradisus.pl, www.wschowa.info, www.wschowa.pl, www.slawa.pl, www.powiat-zielonogorski.pl, www.babimost.pl, www.powiatzaganski.pl, www.turystyka.zagan.pl, www.it.um.zagan.pl, www.szprotawa.pl, www.palacwiechlice.pl, www.powiatzary.pl, www.zary.pl, www.park-muzakowski.pl, www.szlakwinaimiodu.pl,

Stopka redakcyjna pełna

Projekt współfinansowany ze środków PFRON będących w dyspozycji Samorządu Województwa Lubuskiego. Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora projektu i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Samorządu Województwa Lubuskiego.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze,

Al. Niepodległości 36, 65-042 Zielona Góra

Autorzy: *Stanisław Francuz, Zofia Francuz, Marcin Francuz, Wiktor Francuz*

Konsultant wersji dla niewidomych: *Patryk Miś,*

Projekt i opracowanie graficzne: *Andrzej Duliba,*

Foto: z zasobów firmy INTERIOR Media i Film Sp. z o.o., z archiwum Lubuskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Fot: *Stanisław Francuz, Marcin Francuz, Wiktor Francuz, Andrzej Kopystyński, Andrzej Duliba, Andrzej Wilk, Jadwiga Błoch,* Foto osób niepełnosprawnych – *Bartosz Karwacki, Piotr Żyła,* Foto Winobranie Zielona Góra – fot. *Paweł Stawarz* (Zielonogórski Ośrodek Kultury), Foto Cybinka – *Grzegorz Sawko, Izabela Stachowiak, Łukasz Stachowiak,* Foto Gubin – arch. Urząd Miejski w Gubinie, Foto Skwierzyna z arch. Urzędu Miejskiego w Skwierzynie – *Piotr Machajski, Przemysław Uss,*

Foto Sława – UKS Michalski, z arch. Urzędu Miasta Sława,

Foto Wschowa – *T. Wojnarowski,* z arch. Urzędu Miasta i Gminy Wschowa,

Foto Winnica Saint Vincent – z arch. Agronomik Polska sp. z o.o.,

Foto Pałac Wiechlice z archiwum Pałacu Wiechlice – Akzent Hotel,

Foto splywy Odrą – *Marek Konatkowski,* www.makajak.pl

Foto pałac w Zatoniu: *Jakub Śmieszek*

Foto rejsy Odrą – www.odra2014.pl (Stowarzyszenie Odra dla turystów), z archiwum Urzędu Miejskiego w Nowej Soli, fot. *A. Szewczykowski, M. Krzemiński,*

Foto winnic (Winnica Hiki, Winnica Senator, Winnica Cantina, Winnica Ingrid Winnica Julia, Winnica Malinówka, Na Leśnej Polanie, Winnica Żelazny) z archiwów poszczególnych winnic i gospodarstw agroturystycznych.

Korekta językowa: *Grażyna Francuz, Marta Francuz*

Weryfikacja tras w terenie: *Wiktor Francuz, Marcin Francuz, Stanisław Francuz, Andrzej Kopystyński*

Recenzja i korekta merytoryczna: *Edward Kaszuba, Joanna Szczepankiewicz-Battek, Jadwiga Błoch*

Opracowanie kartograficzne: *Aleksandra Domeradzka, Andrzej Duliba*

Obsługa informatyczna: *Andrzej Kopystyński*

Wszystkie foto zgromadzone na serwisie www.bezbarier.info.pl w galerii foto Woj. Lubuskie – powiaty/ trasy